Хайсам Сархан

ИСЛАМ

هذا هو الإسلام

اللغة الكازاخية

المترجم باللغة الكازاخية :
طلحة زارقون وقف لله تعالى

Сатуға болмайды

شرح
أسئلة القبر الثلاثة والقواعد الأربع ونواقض الإسلام
باللغة الروسية

لفضيلة الشيخ
هيثم بن محمد جميل سرحان

غفر الله له ولوالديه
ولمن أعانه على إخراج هذا الكتاب

«Қабірдегі сұрақтар» «Исламдағы төрт ереже», «Мұсылмандарды Исламнан шығаратын амалдардан сақтандыру» жолдауларының түсіндірмесі

Түсіндермені әзірлеген құрметті шейх
Хайсам бин Мухаммад Жәмил Сархан

Пайғамбар Мешітінің жанындағы Институттың бұрыңғы оқытушысы, Сүннет институтының әрі http://ALSARHAAN.COM және http://MAHADSUNNAH.COM сайттарының жетекшісі

Аллаһ оны, оның ата-анасын, әрі осы кітапты әзірлеп шығаруға қатысқандардың барлығын Аллаһ жарылқасын

الطَّبعة الأولى

Бірінші басылым

الرَّجاء التَّواصل على:

Автормен байланысу үшін келесі электрондық пошта адресіне жазуыңызды сұраймыз:

islamtorrent@gmail.com

"Қабірдегі сұрақтар" жолдауының түсіндірмесі

Аса Мейірімді, ерекше Рахымды Аллаһтың атымен

Расында, бүкіл мақтау-мадақ Жалғыз Аллаһқа тән. Біз Оны ғана мақтаймыз әрі Одан ғана көмек пен кешірім тілейміз. Өзіміздің нәпсіміздің және жаман істеріміздің кесірінен Аллаһтан пана тілейміз. Кімді Аллаһ тура жолға салса, оны ешкім адастыра алмайды, ал кімді Ол басшылықсыз қалдырса, оны тура жолға салар ешкім жоқ. Мен Аллаһтан басқа құлшылыққа лайықты құдай жоқ екеніне, әрі Мухаммад - Оның құлы әрі елшісі екеніне куәлік беремін.
Ал содан соң:

Қолыңыздағы кітапқа кіріспе

Біз не үшін бірқұдайшылықты оқып үйренеміз:

Аллаһ **Бірқұдайшылықсыз** ешбір амалды қабыл етпейді

Аллаһ бізді **Бірқұдайшылық** үшін жаратты

Бірқұдайшылық - игі амалдардың көбеюінің себебі

Жәннатқа **бірқұдайшылдардан** басқа ешкім кірмейді

Бірқұдайшылық - тура жолмен жүрудің әрі қауіпсіздіктің себебі

Бірқұдайшылық - күнәлардың кешіріліп өшірілунің себебі

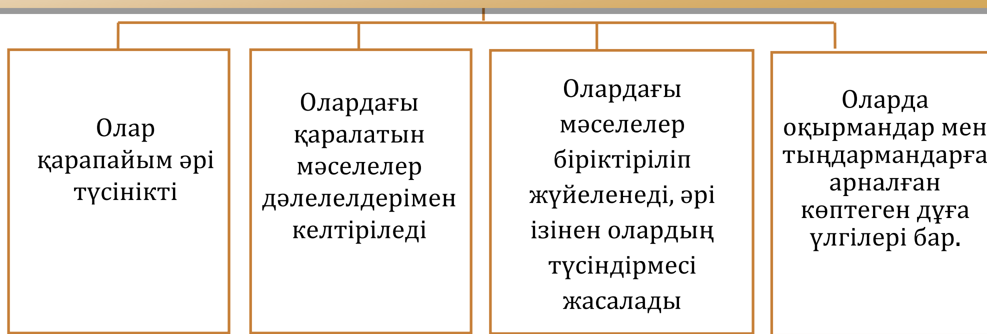
Бірқұдайшылық - Пайғамбардың ﷺ шапағатына ие болудың себебі

Бірқұдайшылық - жан тыныштығы мен жайлылығының себебі

Діни білім оқып-үйренуді не себептен осы кітаптан бастау керек?

Біздің әуелгі ізгі ұрпақтарымыз әрі Сүннет пен біртұтас жамағатты ұстанушы ғалымдар үнемі осы берекелі кітапты оқып-үйренуге қамқорлық жасайтын әрі кәзір де қамқорлық жасауын жалғастыруда, өйткені оның құрамында білім ізденушілерге арналған ережелер ретінде берілген көптеген шариғи пайдалар мен үлкен игіліктер қамтылған. Ал шариғи білімге қол жеткізу өз кезегінде сол ережелерге негізделіп құрылады. Сондықтан біз де сол әуелгі ізгілердің өнегесіне ілесіп, осы білім іздену жолымен жүріп келеміз. Сондай-ақ адамдардың негізгі бөлігі де, имандарының кез келген күмән-шүбәлардан таза әрі бекем болуы үшін, осы кітапты әрі ондағы қамтылған негіздерді оқып-үйренуге мұқтаж.

Бұл кітап әрі ***шейх Мухаммад әд-Тамимидің***, رَحِمَهُ اللهُ, басқа да кітаптары келесі сипаттармен ерекшеленеді :

«Қабірдегі сұрақтар» дегеніміз не?

Бұл, қысқаша айтқанда, – қабірде қойылатын келесі үш сұрақ:

Біз осы үш негізді үйренуіміздің жемісі не болмақ?

Егер сіз:

- осы үш негізді **оқып-үйренсеңіз**,
- содан соң (осы біліміңізге сәйкес) **амал етсеңіз**,
- содан соң (осы білім мен амалдарды) өзгелерге **насихаттасаңыз**,
- әрі осы жолда **сабырлық танытсаңыз**,

Онда, <u>*Аллаһтың қалауымен*</u>, қабірде қойылатын үш сұраққа жауап бере аласыз.

«Қабірдегі сұрақтар» кітабының мазмұндамасы

Бұл кітап бес тараудан тұрады :

1. Төрт мәселе.

   («әл-Аср») сүресі

2. Үш мәселе.

   (Таухидтің түрлері)

3. Таухидті оқып-үйренудің маңыздылығы.

4. Үш негіз

   (Қабірде қойылатын сұрақтар)

5. Қорытынды.

1. Төрт мәселе.

1. Білім.

2. Осы білімдерге сәйкес амал ету

3. Шақыру.

4. Осы жолда сабыр ету.

Осы төрт мәселе **«әл-Аср»** сүресінде аталады

2. Үш мәселе

1. Аллаһтың Есімдері мен Сипаттарындағы бірқұдайшылық

2. Аллаһқа құлшылық етудегі бірқұдайшылық

3. Көпқұдайшылық пен көпқұдайшылдардан бас тарту.

3. Бірқұдайшылықты оқып-білудің маңызы

«***Біз не үшін бірқұдайшылықты оқып-үйренеміз?***» деген сұраққа жауап

4. Үш негіз

«**Үш негіз**» - бұл қабірде қойылатын келесі үш сұрақ:

Раббың кім?

Пайғамбарың кім?

Дінің не?

5. Қорытынды

Автордың, رَحِمَهُ ٱللَّهُ : «***Адамдар өлгеннен кейін қайта тіріледі...***» деген сөздерінен бастап кітаптың соңына дейін.

1. Төрт мәселе.

Аса Мейірімді, ерекше рахымды Аллаһтың атымен (1).

Біздің әрбіріміз төрт мәселені оқып-білуіміз міндетті болып табылатынын біл, Аллаһ сені рахым етсін (2):

Біріншісі: **Білім**.

Ал ол:
- Аллаһты танып білу,
- Оның Пайғамбарын танып білу,
- және Ислам дінін дәлелдер негізінде танып-білу.

Екіншісі: осы (білімге) сәйкес **Амал ету** (3).

[1] **Автор**, رَحِمَهُ ٱللَّهُ, өз кітабын Аллаһтың атымен бастауының себептері келесідей:

1. Аллаһтың Кітабының әрі елшілер мен пайғамбарлар عَلَيۡهِمُ ٱلسَّلَامُ. өнегесіне ілесу үшін.

2. Өз жолдауларын әдетте Аллаһтың атымен бастайтын ғалымдар мен әуелгі ізгілердің үлгісіне ілесу үшін.

3. Аллаһтың атымен басталатын іс берекелі болатындығы.

(2) Біз бұрын да атап өткеніміздей, автордың, Аллаһ оны рахымына бөлесін, әдетінен - ол осы кітапты білім ізденуші үшін дұға етумен әрі ол үшін Аллаһтан рахым тілеумен бастауы. Әрі бұл келесі нәрселерге нұсқайды:

1. Әһлу-Сунна уәл-жәмаға ғалымдарының өз білімгерлеріне деген мейірімділігі
2. Ислам дінінің мейірімділікке негізделгендігі

Білім – дәлелдер негізінде ақиқатты тану. Оның қарама-қарсысы **- Білімсіздік**.

(3)Әуелгі ізгілер білім мен амалдың арасындағы байланысты түсіндіріп: **«Білім амалды шақырады, ал амал оның шақыруына келмесе, білім кетеді»,** - дейтін. Әрі амалдармен расталмайтын білімнен пайда жоқ. Ал егер сен білім алған болсаң, онда (сол білімнің) негізінде амал жасауың міндетті болады, кері жағдайда сен яһудилер сияқты боласың, өйткені яһудилерде білім бар, бірақ (сол білімдерге сәй кес) амал ету жоқ.
«Олар оны (Мухаммадты немесе Кағбаны) өз балаларын білгендей біледі» ("әл-Бақара" сүресі, 146-аят).
Әрі Отқа ең бірінші болып тасталатын адамдардың үш санатының бірі - бұл білім беретін, бірақ өзі сол (білімге) амал жасамайтын білімді адам. Бұл туралы былай деп айтылғандай :

«Біліміне сәйкес амал жасамайтын білімді адам пұтқа табынушылардан бұрын жазаланатын болады.

ДІНГЕ ШАҚЫРУ ІСІ НЕГІЗДЕЛЕТІН БЕЛГІЛІ ШАРТТАР МЕН ЕРЕЖЕЛЕР БАР, ОЛАРДЫҢ ЕҢ МАҢЫЗДЫЛАРЫНА КЕЛЕСІЛЕР ЖАТАДЫ:

1. Дінге шақыру тек Аллаһтың Дидары үшін, яғни ықыласты болуы керек
2. Дінге шақыру шариғи білімге негізделуі қажет.
3. Дінге шақыру даналықпен және сабырлықпен іске асырылу керек.
4. Дінге шақыруда шақырылып жатқан адамның жағдайы ерекше ескерілуі қажет

Үшінші: осыған **Шақыру**

Осы шарттардың дәлелдері:

Аса Жоғары Аллаһтың мына сөздері:

قُلْ هَٰذِهِۦ سَبِيلِىٓ أَدْعُوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ ۚ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا۠ وَمَنِ ٱتَّبَعَنِى ۖ وَسُبْحَٰنَ ٱللَّهِ وَمَآ أَنَا۠ مِنَ
ٱلْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٨﴾

«Айт: «Менің жолым осы. Мен және маған ілескендер Аллаһқа айқын білімнің негізінде шақырамыз. Аллаһ Пәк, әрі мен көпқұдайшылдардан емеспін» ("Юсуф" сүресі, 108-аят).

«Айт: "Менің жолым осы"...» - бұл Елшінің алып келген шариғаты.

«Аллаһқа ... шақырамыз...» - яғни Аллаһқа <u>ықыласты</u> түрде шақырушы, адамдарды Аллаһ Тағалаға келтіруді қалай тын адам.

«айқын білімнің...» – бұл өзіне төмендегі аталғандарды қамтыған білім:

1. Шариғатты білу
2. Шақырылатын адамның жағдайын білу
3. Мақсатқа жеткізер жолды білу

Автор, رَحِمَهُ ٱللَّهُ, бей не саған былай деп ай тып тұрғандай :
«Егер білсең , содан соң осы білімге сәйкес амал етсең - онда сен Пайғамбар мен оның сахабалары нені ұстанған болса, соны ұстануға міндеттісің. Ал бұл Аллаһтың мына сөздері:

«Айт: «Менің жолым осы. Мен және маған ілескендер Аллаһқа айқын білімнің негізінде шақырамыз. Аллаһ Пәк, әрі мен көпқұдайшылдардан емеспін» ("Юсуф" сүресі, 108-аят).

Яғни міндетті түрде дінге шақыру болуы керек.

Төртіншісі: осы жолдағы қиындықтарға **Сабыр ету**.(1)

Бұған Аллаһ Тағаланың мына сөздері дәлел болады:

«Аса Мейірімді, ерекше Рахымды Аллаһтың атымен бастаймын. Заманмен ант. Негізінен адам баласы зиянда. Бірақ иман келтіріп, ізгі іс істегендерден, бір-біріне хақты үгіттесіп, сабырды үгіттескендерден басқа» ("әл-Аср" сүресі, 1-3 - аяттар).(2)

(1) **Әрі автор**, رَحِمَهُ اللَّهُ, дағуаттан кейін **сабырды** атап айтты·

Бейне ол саған:
«Расында, кім осы жолмен жүрсе, оған Пайғамбарлар мен елшілерге тиген нәрселер келіп тиеді. Әрі міндетті түрде осыған сабыр ету керек», - деп айтып тұрғандай.

Сабыр

1. *(тілдік мағынасы)* Ұстау, тыю.

2. *(шариғи мағынасы)* Нәпсіні белгілі бір нәрседе ұстау немесе белгілі бір нәрседен тыю.

Имам Ибн Қайим әл-Жәузия, رَحِمَهُ اللَّهُ, сабырды үшке бөлді:

1. Аллаһқа мойынсұнуда сабырлық таныту.
2. Аллаһқа мойынсұнбаушылық танытпауда сабыр ету.
3. Тағдырға жазылғанға сабыр ету

(2) Автор, Аллаһ оны рахым етсін, төрт мәселені атап айтқан соң, оларға дәлел ретінде **"әл-Аср"** сүресін келтірді.

Әрі автор әлдебір нәрсені атаса, үнемі соған дәлел келтіреді. Не үшін?

1. Білімгерді дәлелге ілесуге және соқыр ілесушіліктен (тақлидтен) алшақ болуға тәрбиелеу үшін
2. Білімгерде тартыс кезінде пайдалана алатын дәлел болу үшін.
3. Білімгер дұрыс тұрғыдан шариғи үкімдерді шығара білуі үшін

[1] **Имам әш-Шафиғидің,** رَحِمَهُ ٱللَّهُ ,
 жаратылыстарға осы төрт мәселеге нұсқау үшін осы сүренің өзі-ақ жеткілікті болар еді деген сөздерінің мағынасы, міне -осы, яғни олар:

- **білім алуы үшін,**

- **амал істеуі үшін,**

- **осыған шақыруы үшін,**

- **осы жолда сабырлық танытуы үшін.**

Ал түгел Құран туралы айтар болсақ, онда Құран түгелімен дәлел болып табылады .

[2] **Мүминдердің имамдарының бірі** имам әл-Бухари , رَحِمَهُ ٱللَّهُ, өзінің **«Сахих»** жинағында: *«Білім сөздер мен амалдардан бұрын»* тарауында хадистерді келтіреді,

Әрі білім сөздер мен істерден бұрын **болуы керектігіне нұсқайды.**

Әрі білімсіз амал жасау дұрыс болмайды, өйткені бұл христиандарға ұқсау болады.

Имам әш-Шәфиғи (Аллаһ оны рахым етсін): *"Егер Аллаһ жаратылыстарына бұл сүреден өзге ешбір дәлел түсірмегенде, осының өзі жеткілікті болар еді"*, - деген. [1]

Имам әл-Бухари (Аллаһ оны рахым етсін) былай деді:
«*"Білім – сөздер мен амалдардан бұрын!" - тарауы*. *Бұған дәлел Аллаһтың келесі сөздері:* **«Біл, Аллаһтан өзге құлшылыққа лайықты құдай жоқ, кейін күнәларың үшін жарылқау тіле!»** («Мухаммад» сүресі, 19-аят).
(Аллаһ) білімді сөздер мен амалдардан бұрын атады».[2].

2. Үш мәселе

Әрбір мұсылман ер және әйел келісі үш мәселені біліп түсінуге, әрі соларға сәйкес өмір сүруге міндетті екенін біл, Аллаһ сені рахымына бөлесін.(1)

[1] **Автор,** رَحِمَهُ ٱللَّهُ**,** кітабының осы бөлігін білім талап етушіге дұға етумен бастады.

Автор осы кітаптың үш жерінде білім талап етуші үшін дұға етеді:

- «*Төрт мәселе*» тарауының басында;

- кейін осы «*Үш мәселе*» тарауының басында;

- ол: «**Біл, Аллаһ сені Өзіне бағынушылық жолына салсын, Ибраһимнің діні болған «*әл-ханифийя*» ...**» деген сөздерінде

«ҮШ МӘСЕЛЕНІ» ТҮСІНДІРУДЕН БҰРЫНҒЫ КІРІСПЕ

БІРҚҰДАЙШЫЛЫҚ «әт-Таухид»

1. *(тілдік мағынасы)* – бұл «жалғыз ету» мағынасын білдіретін «**уаххада**» етістігінен туандаған есім

2. *(шариғи мағынасы)* - бұл **Аллаһты** Оған ғана тән болған Раббылығында, құлшылыққа лайықты Құдайлылығында және Оның Есімдері мен Сипаттарында жалғыз ету.

Бірқұдайшылық үш құрамдас бөліктен тұрады:

1. **Раббылықтағы Бірқұдайшылық**

- бұл Аллаһты Оның істерінде жалғыз ету

басқаша айтқанда - бұл Аллаһты бүкіл болмыстың Жаратушысы, Иесі әрі Басқарушысы ретінде жалғыз деп мойындау.

2. **Құдайлықтағы бірқұдайшылық**

- бұл Аллаһты құлшылыққа лайықты жалғыз Құдай деп мойындау

3. **Аллаһтың Есімдері мен Сипаттарындағы бірқұдайшылық.**

– бұл Аллаһты Ол Өзін Өзі Құранда сипаттаған әрі Оны Пайғамбары (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) сипаттаған Есімдері мен Сипаттарында жалғыз деп мойындау.

Ал бұл, өз кезегінде, Аллаһ Өзі туралы бекіткен нәрселерді *жаратылыстарға ұқсатусыз, белгілі кейін берусіз, бұрмалаусыз және теріске шығарусыз* бекіту, әрі Ол Өзіне қатысты теріске шығарған нәрселерді теріске шығару арқылы жасалады.

Аллаһтың Есімдері мен Сипаттарына қатысты мәселелер «*тауқыфия*» болып табылады, яғни олар туралы тек Құран мен Сүннетте қалай келген болса, дәл солай, аяттар мен хадистерден ауытқымай:

- Аллаһ Өзі туралы Өзінің Кітабында не айтқып бекіткен болса, және Оның Елшісі (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) ол туралы нені айтып бекіткен болса, соны растау;

- Аллаһ Өзі туралы Өзінің Кітабында нені Өзінен теріске шығарған болса, және Оның Пайғамбары ﷺ Одан нені теріске шығарған болса, соны теріске шығару.

Бұған мысал - Аллаһтың мына сөздері: **«Ол ұйықтамайды, әрі қалғымайды да» (2:2 56)** немесе **«әрі Бізде шаршау болған емес» (50:38)**

1. Біріншісі: Аллаһ бізді жаратты, ризықтандырды, әрі бізді өздерімізге тапсырып тастап қойған жоқ. Керісінше, бізге елші жіберді. Кім оған бағынса, сол Жәннатқа кіреді, ал кім оған мойынсұнбаса – Отқа түседі.

Бұған дәлел Аллаһ Тағаланың мына сөздері:

«Расында, Біз Перғауынға елші жібергендей, сендерге де қарсы куә ретінде елші жібердік. Сонда Перғауын елшіге қарсы келді. Сондықтан оны қатты қинаумен қолға алдық[1]» ("әл-Муззаммил" сүресі,15-16 - аяттар).

2. Үш мәселе қысқаша:

Бірінші мәселе: Аллаһтың Раббылығындағы және Есімдері мен Сипаттарындағы бірқұдайшылық.	**Екінші мәселе:** Аллаһтың құлшылыққа лайықты Құдайлығындағы бірқұдайшылық.	**Үшінші мәселе:** Әһлу-Сунnаның мұсылман еместермен қарым-қатынасындағы орташылдығы.

[1] **Бірінші мәселеде** автор, رَحِمَهُ ٱللَّهُ, Аллаһтың Раббылығындағы және Есімдері мен Сипаттарындағы бірқұдайшылықты атап: **"Аллаһ бізді жаратты", -** деді, яғни Ол - Жаратушы, **"бізді ризықтандырды, -** деді, яғни Ол **-** Ризық Беруші, **"әрі бізді өздерімізге тастап қалдырып қойған жоқ", -** деді, яғни бұйрықтар мен тыйымдарсыз қалдырып қойған жоқ, алайда **"Ол бізге Елшіні жіберді", -** деді.

Аллаһ барлық елшілерді жіберуінің мақсаты:

1. Жаратылыстарға дәлелді жеткізу: **«Біз адамдарға елшілерді жібермей оларды жазалаған емеспіз»** ("әл-Исра" сүресі, 15-аят).	2. Мейірім ретінде: **«Біз сені әлемдерге мейірім ретінде ғана жібердік»** ("әл-Әнбия" сүресі, 107-аят).

2. Аллаһ Өзіне кімнің (ненің) болсын серік қосылуына разы болмайды, мейлі ол (Аллаһқа) жақын етілген періште, не пайғамбар болса да.

Бұған дәлел Аса Жоғары Аллаһтың мына сөздері:

«Расында, мешіттер Аллаһқа тән. Ендеше, Аллаһпен бірге ешкімге дұға етпеңдер» ("әл-Жинн" сүресі, 18-аят).

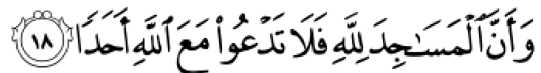
Екінші мәселеде Аллаһ Тағаланың құлшылыққа лайықты жалғыз шынайы Құдай екенін бекіту келеді.

Автор, رَحِمَهُ ٱللَّهُ: **«Аллаһ Өзіне кімнің (ненің) болсын серік қосылуына разы болмайды», -** деді. Әрі «**кімнің (ненің) болсын**» (арабша «*ахад*») белгісіздік райында келген(арабша «*накира*»), әрі сондықтан да өзіне Аллаһтан басқа құлшылық етілетін әрбір нәрсені қамтиды, мейлі ол пайғамбар, әулие, жын, періште, салиқалы кісі, т.с.с. не әлде кім болса да.

Бұған дәлел Аса Жоғары Аллаһтың: **«Расында, мешіттер Аллаһқа тән. Ендеше Аллаһпен бірге ешкімге дұға етпеңдер», -** деген сөздері ("әл-Жинн" сүресі, 18-аят).

Аяттағы «мешіттер» сөзіне байланысты үш пікір бар және олардың барлығы дұрыс болып саналады:

- Оларда Аллаһқа құлшылық ету үшін **соғылған мешіттер.**
- Адам солар арқылы сәжде (арабша «сәжда») жасайтын **дене мүшелері.**
- **Бүкіл жер:** «Мен үшін бүкіл жер таза және құлшылық орыны (арабша «мәсжид») етілді» (Хадис).

«Расында, барлық мешіттер Аллаһқа тән. Ендеше, Аллаһпен бірге ешкімге дұға етпеңдер!» («әл-Жинн» сүресі, 18-аят).

«Ешкімге» (арабша «ахадан») сөзі тыйым салу аясында келген және Аллаһтан басқа құлшылық етілетін кез-келген нәрсені қамтиды. Сондықтан автор (Аллаһ оны рахым етсін) екінші мәселенің басында: «Аллаһ Өзіне кімнің (ненің) болсын серік қосылуына разы болмайды», - деп айтып жатыр, яғни ол өзіне кез-келген нәрсені немесе кез-келген жан иесін біріктіреді, мейлі ол пайғамбар, жақындатылған періште, жын немесе салиқалы адам болса да.

Үшінші мәселеде автор (Аллаһ оны рахым етсін) әһлу-Суннаның мұсылман еместермен қарым-қатынас жасаудағы орташылдығына нұсқаған.

Адамдар мұсылман еместерге деген қарым-қатынастарында үш топқа бөлінеді. Олардың екеуі шектен шыққандар, және біреуі орта, дұрыс жолды ұстанатындар:

Мұсылман еместермен бірге олардың мейрамдарына, мерекелелері мен рәсімдеріне қатысатындар.

Мұсылман еместермен қарым-қатынаста қантөгіс, ұрлық, алаяқтық және басқа да осы сияқты істермен шектен шығатындар.

Орта жолды ұстанатындар. Сүннетке ілесушілер осыда. Бұл мұсылман адамның олардың рәсімдері мен салтанаттарына қатыспауын, бірақ оларға қатысты шектен шықпауын, әрі осы орайда олармен жасасқан келісімдерді сақтауын меңзейді. Бізге сондай-ақ олармен сауда-саттық қатынастарда ынтымақтастық жасасуға рұқсат етілген, және біз оларды бірқұдайшылыққа шақыруымыз керек.

3. Елшіге бағынатын және құлшылығын жалғыз Аллаһқа ықыласты түрде арнаған адамның Аллаһ пен Оның Елшісіне дұшпандық көрсететіндерге достық пен сүйіспеншілік танытуына тыйым салынған, тіпті олар ең жақын туыстары болса да.
Бұған Аллаһ Тағаланың мына сөздері дәлел болады:
«Аллаһқа және Ақырет Күніне иман келтіргендердің Аллаһқа және Оның Елшісіне қарсы шыққандармен достасқанын көрмейсің, тіпті олар әкелері, балалары, бауырлары немесе туысқандары болса да. Міне, солардың жүректеріне Аллаһ иманды бекітіп қойды, әрі оларды Өз тарапынан бір рухпен (біліммен) қуаттады. Сондай-ақ оларды астарынан өзендер ағатын әрі олар онда мәңгі қалатын Жәннат бақтарына кіргізеді. Аллаһ оларға разы, олар да Аллаһқа разы. Олар – Аллаһтың тобы. Біліңдер! Расында, Аллаһтың тобы – табысқа жетушілер» («әл-Мужәдәлә» сүресі, 22-аят)**.**

3. Бірқұдайшылықты оқып үйренудің маңыздылығы

Біліңіз, Аллаһ сізге Өзіне мойынсұнуды нәсіп етсін, Ибраһим ұстанған бірқұдайшылық діні (арабша «әл-ханифия») – бұл дінінді Жалғыз Аллаһқа ғана ықыласты түрде арнап, Оған ғана құлшылық ету. Аллаһ барлық адамдарға осыны бұйырды және Ол оларды осы үшін жаратты. Аллаһ Тағала бұл туралы: **«Мен жындар мен адамдарды тек Өзіме құлшылық етулері үшін ғана жараттым»,** - деп айтқанындай («әз-Зәрият» сүресі, 56-аят).(1)

Әрі **«құлшылық етулері»** деген сөздердің мағынасы «таухидті ұстанулары» дегенді білдіреді. (2)

Аллаһтың ең ұлы бұйырығы - бірқұдайшылықты (таухидті) ұстану, ал ол тек Аллаһқа ғана құлшылық етуді білдіреді(3). Аллаһ тыйым салған ең ұлы нәрсе – ширк, яғни Аллаһпен бірге басқаларға да құлшылық жасау.

Бұған дәлел - Аллаһтың келесі сөздері: **«Аллаһқа ғана құлшылық етіңдер, әрі Оған ешкімді серік қоспаңдар»** («ән-Ниса» сүресі, 36-аят).

«әл-Ханифия»(1)

1. *(Тілдік мағынада):* «әл-ханф» сөзінен туындаған, оның мағынасы: «бір нәрседен теріс бұрылу, немесе әлдебір нәрсеге қарай ауып кету, иілу».

2. *(Шариғи мағынада):* бұл ширктен аулақ болып, ықыластылыққа, таухидке және иманға ұмтылу діні.

«Ол (Ибраһим) Аллаһқа нағыз бойсұнушы және ханиф болған еді» («ән-Нәхл» сүресі, 120-аят). Бұл: «Аллаһқа ұмтылушы және ширктен теріс бұрылушы», - деген мағынаны білдіреді.

«Ханиф» - әрдайым таухидке оралып, ширктен алыстайтын адам.

(2) Бұл жерде автор (Аллаһ оны рахым етсін) біз не үшін таухидті оқып үйренуіміз керек екенін баяндап жатыр. Жоғарыда біз мұның маңыздылығын атап өткен болатынбыз.

Біз кіріспеде атап өткеніміздей, **«Бірқұдайшылық»** сөзінің анықтамасы келесідей.

1. (Тілдік мағынасында) – бұл «وَحَّدَ» («жалғыз, біреу ету») етістігінен туындаған зат есім.

2. (Шариғи мағынасында) - Аллаһты тек Оған ғана тән нәрселерде, яғни Раббылықта, құлшылыққа лайықты Құдай екендігінде және құдайлық Есімдері мен Сипаттарында жалғыз деп мойындау.

(3) Автор (Аллаһ оны рахым етсін): "**«Құлшылық етулері»** *деген сөздердің мағынасы – таухидті ұстанулары",* - деді. Әрі бұл Абдуллаһ ибн Аббастың (Аллаһ оларға разы болсын): *«Құрандағы әрбір «ғибадат» сөзі таухид мағынасында (айтылады)»,* - деген сөздеріне негізделеді. «Аллаһқа құлшылық етіңдер», яғни Аллаһты ғибадатта Жалғыз қылыңдар. **«Уа адамдар, Раббыларыңа құлшылық қылыңдар»,** яғни, уа адамдар, Раббыларыңды ғибадатта Жалғыз қылыңдар.

4. Үш негіз

Егер сізден: *«Адам білуі парыз болған үш негіз қандай?»* - деп сұраса, онда: *«Пенденің өз Раббысын, дінін және пайғамбары Мухаммадты (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) тануы»,* - деп айтыңыз. [1]

Егер сізден: *«Раббың кім?»* - деп сұраса, сіз: *«Менің Раббым – Аллаһ. Ол мені де, және бүкіл әлемдерді де Өзінің нығметтерімен тәрбиелеп-өсірді. Мен Оған ғана құлшылық етемін және мен үшін Одан басқа құлшылық етер ешбір құдай жоқ!»* - деп айтыңыз.

Бұған дәлел - Аллаһ Тағаланың келесі сөздері: **«Барлық мақтау әлемдердің Раббысы – Аллаһқа тән»** («әл-Фатиха» сүресі, 2-аят). [2]

Аллаһтан өзге барлық нәрсе - әлемдер, әрі мен де сол әлемдердің бірімін. [3]

«Барлық мақтау әлемдердің Раббысы – Аллаһқа тән»
(«әл-Фатиха» сүресі, 2-аят).

Бұл аятта бірқұдайшылықтың үш түрінің барлығы біріккен:

«Барлық мақтау»

Бұл сөздер құлшылыққа лайықты құдайлықтағы бірқұдайшылықтың бекітілуін қамтиды.

«әлемдердің Раббысы»

Бұл сөздер Раббылықтағы бірқұдайшылықтың бекітілуін қамтиды.

«Аллаһқа»

Бұл сөздер Есімдер мен Сипаттардағы бірқұдайшылықтың бекітілуін қамтиды.

[1] **Автор (Аллаһ оны рахым етсін)** қабірдегі сұрақтар болып табылатын үш негізден бастап, оқырмандардың назарын оларға «сұрақ-жауап» әдісімен шоғырландырды.

[2] **Автор (Аллаһ оны рахымына бөлесін)** бірінші негізде: Пәк әрі Ұлы Аллаһ – Раббы және құлшылыққа лайықты жалғыз (Құдай) екендігін түсіндірді. Сондай-ақ бұған дәлел болатын Аллаһ Тағаланың мына сөздерін атап өтті: **«Барлық мақтау әлемдердің Раббысы – Аллаһқа тән»** («әл-Фатиха» сүресі, 2-аят).
Раббы – ол Оған құлшылық жасалатын Құдай (Мағбуд).

[3] **Яғни Аллаһтан басқа әрбір нәрсе – жаратылыс.** Әрі сіз жаратылған болғандықтан, міндетті түрде өзіңізді нығметтеріне бөлеген Пәк және Ұлы Жаратушыға шүкіршілігіңізді білдіруіңіз керек.

Егер сізге: *«Сен Раббыңды не арқылы таныдың?»* - деген сұрақ қойылса, сіз: *«Оның аят-белгілері мен жаратылыстары арқылы таныдым»,* - деп жауап беріңіз.
Түн мен күндіз, күн мен ай Оның аят-белгілерінен. Ал жеті қабат аспан мен жеті қабат жер және ондағылар мен олардың арасындағылар - Аллаһтың жаратылыстары болып табылады. Бұған дәлел - Аллаһтың мына сөздері:
«Түн мен күндіз, Күн мен Ай - Оның аят-белгілерінен. Күнге де, айға да сәжде қылмаңдар, бірақ оларды жаратқан Аллаһқа ғана сәжде қылыңдар, егер Оған құлшылық етпек болсаңдар» («Фуссыләт» сүресі, 37-аят).
Сондай-ақ Оның мына сөздері де:
«Күдіксіз, Раббыларың - көктер мен жерді алты күнде жаратқан содан кейін Аршыға көтерілген Аллаһ. Ол күндізді соңынан асыққан түнмен бүркеді. Күн мен айды және жұлдыздарды да әміріне бағындырған. Күдіксіз, жарату және әмір тек Оған тән. Өте жоғары Аллаһ - бүкіл әлемдердің Раббысы» («әл-Әғраф» сүресі, 54-аят).[1]
Кім Раббы болса, сол ғана құлшылыққа лайықты Құдай (Мағбуд) болып табылады.
Бұған дәлел Аллаһ Тағаланың мына сөздері:
«Әй адамдар! Сендерді және сендерден бұрыңғыларды жаратқан Раббыларыңа құлшылық етіңдер, - бәлкім сақтанған боларсыңдар. Ол сендер үшін жерді төсеніш, көкті шатыр етіп жаратты. Көктен жаңбыр жаудырып, сол арқылы сендерге әртүрлі өсімдіктерден ризық шығарды. Ендеше, біле тұра Аллаһқа ешкімді теңемеңдер!» («әл-Бақара» сүресі, 21-22 - аяттар).[2]
Ибн Кәсир (Аллаһ оны рахым етсін): *«Осылардың барлығының Жаратушысы – тек Сол ғана құлшылыққа лайықты!»* - деп айтқан. [3]

[1] **Автор** Аллаһтың бар екендігіне нұсқайтын әрі Аллаһтан басқа Раббы, Жаратушы және құлшылыққа лайықты құдай жоқ екендігін дәлелдейтін Ғаламдағы және жаратылыстардағы кейбір мұғжизаларды атаудан бастады әрі бұған осы кітаптағы Құраннан алынған дәлелдерді келтірді.

Әрбір жаратылыс – Пәк әрі Ұлы Аллаһтың бар екендігіне нұсқайтын мұғжиза. Бірақ шейх әл-Ислам Мухаммад ибн Абдул-Уаһһаб (Аллаһ оны рахымына бөлесін) «мұғжиза» және «жаратылыс» ұғымдарының арасын бөлді, өйткені «мұғжиза» - өзгеріске тән нәрсе, мысалы түн мен күндіз. Әрі өзгеріп тұратын нәрсе өзіне өзгермейтінге қарағанда күштірек дәлелді қамтиды.

[2] Бұл - **«әл-Бақара» сүресінің** аяты. Кейбір ғұламалардың айтуынша, бұл аятта Құрандағы ең алғашқы:
«Әй адамдар!»
деген үндеу қамтылған.

Сондай-ақ онда Құрандағы ең алғашқы:
«Құлшылық етіңдер»,
яғни бірқұдайшылықты ұстаныңдар деген бұйрық келеді.

Онда сондай-ақ Құрандағы ең алғашқы:
«Ендеше, біле тұра Аллаһқа ешкімді теңемеңдер!»,
яғни ширк жасауға деген тыйым да келген.

[3] Яғни **Раббылықта Жалғыз (Құдай)** деп мойындағанды құлшылықта да Жалғыз (Құдай) деп мойындау қажет.

Аллаһ бұйырған құлшылықтардың түрлеріне[1], Ислам, Иман, Ихсан және солардың ішінде:
дұға, қауіптеніп қорқу, үміт, тәуекел, сауап күту (роғбәт), азапталудан қорқу (роһбәт), үрейлену (хошийят), мойынсұну (хушуғ), күнәлардан бойұсынушылыққа қайту (инәбә), көмек тілеу (истиғана), пана тілеу (истиғаза), қиын жағдайда құтқару тілеп жалбарыну (истиғаса), мал (құрбан) шалу, нәзір және Аллаһ бұйырған басқа да құлшылық түрлері кіреді.
Осылардың барлығы тек Аллаһ Тағала үшін орындалуы міндетті.

Бұған дәлел – Аллаһ Тағаланың мына сөздері:
«Расында, мешіттер Аллаһтікі. Сондықтан Аллаһпен бірге ешкімге дұға (құлшылық) етпеңдер» («әл-Жинн» сүресі, 18-аят).

Егер адам осылардың қайсысын болса да Аллаһтан басқа біреуге арнайтын болса, ол мушрик (Аллаһқа серік қосушы) және кәпір болады.

Бұған дәлел – Аллаһ Тағаланың мына сөздері:
«**Кім ешбір дәлелсіз Аллаһпен бірге басқа құдайға дұға (құлшылық) етсе, рас, оның есебі Раббысының қасында. Расында, кәпірлер құтылмайды!»** («әл-Муъминун» сүресі, 117-аят).

Хадистердің бірінде:
«Дұға – құлшылықтың өзегі», - деп айтылады (әт-Тирмизи, Абу Дауд).

Бұған дәлел - Аллаһ Тағаланың мына сөздері:
«Раббыларың: «Маған дұға етіңдер, (тілектеріңе) жауап беремін. Ал маған құлшылық етуге менменсінгендер Тозаққа қор болған күйде кіреді», - деді» («Ғафир» сүресі, 60-аят).

[1] **Ибн Кәсирдің сөздерінен кейін автор** жүрекпен де, денемен де жасалатын құшылықтардың кейбір түрлерін атап, әр амалға Құраннан дәлел келтіреді.

Дұға («әд-дұға»)

мына түрлерге бөлінеді:

Ғибадат дұғасы:

Бұл амал арқылы жасалатын дұға, мысалы, ораза немесе қажылық.

Бұны Аллаһтан басқа біреуге арнау ***үлкен ширк*** *болып табылады*

Сұрау (өтініш) дұғасы

Бұл сөздер арқылы айтылатын дұға, мысалы: «Уа Аллаһ! Мені кешір және рахымына бөле», - деген сөздер.

(Дұғаның) бұл түрі жайлы үкім, бұл кейінірек келетіндей, толығырақ түсіндірмені талап етеді.

Сұрау (өтініш) дұғасы

екі түрге бөлінеді:

Аллаһтан басқа ешкім істей алмайтын нәрселерді сұрау.

Сұрау-өтініштің осы түрінен әлдебір нәрсені Аллаһтан басқа әлдебіреуге арнау **үлкен көпқұдайшылық болып табылады.**

Пенде істей алатын нәрсені сұрау.

Бұл келесі **шарттармен** рұқсат етілген:

Сұрау (өтініш) бағытталған адам тірі болуы керек.

Бұл шартпен **өлілерге** өтінішпен жүгінуге жол берілмейді.

Сұрау (өтініш) бағытталған адам (сол жерде) болуы керек.

Бұл шартпен (сол жерде) **жоқ біреуге** өтінішпен жүгінуге жол берілмейді.

Сұрау (өтініш) бағытталған адам, сұралып жатқан нәрсені жасауға құдіретті болуы керек.

Бұл шарт өтінішке **жауап бере алмайтын** адамға жүгінуге жол бермейді.

Сұрау (өтініш) бағытталған адамның тек себеп екендігіне сенімді болу керек.

Ал енді сұрау (өтініш) бағытталған адам Ғаламды құпия түрде әрі өз бетінше басқара алады, пай да келтіреді немесе зиянды болдырмайды деген сенімге келетін болсақ, бұл **көпқұдайшылық** болып табылады.

Ескерту:

Біз іс-амалдарға байланысты үкімдерді оқып-үйреніп жатырмыз, ал іс-амалды жасаушы адамға байланысты үкімге келсек, бұл оған дәлелді жеткізуді және одан күмәнді жоюды қажет етеді.

Белгілі бір адамға қатысты, оның мұсылман немесе кәпір екендігі туралы үкімді тек ғалымдар ғана шығара алады.

Адамдар себептерге байлынысты сенімдерінде үш топқа бөлінеді:

Аллаһ себеп еткен нәрсені себеп деп санайтындар.

Бұл дұрыс пікір болып табылады.

Аллаһ себеп етпеген нәрсені себеп деп санайтындар.

Бұл **кіші көпқұдайшылық** болып табылады.

Себеп өздігінше амалға ықпал етеді және өздігінше пайда тигізіп, зиянды кетіреді деп сенетіндер.

Бұл **үлкен көпқұдайшылық** болып табылады.

Шариғи себеп

Мысалы, Аллаһ ауруды кетірудің шариғи себебі еткен дем салу **- «әр-руқия».**

Физикалық себеп

Мысалы, Аллаһ емделудің себебі еткен дәрі-дәрмек.

«Дұға – құлшылықтың өзегі», - деген хадис әлсіз болып табылады. Алайда Аллаһ Елшісінің (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) мына сөздері сенімді болып саналады:

«Дұға – құлшылықтың нағыз өзі».

Дұға қалайша ғибадат болады?

Бұған келесі аят нұсқайды: ::

وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ٦٠

«Раббыларың: «Маған дұға етіңдер, (тілектеріңе) жауап беремін. Ал маған құлшылық етуге менменсінгендер Тозаққа қор болған күйде кіреді», - деді» («Ғафир» сүресі, 60-аят).

Аллаһ Тағаланың: **«Маған құлшылық етуге менменсінгендер», -** деген сөздері дұға құлшылықтың нағыз өзі екендігіне нұсқайды.

Қорқу (әл-хоуф) құлшылық екеніне Аллаһ Тағаланың мына сөздері нұсқайды:

«Олардан қорықпаңдар да, Менен қорқыңдар, егер мумин болсаңдар!» («Әли Имран» сүресі, 175-аят).[1]

Үміттің (әр-рожәның құлшылық екеніне) дәлел - Аллаһ Тағаланың мына сөздері:

«Ал кім өз Раббысына жолығуды үміт етсе, ізгі амал жасап, құлшылығында Раббысына ешкімді серік қоспасын» («әл-Кәһф» сүресі, 110-аят). [2]

[2] Үміт – бұл адамның қолжетімді нәрсеге ие болуды қалауы, немесе қол жеткізу қиын нәрсенің ол үшін оңай қолжетімді болуын қалауы.

Бағынушылық пен тағзым-итағатқа негізделген үміт тек Пәк әрі Ұлы Аллаһқа ғана арналуы керек. Оны Аллаһтан басқаға арнау үлкен ширк болып саналады.

Мақтауға лайықты үміт тек:

- Аллаһқа бағынып, Оның сыйына үміт ететін адамда;
- немесе күнәларына тәубе етіп, тәубесінің қабыл болатынын үміт ететін адамда ғана бола алады.

Ал ізгі амалдарсыз үмітке келсек, бұл бос үміт және сөгіске лайықты қалау.

[1] Қауіптеніп қорқу – бұл өлім, зиян немесе қасірет әкеле алатын нәрсені күту барысында пайда болатын уайым.

Пәк әрі Ұлы Аллаһ шайтанның көмекшілерінен қорқуға тыйым салып, Жалғыз Одан ғана қорқуды бұйырды.

Қорқудың үш түрі болады:

1. Құлшылық болып саналатын, ұлықтаумен бірге болатын жасырын қорқу.

Бұл құлдың өзінің құлшылық етіп жатқан (құдайына) қатысты сезінетін өзін-өзі кемсітумен, тағзым-итағатпен және оны ұлықтаумен болатын қорқу. Қорқудың бұл түрі Аллаһқа қатысты міндетті. Оны Аллаһтан басқаға арнау үлкен көпқұдайшылық болып табылады.

2. Табиғи қорқу.

Бұл адамның оттан, жаудан, жыртқыш аңнан және басқа да сол сияқты нәрселерден қорқуы. Бұл рұқсат етілген қорқу.

3. Тыйым салынған қорқу.

Бұл Аллаһтың мейірімінен үміт үзуге немесе Жаратушыға бағынбауда жаратылысқа бағынуға әкелетін қорқу.

Тәуекелдің анықтамасы

(«әт-тәуәккул»):

Тілдік мағынасы: **«Әлдебір нәрсеге тәуекел ету»** - яғни оған сүйену.

Шариғи мағынасы: Адамның Аллаһқа шынайы сенім артуы, Оған өзін-өзі тапсыруы, әрі осы үшін шариғи шараларды жасауы.

Тәуекел үш міндетті бөліктен тұрады:

2. Аллаһ өзінің уәдесін бұзбайтынына сенген түрде, Оған **өзіңізді тапсырасыз.**

1. Сіз Пәк әрі Ұлы Аллаһқа **шынайы сенім артасыз.**

3. Бекітілген **себептерді** жасайсыз.

Тәуекелге дәлел - Аллаһ Тағаланың мына сөздері:

«Егер мүмин болсаңдар, Аллаһқа ғана тәуекел етіңдер!» («әл-Мәида» сүресі, 23-аят).(1)

Аллаһ сондай-ақ былай деді:

«Кім Аллаһқа тәукел етсе, Ол оған жетіп асады» («әт-Таләқ» сүресі, 3-аят).

Қызығу (қалау) (әр-роғба), азапталудан қорқу (әр-роһба) және мойынсұнушылықпен тағзым-иғат ету (әл-хушуғ) (құлшылық екеніне) дәлел - Аллаһ Тағаланың мына сөздері:

«Расында, олар игі істерді істеуге асығатын әрі Бізге қызығу және қорқумен дұға етіп жалбарынатын, және Бізге (мойынсұнушылықпен) тағзым-итағат етуші еді» («әл-Әнбия» сүресі, 90-аят).(2)

(2) **Қалау** *(«әр-роғба»)* – қалаған нәрсеге қол жеткізуге бағытталған ұмтылыс.

Азапталудан қорқу *(«әр-роһба»)* – қорқыныш нысанынан алыстауға әкелетін қорқу. Бұл амалмен жасалатын қорқу («әл-хоуф»).

Мойынсұнушылықпен тағзым-иғат ету *(«әл-хушуғ»)* – Аллаһтың Болмыстағы және Шариғаттағы да қаулыларына бағыну арқылы Оның Ұлылығына бойсұну және тағзым-итағат ету.

✔ Пәк әрі Ұлы Аллаһқа ұмтылатын адам өзінің бойында ***қорқуды да, үмітті де*** бірдей алып жүруі керек. Егер осы екі сезімнің бірі басқасынан үстем болса, бұл опат болуға әкеледі.

Сондықтан қорқу пен үміт құстың екі қанатындай болуы қажет.

Біліммен болатын қорқуға *(әл-хошия)* дәлел - Аллаһ Тағаланың мына сөздері:

«Олардан қорқпаңдар да, Менен қорқыңдар!» («әл-Маида» сүресі, 3-аят; «әл-Бақара» сүресі, 150-аят). (1)

Аллаһқа (тәубе етіп) қайтудың *(әл-инәбә)* дәлелі - Аллаһ Тағаланың мына сөздері:

«Раббыларыңа қайтыңдар және Оған бойсұныңдар» («әз-Зүмәр» сүресі, 54-аят). (2)

Көмек сұрауға *(әл-истиғана)* Аллаһ Тағаланың мына сөздері нұсқайды:

«Саған ғана құлшылық етеміз, Сенен ғана жәрдем сұраймыз» («әл-Фатиха» сүресі, 4-аят).

(Имам Тирмизи жеткізген хадисте) Аллаһтың Пайғамбары (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын): ***«Егер көмек сұрайтын болсаң, Аллаһтан сұра!»*** - деп айтқан.

Пана сұрауға *(әл-истиғаза)* дәлел - Аллаһ Тағаланың мына сөздері:

«**Таңның Раббысынан пана сұраймын», - деп айт!»** («әл-Фәләқ» сүресі, 1-аят).

«Адамдардың Раббысынан пана сұраймын», - деп айт!» («ән-Нәс» сүресі, 1-аят). (4)

Қиын жағдайда құтқаруды сұрап жалбарынудың *(әл-истиғасаның)* дәлелі - Аллаһ Тағаланың мына сөздері:

«Сол уақытта Раббыларыңа жалбарынған едіңдер, Ол сендерге жауап берді» («әл-Әнфәл» сүресі, 9-аят). **(5)**

Құрбандық шалудың *(әз-зәбх)* дәлелі – Аллаһ Тағаланың мына сөзі:

«Расында, намазым және құрбандығым, өмірім және өлімім әлемдердің Раббысы Аллаһ үшін! Оның серігі жоқ. Мен осыған бұйырылғанмын және мен - мұсылмандардың алғашқысымын», - деп айт» («әл-Әнғам» сүресі, 161-163-аяттар).

Ал Сүннеттен дәлел:
«Аллаһтан өзгеге (арнап) құрбандық шалғанға Аллаһтың лағнеті болсын!» *(Муслим, 1978)».* **(6)**

(1) **Біліммен болатын қорқу** *(«әл-хошия»)* – қорқыныш нысанасының ұлылығы мен билігінің толықтығы жайлы білімге негізделген қорқу.

(2) **Аллаһқа (тәубе етіп) қайту («әл-инәбә»)** – Аллаһ Тағалаға мойынсұну арқылы және Оған мойынсұнбаудан алшақтау арқылы Оған оралу. «**Раббыларыңа қайтыңдар»**, яғни оралыңдар, **«және оған бойсұныңдар»,** яғни Аллаһ бұйырған нәрсеге бағын, өйткені сен құлсың, ал құл Раббысына бағынуы міндетті, Раббы – бұл Аллаһ, бұл жайлы Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын): *«Раббы – бұл Аллаһ»,* - деген.

(3) **Көмек сұрау («әл-истиғана»)** – жәрдем және көмек сұрау. **«Саған ғана құлшылық етеміз, Сенен ғана жәрдем сұраймыз»** - бұл аятта сөйлемнің соңында келу керек болған сөз (араб тілінде бұл «Саған» деген есімдік) оның басында келген, ал бұл шектеуге (яғни «Жалғыз Саған ғана») дегенге нұсқайды, яғни *«Біз Сенен басқа ешкімге құлшылық етпейміз және Сенен басқа ешкімнен көмек сұрамаймыз».*

(4) **Пана сұрау («әл-истиғаза»)** – жамандықтан қорғау және пана, яғни қамкорлық сұрау. «**Пана сұраймын»,** яғни «мен пана және қорғау іздеймін».

(5) **Құтқару сұрау («әл-истиғаса»)** – апаттан және опат болудан құтқаруды сұрап жалбарыну.

(6) **Құрбандық шалу («әз-забх»)** – бұл (малды) ерекше тәсілмен қан шығару арқылы өлтіру.

Құрбандық шалудың («әз-забх») үш түрі бар:

1. Аллаһқа арнап шалынатын құрбандық.

Бұл, мысалы, *Құрбан айт* күні, *қажылық жасау уақытында*, немесе *садақа* ретінде құрбандық шалу.

2. Аллаһтан басқаға махаббат және ұлықтаумен шалынатын құрбандық.

Мысалы, жындар немесе өлілерге арнап шалынған құрбандық. Бұл **үлкен көпқұдайшылық** болып саналады.

3. Рұқсат етілген құрбандық.

Мысалы, тағам ретінде жеу үшін, қонақтарды тамақтандыру үшін немесе сауда үшін шалынатын құрбандық.

Ескертпе: құрбандық шалу мәселесінің толық талдауы, Аллаһ қаласа, *«Бірқұдайшылық кітабында» келеді.*

Көмек сұрау («әл-истиғана»), пана сұрау («әл-истиғаза»), құтқару сұрау («әл-истиғаса») және **шапағат жасау («әш-шафаға»)** жаратылысқа қатысты ол жасай алатын нәрседе төрт шартпен рұқсат етілген. Ол **тірі, (сол жерде) бар болуы және сол істі жасай алатын болуы керек,** әрі оны тек себеп ретінде ғана қарастыру қажет.

[1]Нәзірдің анықтамасы:

Тілдік мағынасы: міндет етіп алу.

Шариғи мағынасы: Адамның өз мойнына оған парыз болмаған нәрсені міндет етіп алуы.

Ескертпе: Нәзірдің түрлері, шарттары, өтеулері бар, олардың барлығы, Аллаһ қаласа, *«Бірқұдайшылық кітабында»* толық талдауымен келеді.

Нәзірге («ән-нәзр») Аллаһ Тағаланың мына сөздері дәлел болады: **«Олар нәзірлерін орындайды әрі апаты етек алатын күннен қорқады»** («әл-Инсан» сүресі, 7-аят).[1]

Нәзірдің түрлері:

Аллаһқа арналған нәзір

Аллаһтан басқаға арналған нәзір.

❖ **Автор** ғибаттардың бұл түрлерін шектеу ретінде емес, жәй мысал ретінде келтірді. Яғни аталмаған басқа да ғибадаттардың түрлері бар.

Әрі кім ғибадаттың осы немесе басқа кез-келген түрін Аллаһтан басқаға арнаса, сол **үлкен көпқұдайшылық** жасайды.

Екінші негіз: Ислам дінін дәлелдермен тану.
Яғни бірқұдайшылықты ұстану арқылы Аллаһқа берілу, Оған бағыну арқылы мойынсұну және көпқұдайшылық пен көпқұдайшылдарға қатыссыс болу..

Оның (Ислам дінінің) үш дәрежесі бар: Ислам, Иман және Ихсан.. Әр дәреже өз тіректеріне ие..

Бірінші дәреже: Ислам.[1]

Исламның тірегі бесеу:

1) «Аллаһтан басқа құлшылыққа лайықты шынайы құдай жоқ және Мухаммад - Оның Елшісі», - деп куәлік беру; [2]
2) намазды орындау (әс-соләт);
3) зекет беру (әз-зәкат); 4
4) Рамазан айында ораза ұстау (әс-соум);
5) Қағбаға қажылық жасау (әл-хәжж).

[1] **Автор екінші негізге кірісті**, ал бұл пенденің өз дінін тануы. Ол Исламның анықтамасынан бастап, былай деді:

Бірінші дәреже: Ислам

Ал бұл **бірқұдайшылықты** ұстану арқылы Аллаһқа берілу, Оған бағыну арқылы **мойынсұну** және көпқұдайшылық пен оны жасайтындарға **қатыссыз** болу.

Бұл Исламның анықтамасы: яғни сенің Пәк әрі Ұлы Аллаһтың қалауына берілуің, өйткені сен құлсың (пендесің), ал құл Раббысының қалауына берілуге міндетті. Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі ен сәлемі болсын) айтқандай, Раббы – ол Аллаһ.

Кейін ол діннің үш дәрежесіне нұсқады:

[2] **Исламның тірегі бесеу.** Олардың біріншісі:

Куәлік беру - «*Шахада*».

Автор (Аллаһ оны рахымына бөлесін) «Лә иләһә иллә-Ллаһ» куәлігіне дәлел келтіріп, оның мағынасын түсіндірді. Бұл:

Аллаһтан басқа құлшылыққа лайықты ешкім жоқ.

Куәліктің («шахада») екі міндетті құрамдас бөлігі болуы керек:

Жоққа шығару | **Бекіту**

«Құлшылыққа лайықты құдай жоқ» деген сөздерде жоққа шығару бар.

«Аллаһтан басқа» деген сөздерде бекіту бар.

Бұл формула өзінің құрамына *шектеу* мен *бекітуді* біріктірген, өйткені ол құлшылықты Жалғыз Аллаһқа арнап шектейді және бекітеді, сондай-ақ Одан басқа кімге (неге) болсын құлшылық етуді жоққа шығарады.

Сондықтан автор (Аллаһ оны рахымына бөлесін) былай деді:

"Осы (куәліктің) мағынасын Аллаһтың мына сөздері толық ашып береді:

«Сол кезде Ибраһим өз әкесіне және еліне: «Расында, мен сендердің құлшылық етіп жүргендеріңнен аулақпын, тек мені жаратқаннан (Аллаһтан) басқа. Расында, ол мені тура жолға салады», - деді. Ол осыны кейінгі ұрпақтарына, олар осыған қайта оралулары үшін, мұра сөз етіп қалдырды» («әз-Зухруф» сүресі, 26-27-аяттар).

«Мен сендердің құлшылық етіп жүргендеріңнен аулақпын» *деген сөздер «құлшылыққа лайықты құдай жоқ» сөздерінің дәл мағынасы".*

(*«Лә иләһә иллә-Ллаһ»*) куәлігіне дәлел - Аллаһ Тағаланың мына сөздері:

«Аллаһ (әділетпен үкім етіп) Өзінен басқа құлшылыққа лайықты ешбір құдай жоқ екеніне куәлік берді, сондай-ақ періштелер және білім иелері де. Тым Үстем, аса Дана Одан басқа құлшылыққа лайықты ешбір құдай жоқ!» («Әли Имран» сүресі, 18-аят)».

«Лә иләһа иллә-Ллаһ» куәлігінің мағынасы - «Аллаһтан басқа құлшылыққа лайықты құдай (ешкім) жоқ.
«Лә иләһа» («Құлшылыққа лайықты құдай (ешкім) жоқ») сөздері Аллаһтан өзге құлшылық етілетін бүкіл құдайларды жоққа шығарады (нәфи). *«Иллә-Ллаһ»* («Аллаһтан басқа») сөздері құлшылық етуге тек Аллаһ ғана лайықты екенін растау (исбат) болып табылады. Аллаһтың раббылығында ешқандай серігі болмағанындай, құлшылық етуде де Оның ешқандай серігі жоқ.

Осы сөздердің мағынасын Аллаһ Тағаланың мына сөздері толық ашып береді:
«Сол кезде Ибраһим өз әкесіне және еліне: «Расында, мен сендердің құлшылық етіп жүргендеріңнен аулақпын, тек мені жаратқаннан (Аллаһтан) басқа. Расында, ол мені тура жолға салады», - деді. Ол осыны кейінгі ұрпақтарына, олар осыған қайта оралулары үшін, мұра сөз етіп қалдырды» («әз-Зухруф» сүресі, 26-27 - аяттар).

Сондай-ақ Оның мына сөздері де:

«Айт: «Әй Кітап иелері! Біздің арамыз бен сендердің араларында ортақ бір сөзге келейік. Жалғыз Аллаһқа құлшылық қылайық, Оған еш нәрсені серік қоспайық. Сондай-ақ Аллаһтан өзге бір-бірімізді раббы тұтпайық». Егер олар бет бұрса: «Куә болыңдар, расында біз мұсылманбыз!» – деңдер» («Әли Имран» сүресі, 64-аят).[1]

Егер де біреу:

««Лә иләһә илллә-Ллаһ» куәлігінің мағынасы – Аллаһтан басқа құдай жоқ», - деп айтса,

біз оған бұл сөздер бұрыс екендігін айтамыз. Өйткені бұл сөздермен Аллаһтан басқа құлшылық етіліп жатқан барлық нәрселерге ғибадат етудің дұрыстығы расталады.

Алайда егер ол: *«құлшылыққа лайықты»,* - десе, онда ол осынысымен Аллаһтан басқа құлшылық етіліп жатқан барлық нәрсені жоққа шығаруын және **«Аллаһтан басқа құлшылыққа лайықты ешкім жоқ»** екендігін жариялаған болады.

Егер де біреу:

««Лә иләһә илләЛлаһ» куәлігінің мағынасы – Аллаһтан басқа раббы жоқ», - десе,

біз: «Бұл сөздер дұрыс, алайда олар «лә иләһа илләЛлаһ» сөздерінің түсіндірмесі емес, алайда бұл Раббылықтағы таухид. Бұны Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) соларға жіберілген мүшриктер де мойындаған еді, алайда бұл оларды Исламға кіргізбеді», - деп айтамыз.

[1] **«Айт: «Әй Кітап иелері! Біздің арамыз бен сендердің араларында ортақ бір сөзге келейік».** Бұл аят діндерді жақындастырудың жалғандығына нұсқайды.

(1) Автор (Аллаһ оны рахымына бөлесін) бұл аятты *«Мухаммад – Аллаһтың Елшісі»* куәлігіне дәлел ретінде атап өтті. Онда Аллаһ куәлікке (араб тіліндегі) үш күшейткіш сөздік орамды қолданды: тұспалды ант, *«ләм»* әріпі және *«қад»* демеулік шылауы.

(2) Автор (Аллаһ оны рахымына бөлесін) *«Мухаммад – Аллаһтың Елшісі»* куәлігінің мағынасын түсіндірді.
Ол әр мұсылман ер мен әйелге бұл куәлікті жүзеге асыру үшін келесі нәрселерді міндетті етеді:

- Аллаһтың Елшісіне (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) ол бұйырған нәрселерде бойұсыну;
- Ол хабарлаған нәрселерге айқын сену;
- Ол тыйған және қайтарған нәрселерден тыйылу;
- Аллаһқа тек ол бекіткендей және баяндағандай үлгіде құлшылық ету.

«Мухаммад – Аллаһтың Елшісі» куәлігінің дәлелі - Аллаһ Тағаланың мына сөздері:

«Сендерге өздеріңнің араларыңнан ардақты елші келді. Оған сендердің бастарына түскен қиыншылықтар ауыр тиеді, ол сендерге өте ынтық, муминдерге өте жұмсақ, рахымды» («әт-Тәуба» сүресі, 128-аят).[1]

«Мухаммад – Аллаһтың елшісі» куәлігінің мағынасы: оның бұйрықтарына бойсұну; ол хабарлаған нәрселерге айқын сену; ол тыйған және қайтарған нәрселерден тыйылу; сондай-ақ Аллаһқа тек ол бекіткендей құлшылық ету.[2]

«Намаз бен зекеттің парыз екендігіне дәлел әрі бірқұдайшылықтың түсіндірмесі - Аллаh Тағаланың мына сөздері:

«Оларға тек Аллаhқа ғана ханиф (бірқұдайшыл) болған күйде ықыласпен құлшылық ету, намазды орындау және зекет беру бұйырылған еді. Міне, осы тура дін» («әл-Бәйина» сүресі, 5-аят).[1]

(Рамазан айында) ораза ұстаудың міндетті екеніне дәлел – Аллаh Тағаланың келесі сөздері:

«Әй иман келтіргендер! Сендерден бұрынғыларға (ораза) парыз етілгендей, сендерге де ораза парыз етілді. Бәлкім тақуалық етерсіңдер!» («әл-Бақара» сүресі, 183-аят).[2]

Қажылықтың (парыз екендігіне) дәлел – Аллаh Тағаланың келесі сөздері:

«Аллаhтың жолына шамасы келген адамдарға Аллаh үшін Қағбаға қажылық жасау міндетті. Ал кім күпірлік етсе, Аллаh бүкіл әлемдерден бай!» («Әли Имран» сүресі, 97-аят).[3]

[1] Екінші тірек – намаз:

Бұл Аллаhқа белгілі амалдар және «тәкбірден» («Аллаhу Акбар» сөздерінен) басталып, сәлем берумен («тәслиммен») аяқталатын сөздер арқылы жасалатын ғибадат. Намаз діннің тірегі болып табылады. Аллаh оны Өзінің Пайғамбарына (оған Аллаhтың игілігі мен сәлемі болсын) ол көктерге көтерілген бойдан парыз етті.

Үшінші тірек – бұл міндетті зекет:

Оның тілдік мағынасы – көбею мен тазару.

Оның екі түрі болады: денемен берілетін зекет және мал-мүлікпен берілетін зекет.

[2] Төртінші тірек – ораза:

Оның тілдік мағынасы – өзін-өзі ұстау (тыйылу).

Шариғи мағынасы – Аллаhқа құлшылық ету ниетімен, таң сәріден күн батқанға дейін оразаны бұзатын нәрселердің барлығынан тыйылу арқылы жасалатын ғибадат. Ораза құлшылықтың ең жақсы түрлерінің бірі болып табылады, өйткені ол өзіне сабырлықтың үш түрінің барлығын қамтыған. Сондай-ақ оның ұлылығынан – Аллаh Тағала ораза үшін сый-сауапты Өзі беретіндігін уәде еткені.

[3] Бесінші тірек – қажылық («хәжж»):

Оның тілдік мағынасы – мақсат, ұмтылыс.

Шариғи мағынасы – Ардақты Елшінің (оған Аллаhтың игілігі мен сәлемі болсын) Сүннетінде келген рәсімдерді жасау арқылы Аллаhқа ғибадат ету.

Екінші дәреже: Иман.

Тілдік мағынасы – айқын бұлжымас сенім.

Шариғи мағынасы – бұл тілмен айтылатын сөздер, жүрекпен сену және дене мүшелерімен жасалатын амалдар. Иман Аллаһқа мойынсұну арқылы көбейіп, Оған мойынсұнбаушылық таныту арқылы азаяды.

Шариғи мағынадағы **Иман** өзіне міндетті түрде бес нәрсені біріктіруі керек. Егер олардың әлдебіреуі жоқ болса, онда бұл *Әһлу-Сунна уәл-Жамағада* **Иман** деп аталмайды

Бұл бес нәрсеге не дәлел болып саналады?

Аллаһтың Елшісі (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) былай деген:

«Олардың ең жоғарғысы: «Аллаһтан басқа құлшылыққа лайықты құдай жоқ», - деген сөздер».

Бұл – сөздердің иманнан екеніне дәлел.

«Ең төменгісі – жолдан адамдарға зиян тигізетін нәрсені алып тастау».

Бұл дене мүшелерімен жасалатын амалдар иманнан екеніне дәлел.

Екінші дәреже: Иман.

Оның жетпістен астам тармағы бар. Олардың ең жоғарғысы - «Лә иләһә илләЛлаһ» куәлігі. Ал ең төменгісі - жолдан адамдарға зиян тигізуі мүмкін болған нәрселерді алып тастау. Сондай-ақ ұялу да – иманның бір тармағы.

Иманның алты тірегі бар:
1) Аллаһқа иман келтіру;
2) Оның періштелеріне иман келтіру;
3) Оның Кітаптарына иман келтіру;
4) Оның елшілеріне иман келтіру;
5) Ақырет күніне иман келтіру;
6) Тағдырға: оның жақсылығы мен жамандығына - иман келтіру.

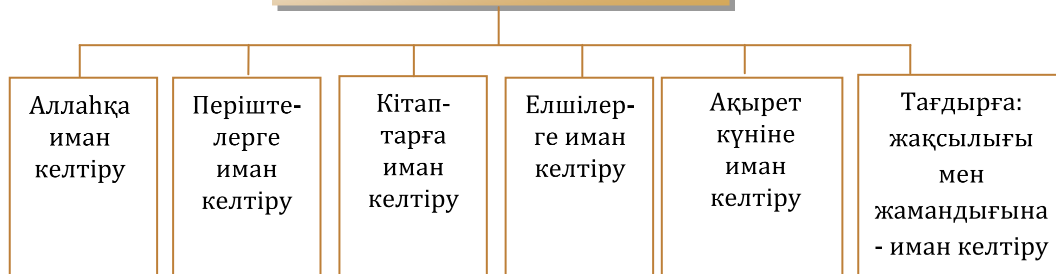
Осы алты тірекке дәлел - Аллаһ Тағаланың мына сөздері: **«Игілік тек жүздеріңді шығыс пен батысқа қаратуларыңда емес, бірақ (нағыз) игілік – кім Аллаһқа, Ақырет күніне, періштелеріне, Кітаптарына және елшілеріне иман келтірсе...»** («әл-Бақара» сүресі, 177-аят).

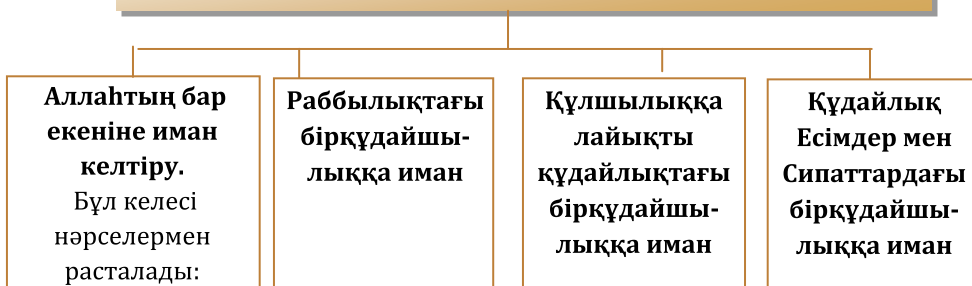
Тағдырға (иман келтірудің) дәлелі - Аллаһтың (келесі) сөздері: **«Расында, біз әрбір нәрсені тағдырмен жараттық»** («әл-Қамар» сүресі, 49-аят).

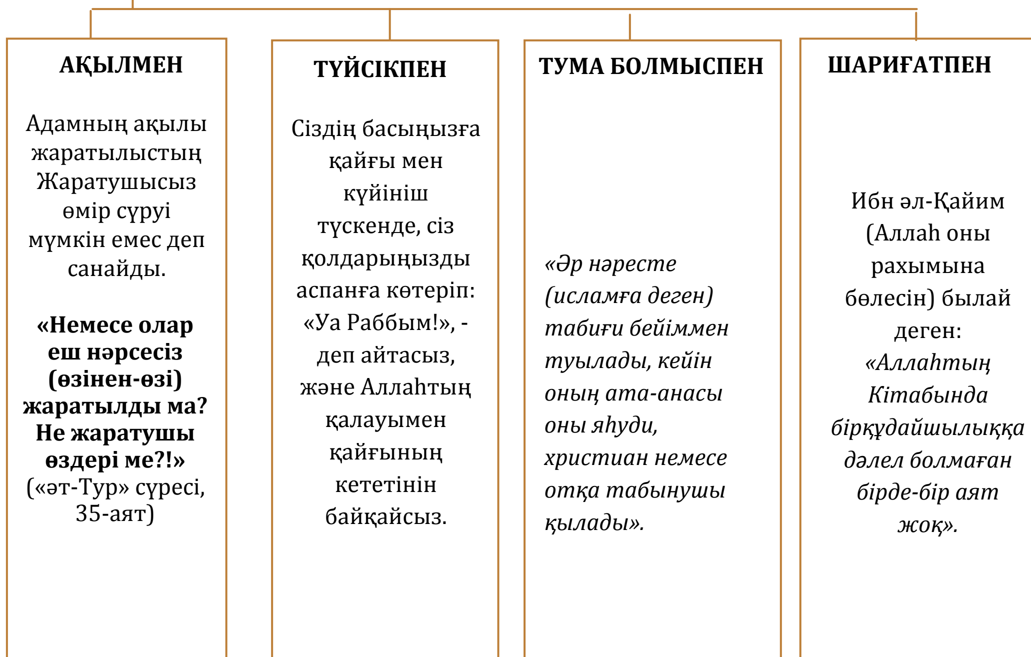
«Әрі ұялу - иманнан» - бұл жүректің амалдары иманнан екеніне дәлел.

Ал Аллаһ Тағаланың: **«Бұл қайсыларыңның иманын арттырады?»** («әт-Тауба» сүресі, 124-аят), - деген сөздері иманның артатындығына дәлел болады. Ал егер ол артса, міндетті түрде азаяды. Сондай-ақ Аллаһ Елшісінің (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) мына сөздерінде: ***«Ақыл мен діндарлықтың кемістігіне ие болғандардан сендерден ...... көрмедім»,*** - діндарлықтың жеткіліксіздігіне айқын дәлел келген.

Демек, діндарлық азая алады.

Иманның тірегі алтау:
Аллаһқа иман келтіру
Періштелерге иман келтіру
Кітаптарға иман келтіру
Елшілерге иман келтіру
Ақырет күніне иман келтіру
Тағдырға: жақсылығы мен жамандығына - иман келтіру

Бірінші тірек – Аллаһқа иман келтіру өзіне міндетті түрде төрт нәрсені қамтиды:
Аллаһтың бар екеніне иман келтіру. Бұл келесі нәрселермен расталады:
Раббылықтағы бірқұдайшылыққа иман
Құлшылыққа лайықты құдайлықтағы бірқұдайшылыққа иман
Құдайлық Есімдер мен Сипаттардағы бірқұдайшылыққа иман

АҚЫЛМЕН
Адамның ақылы жаратылыстың Жаратушысыз өмір сүруі мүмкін емес деп санайды.
«Немесе олар еш нәрсесіз (өзінен-өзі) жаратылды ма? Не жаратушы өздері ме?!»
(«әт-Тур» сүресі, 35-аят)
ТҮЙСІКПЕН
Сіздің басыңызға қайғы мен күйініш түскенде, сіз қолдарыңызды аспанға көтеріп: «Уа Раббым!», - деп айтасыз, және Аллаһтың қалауымен қайғының кететінін байқайсыз.
ТУМА БОЛМЫСПЕН
«Әр нәресте (исламға деген) табиғи бейіммен туылады, кейін оның ата-анасы оны яһуди, христиан немесе отқа табынушы қылады».
ШАРИҒАТПЕН
Ибн әл-Қайим (Аллаһ оны рахымына бөлесін) былай деген:
«Аллаһтың Кітабында бірқұдайшылыққа дәлел болмаған бірде-бір аят жоқ».

Екінші тірек: Періштелерге иман келтіру

Періштелер – ғайып әлемнің жаратылыстары. Аллаһ оларды нұрдан жаратты. Олар Аллаһқа бағынады және Оған мойынсұнбаушылық жасамайды. Олардың рухтары бар. **«Ардақты Рух (яғни Жәбірейіл періште)»** («әл-Бақара» сүресі, 87-аят). Сондай-ақ олардың денелері де бар. **«Екі, үш және төрт қанатты періштелерді елші қылған Аллаһ барлық мақтауға лайық»** («әл-Фатыр» сүресі, 1-аят). Олар ақыл-ой мен жүрекке де ие. **«Ақыр жүректерінен шошыну кеткен кезде, олар өзара: «Раббың не айтты?», - десе: «Хақты айтты. Ол Аллаһ – аса Жоғары, тым Үлкен», - деседі»** («әс-Саба» сүресі, 23-аят). Біз оларға және Аллаһ бізге олар туралы хабарлаған нәрселерге, мысалы: аттарына (Жәбірейіл, Микәил, Исрафил); сипаттарына: **«Олар Аллаһтың әмірлеріне қарсы келмейді. Өздеріне не бұйрылса, соны орындайды»** («әт-Тахрим» сүресі, 6-аят); істейтін істеріне (мысалы, Аршыны көтеруші періштелер секілді) иман келтіреміз.

Үшінші тірек: Кітаптарға иман келтіру

Біз олардың – астарлы мағынадағы емес, шынымен де Аллаһтың сөзі екендігіне және олардың жаратылмағанына әрі Аллаһтан түсірілгеніне, сондай-ақ Аллаһ әрбір Елшіге Кітап түсіргеніне иман келтіруге міндеттіміз. Біз олардың өздеріне және Аллаһ бізге баяндаған олардың аттарына, хабарларына, заңдарына жалпы және жеке түрде иман келтіреміз. Біз Құранның одан бұрын түсірілген барлық Кітаптардың күшін жойғандығына иман келтіреміз, ал олар: Таурат, Інжіл, Ибраһимнің және Мусаның (оларға Аллаһтың сәлемі болсын) сухуфтары.

Төртінші тірек: Елшілерге иман келтіру

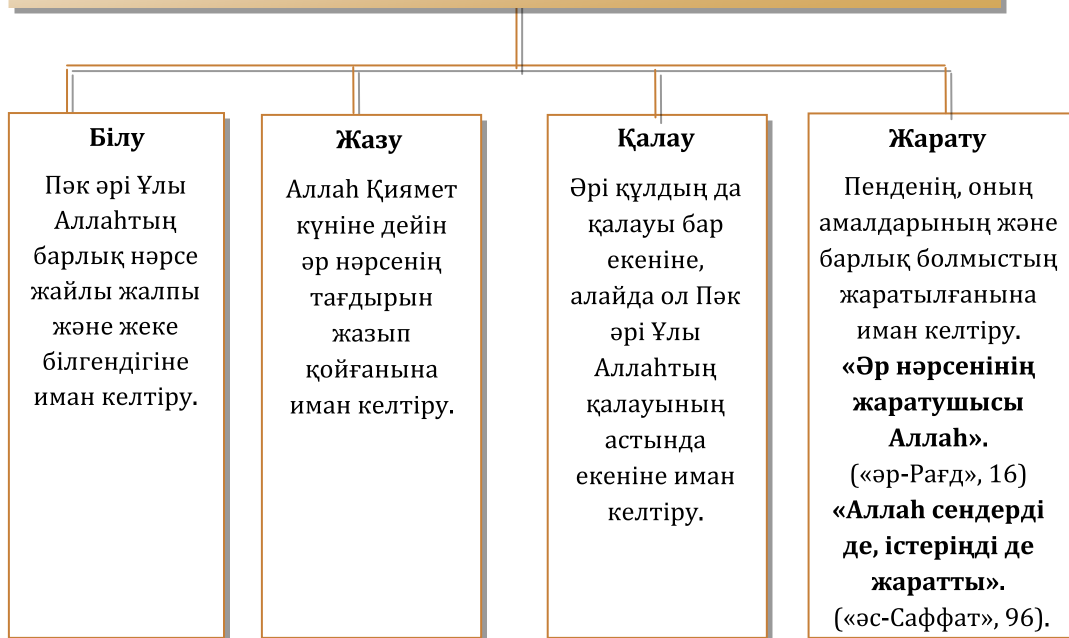
Біз олардың – адамдар екеніне және оларда Раббылыққа тән ешбір ерекшеліктер жоқ екеніне, пайғамбарлар мен елшілер – оларға құлшылық етілуге рұқсат етілмеген құлдар екеніне, және Аллаһ оларды Өзінен елшілер етіп жібергеніне, оларға уахи түсіргеніне, оларды мұғжизалармен қуаттағанына, әрі олар өздеріне жүктелген міндеттерді толық орындап, үмметтеріне қатысты ықыластық танытып, ақиқатты жеткізіп, Аллаһтың жолында шынайы ыждағаттылық көрсеткендеріне иман келтіруіміз керек. Біз олардың өздеріне және Аллаһ бізге баяндаған олардың арттарына, сипаттарына, олар жайлы жалпы және жеке хабарларына сенеміз. Біз алғашқы пайғамбар - Адам, алғашқы елші – Нух және соңғы пайғамбар әрі елші – Мухаммад болғандығына (оларға Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын), алдыңғы шариғаттардың барлығының күші Мухаммадтың (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) шариғатымен жойылғандығына иман келтіреміз. *«Әш-Шура» мен «әл-Әхзаб»* сүрелерінде аталған берік жігер иелері *«улюл-ғазм»* бесеу: Мухаммад, Нух, Ибраһим, Муса және Иса (олардың барлығына Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын).

Бесінші тірек: Ақыретке иман келтіру

Бұл иман өзінің құрамына Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) бізге олар туралы хабарлаған өлімнен кейін болатын: қабірдегі сынақ, Сүрдің үрленуі, адамдардың қабірлерінен шығуы, Таразы, Су айдыны (әл-Хауд), шапағат ету, Жәннат пен Тозақ, иман келтіргендердің өздерінің Раббысын Қиямет күні Жәннатта көруі және басқа да ғайып нәрселерді қамтиды.

Алтыншы тірек: Тағдырға: оның жақсылығы және жамандығымен иман

Иманның бұл тірегі өзінің құрамына келесі төрт мәндетті нәрсені қамтиды:

Бұл төрт саты ақынның келесі сөздерінде жинақталған:

Білім, Қамқоршымыздың Жазуы және Оның Ерік-қалауы

Сондай-ақ Жаратуы, ал бұл Оның жоқтан бар етуі және кейін беруі.

Үшінші дәреже: Ихсан.

Бұл діннің ең жоғарғы дәрежесі, ол екі түрге бөлінетін бір ғана тіректен тұрады:

Көру ғибадаты

«ғибадату әл-мушахада»

Бұл махаббатқа және Аллаһтың алдында дайындалған ұлы нығметтерге деген ұмтылыс пен сағынышқа негізделген ғибадат. Бұл пайғамбарлар мен елшілердің (оларға Аллаһтың сәлемі болсын) ғибадаты, алайда басқалар да бұл сатыға жете алады.

Бақылау ғибадаты

«ғибадату әл-мурақаба»

Бұл Аллаһтың алдында қорқуға және Оның жазасынан құтылуды қалауға негізделген ғибадат. Бұл кез-келген мұсылман адамда болуы қажет ең кем дәреже.

Үшінші дәреже: Ихсан.
Оның тірегі біреу*: Аллаһқа, оны көріп тұрғандай құлшылық ету, немесе сен Оны көре алмасаң (да), Аллаһ сені көріп тұр деген оймен құлшылық ету.*
Оған дәлел - Аллаһтың келесі сөздері:
«Расында, Аллаһ тақуалармен және ихсан (жақсылық) жасаушылармен бірге» («ән-Нәхл» сүресі, 128-аят).

Сондай-ақ мына аят та:
«Өте Үстем, ерекше Рахымды (Аллаһқа) тәуекел ет! Ол сені (намазда) тік тұрғаныңда көреді және сәжде етушілердің арасында жасаған қимылдарыңды да (көреді). Ақиқатында, Ол – (барлық нәрсені) Естуші, Білуші» («әш-Шуғара» сүресі, 217-220 аяттар).

Мына аят та:
«Қандай жағдайда болсаң да, Құраннан нені оқысаң да, және қандай амал істесеңдер де, оған кіріскендеріңде сендердің үстілеріңнен куәгерміз» («Юнус» сүресі, 61-аят).

Ескертпе:

Ғибадаттың бұл түріне ие болған адамда тек Аллаһқа деген махаббат бар әрі Одан қорқу жоқ дегенді білдірмейді, алайда мұнымен пендені құлшылыққа Пәк әрі Ұлы Аллаһқа деген махаббат итермейлейтіні меңзеледі. Бұл, мысалы, Пайғамбардың (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын):
«Мен шүкір етуші құл болуым керек емес пе?!» - деген сөздеріндей.

Бұған Сүннеттен дәлел - Жәбірейілдің белгілі хадисі.
Умар (оған Аллаһ разы болсын) былай деп баяндаған: «Бірде біз Пайғамбармен (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) бірге отырған кезімізде, әппақ киімді, шаштары қап-қара бір кісі кіріп келді. Оның сырт келбетінен сапар іздері бай қалмады, бірақ біздің арамыздан ешкім оны танымады. Ол Пайғамбардың алдына жақындап келіп, тізесін оның тізесіне тигізіп, екі алақанын сандарына қойып, оған бетпе-бет отырды. Сосын: *«Уа Мухаммад, маған Ислам туралы айтып бер»*, - деді. (Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын)): «Бұл - сенің Аллаһтан басқа құлшылыққа лайықты құдай жоқ екеніне және Мухаммад - Оның елшісі екеніне куәлік беруің, намазды орындауың, зекет беруің, рамазан айында ораза ұстауың және шамаң келсе (Қағбаға) қажылық жасауың», - деді. Ол: *«Рас айттың!»*, - деді. Біз оның өзі сұрап, өзі растап жатқанына таң қалдық. Кейін ол: *«Маған Иман туралы айтып бер»*, - деп сұрады. Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын): «Ол - сенің Аллаһқа, Оның періштелеріне, Кітаптарына, елшілеріне, Ақырет күніне және тағдырға: оның жақсылығы мен жамандығына - иман келтіруің», - деді. Ол: *«Рас айттың!»* - деді. Содан соң ол: «*Маған Ихсан туралы айтып бер!»*, - деді. Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын): «(Бұл -) Сенің Аллаһқа оны көріп тұрғаныңдай құлшылық етуің. Ал сен Оны көре алмасаң да, Ол сені көріп тұр деген ой мен құлшылық етуің», - деді. Ол кісі: *«Маған Қиямет туралы айтып бер»*, - деді. Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын): «Сұралушы сұраушыдан артық білмей ді», - деп жауап берді. Сонда (әлгі кісі): *«Онда маған оның белгілерін атап бер»*, - деді. Пай ғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын): «Күн өзінің қожайынын туатынын; жалаңаяқ, жалаңаш босқын қойшылардың биік ғимараттар көтеруде бір-бірімен жарысатынын көресің», - деді. Содан соң әлгі кісі шығып кетті, ал біз сол жерде біраз уақыт қалдық. Сонда Аллаһтың Елшісі (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) менен: «Уа Умар, сұраушының кім екенін білесің бе?», - деп сұрады. Мен: «Аллаһ және Оның Елшісі жақсырақ біледі», - деп жауап бердім. Сонда ол: «Бұл – Жәбірейіл, сендерге діндеріңді үйрету үшін келді», - деді» (Муслим).

Бұл хадис Исламның, Иманның және Ихсанның тіректеріне дәлел болып табылады.

Пайғамбардың (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) ***«Сұралушы сұраушыдан артық білмейді»*** деген сөздері, ол Қиямет күнінің уақытын білмегеніне нұсқайды.

Елшінің (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын): ***«Күн өзінің қожайынын туады»***, - деген сөздері

Тілазарлықтың көбеетініне,

құлдықтың көбеетініне,

хәл-ахуалдың өзгеретініне,

билеушінің өз күніне үйленіп, ол оған ұл туатынына және сол ұл әкесінің өлімінен кейін барлық адамдардың үстінен қожайын болатынына нұсқайды.

«Сен жалаңаяқ, жалаңаш бейшара ... көресің»

«бейшара» - яғни кедей.

«Бейшара қойшылардың биік ғимараттар көтеруде бір-бірімен жарысатынын көресің», яғни олардың хәлі өзгереді де, бұрынғы кедейлер тым байларға айналады.

Жәбірейілдің (оған Аллаһтың сәлемі болсын) хадисінен алынатын пайдалар:

1. Білім талап етуші адам келесі алты құқықтарды орындауы керек: *өзінің және өз нәпсісінің, өзінің шейхының, білім алып жатқан орнының, өзінің білімгер жолдастарының, кітабының және алып жатқан білімінің құқықтары.*

- Өзінің және өз нәпсісінің құқығы: білім – бұл құлшылық (Аллаһқа қатысты ықыластық пен Сүннетке ілесу). Өз жолыңда Аллаһтан қорқып, Ол сені көріп тұрғанын есінде сақтап, салиқалы әуелгі буын өкілдерінің, яғни «сәләфтардың» жолымен жүруші бол. «Бойсұну қанатыңды» түсір және масаттанушылығыңды таста.

Сондай-ақ бұл аз нәрсеге шүкір етуді, дүние игіліктеріне қатысты ұстамды болуды және өз-өзіңді білімнің көркемдігімен безендіруді, ерлік сипаттарға қол жеткізуге ұмтылуды, сән-салтанатты тұрмыс-тіршілікті тастауды, бос сөз таралатын жерлерден аулақ болуды, аққөңілділікті, беріктікті және алынып жатқан білімнің сенімділігіне көз жеткізуді қалауды да меңзейді.

Білімді талап етуге, оны іздеуге және жазуға қам жеу және тойымсыз болу. Білімді жаттауға көңіл бөлу, өзіңді жаттауға міндеттеу, негіздер мен бөлімдерді жәктеудегі түсінікке ие болу, Аллаһтан пана сұрау, білімге байланысты аманатты сақтау, шыншыл болу.

Білім талап етуші адамның қалқаны – «білмеймін» деген сөз. Ол ең қатты бағалайтын нәрсе - уақыт. Оның тыныығу сәттері – «жалпы өздігінше білім алу», түзетулерді, анықтамаларды және поэмаларды (қасыдаларды) оқу.

Сұрақ қоюда салиқалылық таныту, жауапты мұқият тыңдау, түсіну және оған сәйкес амал ету, әрі осы орайда таласқа түспеу. Бұл сондай-ақ алынған білімді қайталау. Құран мен Сүннеттің, оларға қатысты ғылымдардың ортасында болып, әр саладағы пәнді толық зерттеу.

Билік пен атақ құмарлықтан, дүниелік өмірге деген махабаттан аулақ болу.

Өзіңе қатысты сыншыл, ал адамдарға қатысты жақсы пікірде болу.

Ақиқатқа бағыну, жақсылыққа шақырып, жамандықтан қайтару, пайда мен зиянды өлшеу, білімді тарату, өзіңді аямай ақиқатқа көмектесуді қалау, ақиқатты қорғау барысында мұсылмандарға ең көркем тәсілмен жақтасу арқылы білімді тазарту.

Білімді жағымпаздықсыз және жалбақтаусыз қорғап, өзіңді ғалым ретінде көрсетпеу.

Оңашаланусыз және топшылдықсыз, әрі достасу мен қатыссыз болуды солардың үстіне құрусыз, күмәндардан аулақ болу.

- Өзінің шейхының (ұстазының) құқығы: бұл мәселеде адамдар екі шектен шығатын және бір орташыл, яғни дұрыстықты ұстанатын топтарға бөлінді. Кітаптың алдағы парақтарында жер бетінде жасалған ең бірінші көпқұдайшылық салиқалы адамдарға қатысты шектен шығушылықтың себебімен пайда болғандығының түсіндірмесі әлі келеді. Әрі біз салиқалы адамдарға қатысты шектен шығушылық және салғырттық танытпай, орташыл жолда болуымыз керек.

– Білім алып жатқан орынның құқығы;

- Білімгер жолдастарыңның құқығы: ол Аллаһ Тағала айтқандай: **«Сендер адам баласы үшін игілікті әмір етіп, жамандықтан тыятын .... ең қайырлы үммет болып шығарылдыңдар…»** («Әли Имран» сүресі, 110-аят). Сондай-ақ Аллаһтың Елшісі (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) былай деген: ***«Сендерден ешкім өзіне қалаған нәрсені бауырына қаламайынша иман келтірмейді».***

- Кітаптың құқығы: оны жаттау. Өйкені Пәк әрі Ұлы Аллаһ бізді осы кітаптармен игілікке бөледі, сондықтан біз оларды оқып-үйренуіміз керек.

– Білімнің құқығы: білімді бекіту, оны міндетті түрде үнемі қайталау және сол білімдердің негізінде амал жасау. Өйткені білуші адам сол білімге сәйкес амал жасап, кейін – білімге шақыруы керек, өйткені ол мейірім болып табылады, әрі осы мейірімге алғыс білдіру қажет.

2. Сұрақ қоюдың әдептерінен – бірінші кезекте өзінің құрамына пайда мен жақсылықты біріктіретін сұраққа артықшылық беру.

3. Білім талап етуші адам өзін көркем әрі көрікті кейіпте ұстауы керек.

4. Пайғамбардың (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) қайтыс болғанынан кейін: «Аллаһ және Оның Елшісі жақсырақ біледі», - деп айтылмайды, бірақ: *«Аллаһ жақсырақ біледі»,* - деп айтылады.

Үшінші негіз:
Пайғамбарымыз Мухаммадты (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) тану.
Оның аты – Мухаммад ибн Абдуллаһ ибн Абдул-Мутталиб ибн Һашим.
Һашим – құрайш тайпасынан, ал құрайш – араб тайпаларының бірі.
Арабтар – Исмаилдің ұрпағы, ал Исмаилдің әкесі – Аллаһтың сүйіктісі Ибраһим (оған және Пайғамбарымызға Аллаһтың ең ұлы және ең жақсы игілігі мен сәлемі болсын).
Пайғамбарымыз (оған Алаһтың игілігі мен сәлемі болсын) алпыс үш жыл өмір сүрді: пайғамбарлықтан бұрын қырық жыл, ал Пайғамбар және Елші болып жиырма үш жыл. «Әл-Ғаләқ» сүресінің алғашқы аяттарының түсуімен ол пайғамбар (нәби) болды.
«Әл-Муддассир» сүресінің алғашқы аяттарының түсуімен ол елші (расуль) болды.
Туылған жері – Мекке. Ол Мәдинаға көшті («хижра» жасады).

Бұл тарау Пайғамбарымыз Мухаммад жайлы (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын), оның атын, тегін, өмірбаяны мен дағуатының бір бөлігін қамтыған кішігірім мағлұматты қамтиды.

Біз Пайғамбарымыз (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) жайлы келесі нәрселерді білуіміз керек:

Оның аты мен шыққан тегі.

Ол – Мухаммад ибн Абдуллаһ ибн Абдул-Мутталиб ибн Һашим. Һашим – құрайш тайпасынан, ал құрайш – араб тайпаларының бірі. Арабтар – Исмаилдің ұрпағы, Исмаилдің әкесі – Аллаһтың сүйіктісі Ибраһим (оған Аллаһтың сәлемі болсын).

Оның өмірі.

Оның өмірі алпыс үш жыл жалғасты, оның қырық жылы пайғамбарлық-тан бұрын өтті, ал қалған жиырма үш жылды ол пайғамбарлық-тан кейін өмір сүрді.

Пайғамбардың (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) пайғамбарлығы басталғаннан кейінгі өмірі екі дәуірге бөлінеді:

Меккелік дәуір.

Он үш жыл жалғасты.

Мәдиналық дәуір

Он жыл жалғасты.

Ол (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) пайғамбар ма әлде елші ме?

Ол (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) әрі пайғамбар, әрі елші. Ол **«Оқы!»** деген аяттың түсіуімен пайғамбар болды және **«Әй оранушы!»** деген аяттың түсуімен елші болды.

Пайғамбардың (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) өмірбаянынан үзінді.

Меккелік дәуірдегі дағуат бірқұдайшылықтың төңірегіне және көпқұдайшылықты тастауға, құлшылықты тазартып, оны Жалғыз Аллаһқа арнауға шоғырланды. Бұл дәуір он үш жыл жалғасты.

Кейін Пайғамбарға (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) Мәдинаға «һижра» жасау бұйырылды. Ол жерде бірқұдайшылыққа шақыру тұрақты жалғасып отырды, әрі бұған қоса құлшылыққа, қарым-қатынас әрекеттеріне және дүниелік өмірге қатысты қаулылар да түсіріліп тұрды.

Пайғамбардың (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) өмірбаяны мен оның шақыруына назар салып қараған адам, Аллаһ оны өзіне қайтарғанға дейін онымен бірге үнемі бірқұдайшылыққа шақыру болғанына көз жеткізе алады. Әрі бұл бірқұдайшылықты оқып үйренуден тыятын әрі оны оқып білу белгілі мерзімнен басқа кезеңдерде қажет емес дейтіндерге қарсы айқын дәлел болып табылады.

Аллаһ оны адамдарға оларды көпқұдайшылықтан сақтандыру және бірқұдайшылыққа шақыру үшін жіберді. Бұған дәлел Аллаһтың келесі сөздері:

«Әй оранушы! Тұр да, ескерт! Раббыңды ұлықта! Киіміңді тазала! Әр түрлі лас нәрселерден аулақ бол! (Қылған ісіңді) міндет қылма. Раббың үшін сабыр ет» («әл-Муддәссир» сүресі, 1-7-аяттар).

«Тұр да, ескерт!» сөздерінің мағынасы: көпқұдайшылықтан сақтандырып (қайтарып), таухидке шақыру.

«Раббыңды ұлықта!», яғни Оны жалғыздау (бірқұдайшылық) арқылы ұлықтау.

«Киіміңді тазала!», яғни амалдарыңды көпқұдайшылықтан таза етіп ұста.

«Лас нәрселерден аулақ бол!» яғни пұттарды таста, пұттарға құлшылық етуден және оларға құлшылық ететіндерден аулақ бол!

Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) осыған кірісті де, он жыл бойы бірқұдайшылыққа шақырды. Ал он жылдан соң ол көкке көтерілді. Сонда оған бес уақыт намаз парыз етілді, әрі осыдан кейінгі ол Меккеде үш жыл намазды орындап, содан соң Мәдина қаласына қоныс аударуға (һижра жасауға) бұйырылды.

Автордың (Аллаһ оны рахымына бөлесін): *«Көкке көтерілді»,* - деген сөздерінен біз келесі пайдаларды шығарамыз:

1. Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) ғайып білімнен не хабарлаған болса, біз соған: «Біз бұған иман келтіреміз, оның ақиқаттығын растаймыз және бағынамыз», - деп айтамыз.

2. Парыз намаздардың маңыздылығы, өйткені Пәк әрі Ұлы Аллаһ оларды көктерде парыз етті.

Көпқұдайшылық елінен Ислам еліне көшу осы үмметке парыз, әрі ол Қиямет Күніне дейін жалғасады. Бұған дәлел – Аллаһтың мына сөздері:

«Періштелер өздеріне зұлымдық еткендердің (бұлар Меккеден көшпей қалғандар) жандарын алғанда: «Қандай жағдайда едіңдер?», - дейді. Олар: «Біздер бұл жерде шамасыз едік», - дейді. (Періштелер): «Аллаһтың жері сендер онда көшулерің үшін кең емес пе?», - дейді. Міне, бұлардың орны Тозақ болады. Бұл барар орын нендей жаман! Бұл тек шара қолдана алмайтын және тура жол таба алмайтын шамасыз еркектерге, әйелдерге және балаларға қатысты емес. Осындайларды Аллаһ кешіруі мүмкін, өйткені Аллаһ – өте Кешірімді, ерекше Рахымды» («ән-Ниса» сүресі, 97-99 аяттар).

Сондай-ақ Оның мына сөздері де: **«Әй Менің иман келтірген құлдарым! Расында, Менің жерім кең, сондықтан Маған ғана құлшылық етіңдер!»** («әл-Анкабут» сүресі, 56-аят).

Имам әл-Бағауи (Аллаһ оны рахым етсін) былай деген: *«Бұл аят һижра жасамай Меккеде қалған мұсылмандарға қатысты түскен. Аллаһ оларды «иман келтіргендер» деген есіммен атады».*

Һижраға Сүннеттен дәлел – Аллаһ Елшісінің (оған Аллаһтың иігілігі мен сәлемі болсын): ***«Тәубе қабыл етілгенге дейін һижра үзілмейді, және Күн батыстан шыққанға дейін тәубенің қабыл етілуі тоқтамайды»***, - деген хадисі. (Ахмад және Абу Дауд, хадис сахих).

Һижра үш бөлікке бөлінеді:

Күпір елінен Ислам еліне һижра жасау

Оның үкімі - міндетті.

Меккеден Мәдинаға һижра

Мекке ашылғаннан кейін бұның күші жойылды

«Һижра», яғни Аллаһ тастауды бұйырған барлық нәрсені тастау.

Яғни амалдардан, адамдардан, уақыт аралықтары мен мекендерден.

Амалдар – Пәк әрі Ұлы Аллаһ тыйым салған барлық нәрсе және бірінші кезекте – ширк. **Адамдар** – кәпірлер, екіжүзділер және басқалар. **Уақыт** – кәпірлер өз мейрамдарын тойлайтын уақыт аралықтарын тастау. **Мекендер** – кәпірлер өз мейрамдарын тойлайтын мекендерді тастау.

Пайғамбардың (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) ***«(Мекке) ашылғаннан кейін һижра жоқ»*** деген сөздері Меккеден Мәдинаға жасалатын һижраны білдіреді. Бұл сөздерде сондай-ақ Пайғамбардың (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) күпірлік енді Меккеге қайтып оралмайтынына нұсқағаны қамтылған.

Екі нәрсе орын алғаннан бастап тәубе қабыл етілмейді:

1. Күннің батыстан шығуы.

2. Өлімнің келуі.

«Ал жамандықты өздеріне өлім келгенге дейін істеп: «Енді шынайы тәубе қылдым», - деген және кәпір күйінде өлгендердің тәубесі қабыл емес» («ән-Ниса» сүресі, 18-аят).

(1) ***Шейх ибн Усаймин*** *(Аллаһ оны рахымына бөлесін) былай деген: «Зекет алғашында Меккеде парыз етілген еді, алайда нисабтың (яғни зекет берілетін мал-мүліктің ең кем мөлшері) және одан төленуге тиіс бөліктің мөлшері анықталмаған болатын. Ал Мәдинада нисабтың және міндетті бөліктің мөлшері анық болды».*

(2) Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) һиждадан кейін оныншы жылы қайтыс болды және Айшаның (Аллаһ оған разы болсын) бөлмесінде жерленді.

(3) *«Ол ешбір игілікті қалдырмастан үмметтіне толық жеткізді. Ешбір жамандықты қалдырмастан үмметін одан тыйды».*

Ал ол Мәдина қаласына келіп орналасқан соң, оған Исламның басқа да құлшылықтары бұйырылды. Мысалы: ораза, зекет,(1) қажылық, азан, жиһад, жақсылыққа бұйыру мен жамандықтан қайтару және басқалары.

Осыларды орындап, ол (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) он жыл өмір сүрді, кейін қайтыс болды.(2)

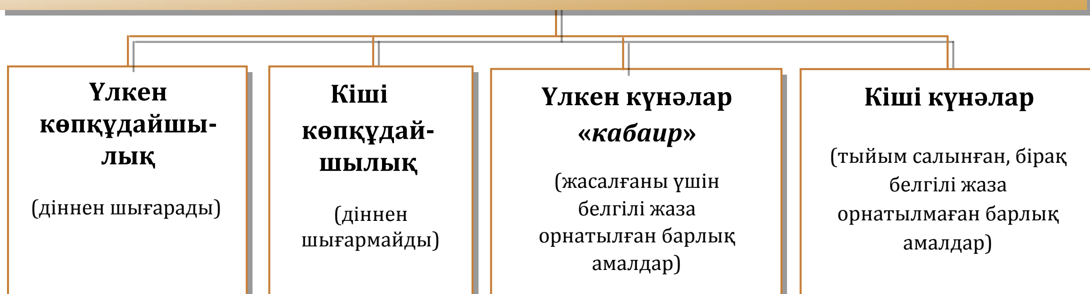
Бірақ оның діні қалды! Міне, осы – оның діні!

Ал оның діні қалды! Міне, осы – оның діні! Ол ешбір игілікті қалдырмастан үмметтіне толық жеткізді. Ешбір жамандықты қалдырмастан үмметін одан тыйды. Ол жеткізген игілік – бұл бірқұдайшылық пен Аллаһ жақсы көріп, разы болатын барлық нәрсе.

Ол қайтарған жамандық – бұл көпқұдайшылық пен Аллаһ жек көретін барлық нәрсе.(3)

Әрі біз Пайғамбардың (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) өзіне тапсырылған аманатты толық орындағанына, Жолдауды жеткізгеніне, үмметіне ықыласты болғанына және Аллаһ үшін шынайы жиһад жүргізгеніне куәлік етуіміз қажет. Ол (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) бізді түні күндіздей болған анық жолда қалдырды. Ал одан опат болғаннан басқа ешкім бұрылып кетпейді.

Ең үлкен тыйым салынған күнәлар:

[illegible] («әл-Ағраф» сүресі, 158-аят).[1]

Аллаһ ол арқылы Өзінің дінін толықтырды (кәміл етті).

Бұған дәлел – Аллаһ Тағаланың мына аяттары: **«Бүгін діндеріңді толықтырдым, Өз нығметімді тәмамдадым және сендерге Ислам дінімен разы болдым»** («әл-Мәида» сүресі, 3-аят)». [2]

Пайғамбардың (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) дүниеден өткеніне дәлел – Аллаһтың мына сөздері: **«(Уа Мухаммад!) Расында, сен өлесің, олар да өледі. Сосын Қиямет Күні сендер Раббыларыңның алдында тартысасыңдар»** («әз-Зүмәр» сүресі, 30-31 аяттар).

[1] Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) барлық адамдарға жіберілді және бұнымен одан бұрынғы шариғаттардың барлығының күші жойылды. Пайғамбардың (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) өмір сүру кезіндегі және біздің заманымыздағы яһудилер мен христиандарға Ислам шақыруы жетіп, олар дінді қабылдамаса, онда кәпірлер болып табылады. Тіпті олар өздерін Мусаның және Исаның (оларға Аллаһтың сәлемі болсын) дініндеміз деп айтса да. Бұған дәлелдерден:

1. Аллаһ Тағаланың мына сөздері: **«Айт: «Ей Кітап иелері! Біздің арамыз бен сендердің араларыңда ортақ бір сөзге келейік. Жалғыз Аллаһқа құлшылық етейік, Оған еш нәрсені серік қоспайық. Сондай-ақ Аллаһтан өзге бір-бірімізді раббы тұтпайық»** («Әли Имран» сүресі, 64-аят).

2. Аллаһ Тағаланың мына сөздері: **«Аллаһқа және Ақырет Күніне иман келтірмейтін, Аллаһ және Оның пайғамбары харам еткенді «харам» деп санамайтын әрі хақ дінді ұстанбайтын Кітап иелерімен олар қор болған күйде өз қолдарымен жизия салығын төлемейінше соғысыңдар!»** («әт-Тәуба» сүресі, 29-аят).

3. Пайғамбардың (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) мына сөздері:

«Жаным Соның қолында болғанмен ант етемін, мен жайлы естіп, маған иман келтірмей қайтыс болған кез-келген яһуди немесе христиан адам, міндетті түрде Отты мекендеушілерден болады!»

[2] Бұл аят бидғатты ұстанушыларға қарсы дәлел болып табылады.

5. Қорытынды

Адамдар өлген соң қайта тіріледі. Бұған дәлел – Аллаһтың келесі сөздері: **«Одан сендерді жараттық. Оған сендерді қайтарамыз, әрі екінші рет одан шығарамыз»** («Та-Ха» сүресі, 55-аят). Сондай -ақ Оның келесі сөздері: **«Аллаһ сендерді жерден өсіріп өндірді. Сосын сендер оған қайтарыласыңдар да, кейін қайта шығарыласыңдар»** («Нух» сүресі, 17-18 - аяттар).

Адамдар тірілгеннен кейін, істеген амалдары үшін есепке алынады. Бұған Аллаһ Тағаланың мына сөздері дәлел: **«Көктердегі және жердегі барлық нәрсеге Аллаһ ие. (Бұл) – жамандық істегендерді істегендерімен жазалау үшін, ал жақсылық жасағандарға одан да артығымен қайтару үшін»** («ән-Нәжм» сүресі, 31-аят). (1)

Кім қайта тірілуді жоққа шығарса, кәпір болады. Бұған дәлел Аллаһтың мына сөздері: **«Кәпірлер: «Қайта тірілмейміз», - деп ойлайды. (Оларға) айт: «Раббыммен ант етемін! Сендер өлгеннен кейін әлбетте тірілесіңдер, кейін істегендерің жайлы хабар аласыңдар. Бұл Аллаһқа оңай!»** («әт-Тағабун» сүресі, 7-аят) (2)

Аллаһ барлық елшілерді қуандырушы әрі ескертуші етіп жіберді. Бұған Аллаһтың келесі сөздері дәлел: **«Елшілерден кейін адамдардың Аллаһқа ешқандай сылтауы болмас үшін, Аллаһ елшілерді қуантушы және ескертуші етіп жіберді»** («ән-Ниса» сүресі, 165-аят). Олардың алғашқысы – Нух (оған Аллаһтың сәлемі болсын), ал ең соңғысы әрі пайғамбарлардың мөрі – Мухаммад (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) еді. Олардың ең алғашқысы Нух болғанына дәлел - Аллаһтың мына сөздері: **«Біз Нухқа және одан кейінгі пайғамбарларға уахи еткеніміздей, саған да уахи еттік»** («ән-Ниса» сүресі, 163-аят). (3)

(1) Күмәнсіз барлық адам өлімнің дәмін татады және Ұлы күні қайта тіріледі, ал бұл - Қиямет Күні, кейін адамдар есеп береді және жасаған әр амалы үшін толығымен сый не жазасын алады.

(2) Қайта тірілу мен есепке тартылуды жоққа шығарған адам, күпірлік танытқан болады, өйткені ол *Иманның* тіректерінен болған тіректі жоққа шығарды.

Нух (оған Аллаһтың сәлемі болсын) бірінші елші. Бұған дәлел Аллаһ Тағаланың мына сөздері:

«Біз Нухқа және одан кейінгі пайғамбарларға уахи еткеніміздей, саған да уахи еттік» («ән-Ниса» сүресі, 163-аят).

Бірінші пайғамбар Адам болған (оған Аллаһтың сәлемі болсын).

Бұған дәлел: Пайғамбардан (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын): *«Адам пайғамбар болып саналады ма?»*, - деп сұралғанда, ол: ***«Иә, ол онымен (Аллаһ) сөйлескен Пайғамбар»***, - деп жауап берді.

Соңғы пайғамбар және елші – Мухаммад (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын). Бұған дәлел Аллаһ Тағаланың мына сөздері:

«Мухаммад сендерден ешбір еркектің әкесі емес. Бірақ Аллаһтың Елшісі және пайғамбарлардың соңы. Аллаһ әр нәрсені Толық Білуші» («әл-Әхзаб» сүресі, 40-аят).

Пайғамбарлыққа немесе елшілікке талаптанған әркім – өтірікші және кәпір. Оған сенген әр адам да кәпір болады.

Аллаһ Нухтан бастап, Мухаммадқа дейін (оларға Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) әрбір үмметке оларды Өзіне ғана құлшылық етіп, тағутқа құлшылық етуден қайтару үшін елшілер жіберді. Бұған дәлел Аллаһтың келесі Сөздері: **«Расында, әр үмметке: «Аллаһқа ғана құлшылық қылыңдар, тағуттардан аулақ болыңдар», - дейтін елші жібердік»** («ән-Нәхл» сүресі, 36-аят).

Аллаһ барлық құлдарына тағутқа күпірлік етіп, Өзіне ғана иман келтіруді парыз етті. Шейх Ибн әл-Қайим (Аллаһ оны рахым етсін) былай деген: *«Тағут сөзінің мағынасы пенде сол арқылы ғибадатта, ілесуде, бағынуда өзіне рұқсат етілгеннің шегін бұзатын кез-келген нәрсені қамтиды».*

Тағуттар көп, бірақ олардың бастылары бесеу: Ібіліс (Аллаһ оны лағынет етсін); өзіне құлшылық етілуіне разы болушы; адамдарды өзіне құлшылық етуге шақырушы, ғайыпты (көместі) білетіні туралы жариялаушы, Аллаһ түсірген (шариғаттан) басқа заңдармен үкім етуші.

Бұған дәлел – Аллаһтың мына сөздері: **«Дінде зорлық жоқ. Расында, тура жол адасудан ажыратылды. Сонда кім тағутқа күпірлік етіп, Аллаһқа иман келтірсе, сол үзілмейтін берік тұтқадан ұстап алды. Аллаһ – Естуші, Білуші»** («әл-Бақара» сүресі, 256-аят). Міне, осы «Аллаһтан басқа құлшылыққа лайықты құдай жоқ» куәлігінің мағынасы.

Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын): ***«Бұл істің (діннің) негізі – Ислам, тірегі – намаз, ал шыңы – Аллаһтың жолындағы жиһад»,*** - деді.

[1] Аллаһ елшілер мен пайғамбарларды жақсы хабаршылар мен насихатшылар ретінде жіберді. Олардың барлығы бірқұдайшылыққа шақыруда және тағуттарға және көпқұдайшылықтың барлық түріне қарсы соғысуда біртұтас еді. Аллаһ Тағала былай деген: **«Расында, әр үмметке: «Аллаһқа ғана құлшылық қылыңдар, тағуттардан аулақ болыңдар», - дейтін елші жібердік».**
«Әр үмметке», яғни әр халыққа. Яғни тағуттарды бір жаққа қалдырыңдар, өздерің басқа жақта болыңдар, бұл қалдыру мен алыстаудың ең жоғарғы сатысы. Көпқұдайшылыққа және оны ұстанушыларға қатыссыз болудың (олардан аулақ болудың) көрінісі дәл осыда.
Аллаһ Өзінің барлық құлдарына тағутқа күпірлік танытып, Аллаһқа иман келтіруді бұйырды. Бірінші кезекте Аллаһқа иман келтіруден бұрын, міндетті түрде тағутқа күпірлік ету қажет: **«Кім тағутқа күпірлік етіп, Аллаһқа иман келтірсе».**
Тағут - бұл пенде сол арқылы рұқсат етілгеннің шегін бұзып құлшылық ететін (мысалы тастар мен талдар), ізінен ілесетін (зұлымдық ғалымдары секілді) немесе бағынатын (Аллаһқа бағынушылықтан шыққан билеушілер секілді) кез-келген нәрсені қамтиды.
Тағуттар көп, бірақ олардың бастылары бесеу: Ібіліс (Аллаһ оны лағынет етсін); өзіне құлшылық етілуіне разы болушы; адамдарды өзіне құлшылық етуге шақырушы, ғайыпты (көместі) білетіні туралы жариялаушы, Аллаһ түсірген (шариғаттан) басқа заңдармен үкім ететін адам.

Аллаһтың түсіргенінен (шариғаттан) басқамен үкім ететін адамның үкімі:

Үлкен күпірлік

Бұл адамда адамдардың ойлап шығарған заңдары Аллаһтың заңындай немесе одан жақсырақ деген сенім орын алған кезде болады.

Кіші күпірлік

Бұл адамның Аллаһ түсірген шариғаттан басқа нәрсемен үкім етуге болмайды деген сенімде болып, бірақ әуес-қалауының себебімен өзге заңдармен үкім етсе орын алады.

Адамдар мұсылман еместерге деген қарым-қатынастарында үш топқа бөлінеді. Олардың екеуі шектен шыққандар және бірі орта жолды ұстанатындар

Мұсылман еместермен бірге олардың мейрамдарына, мерекелелері мен рәсімдеріне қатысатындар.

Мұсылман еместермен қарым-қатынаста қантөгіс, ұрлық, алаяқтық және басқа нәрселермен шектен шығатындар....

Орта жолды ұстанатындар. Сүннетке ілесушілер осыда. Бұл - олардың рәсімдері мен мей рамдарына қатыспауды, бірақ олармен жасасқан келісімдерді сақтап, оларға қатысты шектен шықпауды меңзейді. Сондай -ақ олармен сауда-саттықта ынтымақтасуға да рұқсат етіледі. Әрі біз оларды бірқұдайшылыққа шақыруымыз керек.

ҚОРЫТЫНДЫ:

Әрбір ақыл-парасатты адам бұл кітаптағы баяндалған маңызды мәселелер жайлы ойланып, осыған ерекше ұқыптылықпен карауы қажет, өйткені бұлкітап өзіне әрбір адам қабірде мұқтаж болатын ұлы негіздерді қамтиды.

Ал Аллаһ жақсырақ біледі. Әрі пайғамбарымыз Мухаммадқа, оның отбасына және сахабаларына Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын.

Білім – бұл Аллаһты, Оның Пайғамбарын және дінін дәлелдер негізінде танып-білу (яғни «Үш негізді» білу).	Білім	[illegible]	**«Үш негіз** (яғни қабірдегі сұрақтар) **және оның дәлелдері»:** біз не үшін бірқұдайшылықты, осы Үш негізді оқып үйренеміз? Бұны оқып үйренуіміздің пайдасы неде?
Білімге сәйкес амал ету – «Білім амалды шақырады, ал амал оның шақыруына келмесе, онда білім кетеді». Біліміне сәйкес амал жасамайтын білімді адам пұтқа табынушылардан бұрын жазаланатын болады.	Білімге сәйкес амал ету		
Шақырудың шарттары: ықыластық, шариғи білім, шақырылып жатқан адамның жағдайының ескерілуі, даналық және сабырлық.	Осыған шақыру		
Бірінші кезекте соған шақыру керек болған нәрсе – бірқұдайшылық. Барлық пайғамбарлар мен елшілер осыған шақырған. Бірқұдайшылыққа шақыру мен ширкті теріске шығару – дағуаттың ең жоғарғы сатысы.			
Аллаһқа мойынсұнуда сабырлық таныту (мысалы: намаз), тыйым салынған нәрселерден бас тартудағы сабырлық (мысалы: өсімқорлық (риба)) және Аллаһ тағдырға жазған бақытсыздықтарға сабырлық таныту (мысалы: кедейлік).	Осы жолдағы қиындық-тарға сабыр ету		
Яғни шариғи білім алу жолындағы сабырлық, содан соң оған сәйкес амал жасаудағы сабырлық және, үшіншіден, соған шақыру жолындағы сабырлық.			
Аллаһтың Раббылығындағы (яғни Раббылықта Жалғыз болған Аллаһ, Құдайлықта да Жалғыз болуы керек) және Есімдері мен Сипаттарындағы бірқұдайшылық.		**Үш мәселе**	
Аллаһтың құлшылыққа лайықты Құдайлығындағы бірқұдайшылық (Ықыластық). Аллаһ Өзіне кімнің болсын серік қосылуына разы болмайды, мейлі ол (Аллаһқа) жақын періште немесе жіберілген пайғамбар болса да.			

Көпқұдайшылық пен оны ұстанушылардан бас тарту. Ол жүрекпен (кәпірлерге деген жек көрушілік түрінде), тілмен («Мен сендердің құлшылық етіп жүргендеріңнен аулақпын» деп айтумен) және денемен (олардың мерекелерінде, діни рәсімдерінде қатысудан және оларға ұқсаудан бас тарту арқылы) жүзеге асады.		

Ханифия – бұл ширктен алыстап, ықылыстыққа және біркұдайшылыққа ұмтылу діні.	**Біркұдайшылықты оқып үйрену қажеттілігінің себебі:**	**«Үш негіз** (яғни қабірдегі сұрақтар) **және оның дәлелдері»**: біз не үшін біркұдайшылықты, осы үш негізді оқып үйренеміз? Бұны оқып үйренуіміздің пайдасы неде?
Біркұдайшылық (таухид) – (*тілдік мағынасы*) бұл «وَحَّدَ» етістігінен туындаған зат есім, оның мағынасы «жалғыздау, бір қылу»; (*шариғи мағынасы*) Аллаһты тек Оған ғана тән нәрселерде: Раббылықта, құлшылыққа лайықты Құдайлықта және құдайлық Есімдер мен Сипаттарда жалғыз деп мойындау.		
Раббылықтағы біркұдайшылық – Аллаһты Оның істерінде Жалғыз екендігін мойындау, яғни – бұл Аллаһтың жаратуда, билік етуде және басқаруда Жалғыз екендігін растау. **Құдайлықтағы біркұдайшылық** – Аллаһтың құлшылық етуге лайықты Жалғыз Құдай екендігін мойындау. **Есімдер мен Сипаттардағы біркұдайшылық** – Аллаһ Өзін Өз Кітабында және Елшісінің (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) тілімен сипаттаған Есімдер мен Сипаттардағы Жалғыздығын, Аллаһ Өзі жайлы Өзі бекіткен нәрселерді растау және жоққа шығарған нәрселерді жоққа шығару арқылы, бұрмалаусыз, жоққа шығарусыз, бейне-кейіп бермеусіз және ұқсатусыз мойындау.		
Көпқұдайшылық (ширк) – Аллаһпен бірге басқа біреуге дұғамен жалбарыну. Бұл Жер бетіндегі ең ұлы күнә.		
Аллаһты тану: Раббың кім? Сен Раббыңды не арқылы таныдың? Раббы – бұл құлшылыққа лайықты жалғыз Құдай; құлшылықтың түрлері: қандай да бір құлшылық түрін Аллаһтан басқа біреуге немесе бір нәрсеге арнаған адамның үкімі және бұның дәлелдері.	**Үш негіз**	

Ислам дінін дәлелдермен тану: Исламның анықтамасы; діннің дәрежелері; Исламның тіректері; («шаһада») Ислам куәлігінің анықтамасы; Иманның тіректері мен оның тармақтары; Ихсан; діннің дәрежелеріне дәлел; Қиямет күнінің белгілері.		
Пайғамбарды (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) тану: оның шығу тегі, өмірі, пайғамбар және елші ретіндегі міндеті, оның қаласы, елшілігінің даналығы, Бірқұдайшылыққа шақыру кезеңі, түнгі көшірілу («әл-исра») мен көкетерге көтерілу («әл-миғраж»); намаз қайда және қашан парыз етілді. Көшу «һижра», оның үкімі мен уақыты; шариғаттың қалған бұйрықтары қай уақытта бекітілді; Пайғамбардың (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) шақыруының ұзақтығы; оның қайтыс болуы; Ол (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) діннен немен келді? Оның пайғамбарлық міндетінің барлық жындар мен адамдарды қамтуы; діннің толықтығы (кемелдігі) және Аллаһтың Өз мейірімін толыққанды жеткізуі.		

«Қабірде қойылатын үш сұрақ» еңбегіне қатысты емтихан сынақтамасы

Жақшалар ішіндегі жауаптардан дұрысын таңда:

1. Біз не себепті бірқұдайшылықты оқып үйренеміз? *(Аллаһ бірқұдайшылықсыз бірде-бір амалды қабыл етпейді – Аллаһ бізді бірқұдайшылық үшін жаратты – Бірқұдайшылық тыныштық пен татулықтың себебі – барлық жауаптар).*

2. «Үш негіз» - бұл қысқаша қабір сұрақтары: *(дұрыс – бұрыс)*

3. Автор «Үш негіз» кітабында оқырмандар үшін *(екі жерде – үш жерде)* дұға жасайды.

4. Автордың кітаптары мына нәрсемен ерекшеленеді: *(баяндалуының жеңілдігі – жалпы баяндаудан кейін кейін түсіндірме жасау – Құран мен Сүннеттен дәлелдер – білім талап етуші үшін дұға ету – замандастардың күмәндарын жоққа шығару – ғалымдардың оның кітаптарына жасаған түсіндірмелерінің көптігі – маңызды сұрақтар қою және оларға жауап беру – Аллаһ оның кітаптарын үммет тарапынан қабыл алатындай етті – барлық жауаптар)*

5. «Үш негіз» кітабын *(бес – алты)* тарауға бөлуге болады.

6. Бірқұдайшылықты оқып үйрену: *(жалпы міндет – жеке міндет)*

7. «Төрт мәселеге» дәлел *(«әл-Аср» - «әл-Ихләс»)* сүресі.

8. Оқып үйреніп, бірақ алған біліміне сәйкес амал етпеген адам *(яһудилер – христиандар – екі жауап)* секілді.

9. Сабырлық *(екі түрге – үш түрге)* бөлінеді.

10. Әш-Шафиғидің «әл-Аср» сүресіне байланысты сөздерінің мағынасы: *(ол дәлел ретінді келтіру үшін жеткілікті – оның өзі басқа сүрелерсіз де жеткілікті).*

11. Бірқұдайшылықтың (таухидтің) бір түріне иман келтіріп, басқа түрлеріне иман келтірмеген адам - бірқұдайшыл емес: *(дұрыс – бұрыс).*

12. Көпқұдайшылық пен оны ұстанатындардан аулақ болу *(жүрекпен, тілмен және дене мүшелерімен – амалдар мен амал жасап жатқандардан аулақ болумен – екі жауап)* жүзеге асады.

13. Аллаһ Тағаланың: **«Барлық мешіттер Аллаһқа тиесілі»** сөздеріндегі «мешіттер» сөзінің мағынасы: *(құрылыс түріндегі мешіттер – сәжде жасалатын дене мүшелері – сәжде жасалатын жер – барлық жауаптар).*

14. Салиқалы сәләфтардың жолы: *(дәлелдерді қарастару, кейін иман келтіру – иман келтіру, кейін дәлелдерді қарастыру).*

15. Біздің ғалымдарымыздың адасқандары *(яһудилер – христиандар)* секілді.

16. Біздің құлшылық етушілеріміздің адасқандары *(яһудилер – христиандар)* секілді.

17. «Үш мәселе» - бұл «Үш негіз»: *(дұрыс – бұрыс).*

18. Дұға мына түрлерге бөлінеді: *(ғибадат дұғасы және өтініш дұғасы – сөзбен айтылатын дұға және амалмен жасалатын дұға).*

19. Өтініш дұғасы *(екі түрге – төрт түрге)* бөлінеді.

20. Адамдар себептерге деген қатынастарында *(екі шектен шығушы және бір орта топқа – үлкен ширк, кіші ширк және рұқсат етілгенге)* бөлінеді.

21. Жаратылыстардан құтқару сұрау өтініші «әл-истиғаса» *(кез-келген жағдайда – ол жасай алатын нәрседе, төрт шартпен)* рұқсат етілген.

22. «Лә иләһа илләЛлаһ» сөздерінің мағынасы *(Ол ғана жарата алады - Аллаһтан басқа құдай жоқ – Аллаһтан басқа құлшылыққа лайықты құдай жоқ – барлық жауаптар).*

23. Діндердің жақындасуы: *(рұқсат етілген – үлкен күнә – күпірлік).*

24. Аллаһтың бар екендігіне жалпы дәлелдер: *(көп – төрт).*

25. Періштелердің жүректері бар ма? *(иә – жоқ).*

26. Иман мен Таухидтің арасындағы байланыс, Иман – жалпы түсінік, ал Таухид – оның бөлігі: *(дұрыс – бұрыс).*

27. Иманның тіректері: *(5-6-7).*

28. Көпқұдайшылдарда Аллаһқа құлшылық етуден кейбір амалдар болған: *(дұрыс – бұрыс).*

29. Аллаһқа серік етіліп құлшылық етілетін, бірақ оның өзі бұған разы болмаған біреу: *(Тағут болып саналады – Тағут болып саналмайды).*

30. Аллаһты болмысты басқаруда және жаңбырды жіберуде жалғыздау – бұл *(құлшылыққа лайықты Құдайлықтағы – Раббылықтағы – Есімдер мен сипаттардағы) біртұтас құдайшылық (таухид)*.

31. Бірқұдайшылықты бұзатын нәрсе: *(үлкен ширк – кіші ширк – бидғат).*

32. Міндеттердің ең алғашқысы – ата-анаға жақсы қарым-қатынас жасау: *(дұрыс – бұрыс).*

33. Тыйым салынған нәрселердің ең ұлысы – зина және кісіні қақысыз өлтіру: *(дұрыс – бұрыс).*

34. «Әл-Миғраж» деген Пайғамбардың (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) Меккеден Иерусалимнің киелі жерлеріне саяхаты: *(дұрыс – бұрыс).*

35. Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) *(белгілігі бір қауымға – бүкіл адамдар мен жындарға)* жіберілді.

36. Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын): *(қайтыс болды – пайғамбарлар қайтыс болмайды).*

37. Қайта тірілуді жалған деп санаған адам *(үлкен күпірлік – кіші күпірлік)* жасады.

38. Пайғамбарлардың діні: *(бір – әр пайғамбардың өзінің діні бар).*

39. «Әл-Һижра»: *(Мекке алынғаннан кейін тоқтады – Қиямет күніне дейін қалды).*

40. «Әл-Һижра» деген: *(күпір елінен Ислам еліне көшу – Аллаһ тыйым салған нәрселерді тастау).*

41. Ислам діні толық, бірақ салиқалы адамдардың түстерімен толықтырылуы мүмкін: *(дұрыс – бұрыс).*

42. Құлшылықтарды Аллаһтан басқа біреуге арнау – *(үлкен – кіші)* көпқұдайшылық.

43. Амал және амал жасаушы жайлы үкімдердің араларын бөлу қажет: *(дұрыс – бұрыс).*

44. Алғашқы пайғамбар: *(Нух (оған Аллаһтың сәлемі болсын) - Адам (оған Аллаһтың сәлемі болсын).*

45. Біздің Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын): *(пайғамбар – елші).*

Бірінші қатардан екінші қатарға сәйкес келетін тармақтарды таңдаңдар.

Бірінші қатар	№	№	**Екінші қатар**
Бірқұдайшылықтың тілдік мағынасы	1		Ахмадтың мына сөздері: *«Мен кәпірді көргенімде, Аллаһтың жауын көруден қорқып, көзімді жұмамын».*
Бірқұдайшылықтың шариғи мағынасы	2		Өзінің құрамына өлімнен кейін орын алатын барлық нәрсеге иман келтіруді қамтиды.
Құлшылыққа лайықты Құдайлықтағы бірқұдайшылық	3		Бұл тілдің сөздері, жүректің сенімі және дененің амалдары. Ол Аллаһқа бағынудан артып, Оған бағынбаудан азаяды.
Раббылықтағы бірқұдайшылық	4		Ислам, Иман, Ихсан.
Есімдер мен Сипаттардағы бірқұдайшылық	5		Аллаһқа арналған және Аллаһқа арналмаған.
Ханифия	6		Міндетті, рұқсат етілген, тыйым салынған.
Құрандағы бірінші үндеу және бұйрық	7		Шариғаттық және физикалық тұрғыдағы.
«ән-Нидд»	8		Қабірде қойылатын сұрақтар.
Тәуекел ету «әт-Тәуаккул»	9		Білім, амал, шақыру және сабырлық.
Ғибадаттың қабыл болуының екі шарты	10		Ықылас және ілесу.

Ғибадаттың қабыл болуының екі шарты	11		Адамның Аллаһқа шынайы сенім артуы, Оған өзін-өзі тапсыруы, әрі осы үшін шариғи шараларды жасауы.
Төрт мәселе қысқаша	12		Бұл қорқу нысанының ұлылығы мен билігінің кәмілдігі жайлы білімге негізделген қорқыныш.
Үш мәселе қысқаша	13		Бұл ұқсайтын, тең, қатысушы, тәрізді.
Үш негіз қысқаша	14		«Әл-Бақара» сүресінде.
Себептер мына бөліктерге бөлінеді	15		Бұл көпқұдайшылықтан теріс бұрылған және ықыластылық пен бірқұдайшылыққа негізделген дін.
Нәзір «ән-назр» мына бөліктерге бөлінеді	16		Аллаһтың Ол Өзін өз Кітабында және Елшісінің (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) тілі арқылы сипаттаған Есімдері мен Сипаттарындағы Жалғыздығын, Аллаһ Өзі жайлы бекіткенді растау және Ол Өзі жайлы жоққа шығарғанды жоққа шығару арқылы, бұрмалаусыз, жоққа шығарусыз, кейіп-бейне бермеусіз және ұқсатусыз мойындау.
Құрбан шалу «әз-забх» мына түрлерге бөлінеді	17		Аллаһты құлшылықта жалғыз ету.
Қауіптеніп қорқу «әл-Хауф» мына түрлерге бөлінеді	18		Аллаһты жаратуда, билікте және басқаруда Жалғыз ету.
Ислам	19		Аллаһты оған ғана тән болған нәрседе жалғыз ету.
Діннің тіректері	20		«Уаххада» етістігінен туындаған зат есім, оның мағынасы «жалғыз ету, бір қылу»;

Иман	21		Күннің батыстан шығуы және өлімнің келуі.
Қиямет күніне иман келтіру мына нәрселерді қамтиды	22		Пенде сол арқылы құлшылықта, ілесуде және бағынуда өзіне рұқсат етілгеннің шегін бұзатын кез-келген нәрсе.
Көпқұдайшылықтан (ширктен) алыстаудың көріністерінен	23		Бұл Есімдер мен Сипаттардағы бірқұдайшылық, Раббылықтағы бірқұдайшылық, құлшылыққа лайықты Құдайлықтағы біқұдайшылық және көпқұдайшылық (ширк) пен оны ұстанушыларға қатыссыз болу.
Тәубе уақыты бітетін кез	24		Аллаһқа бірқұдайшылық арқылы берілу, Оған бағыну арқылы бойсыну, және көпқұдайшылық пен оны ұстанушыларға қатыссыз болу.
Тағут	25		Белгілі бір кейіп ретінде, оған құлшылық етілінетін объект

"Исламдағы төрт ереже" жолдауының түсіндірмесі

Аса Мейірімді, ерекше Рахымды Аллаһтың атымен.

Расында, бүкіл мақтау біз Оны ғана мақтап-мадақтайтын және Оған ғана көмек пен кешірім тілеп жалбарынатын Жалғыз Аллаһқа ғана тиесілі. Біз Аллаһтан нәпсіміз бен жаман істерімiздің кесірінен пана тілейміз. Аллаһ тура жолмен жүргізген адамды ешкім адастыра алмайды, ал Ол тастап қойған адамды ешкім тура жолға сала алмайды.

Мен Жалғыз Аллаһтан басқа құлшылыққа лайықты құдай жоқ екендігіне куәлік етемін және **Мухаммад** – Оның құлы және елшісі екендігіне куәлік етемін.

Ал содан соң:

Кітапқа алғысөз

«Төрт ереже» - білім іздеген адам оқып үйренуі қажет болған екінші кітап. Бұл жолдауды оқып үйрену қажеттілігінің себептері көп. Олардан:

Ғұламаларымыздың өсиеті мен кеңесі

Салиқалы сәләфтардан болған ғұламаларға ілесу

Онда қазіргі заман көпқұдайшылдарының жалған болжалдарын теріске шығару бар

Ол **«Күмәндарды алшақтату»** кітабының қысқаша мазмұндамасы

Біз бұл кітапты **«Күмәндарды алшақтату»** кітабынан бұрын, білім іздеуші қандай да бір болжамдарға (күмәндарға) ілесіп кетпеуі үшін, зерттейміз.

«Исламдағы төрт ереже» кітабының мазмұны

Бұл кітап үш тармаққа бөлінеді:

1. Кіріспе (бақыт белгілері)

2. Таухидті оқып үйренудің маңызы

3. «Төрт ереже»

1. Кіріспе (бақыт белгілері)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

Аса Мейірімді, ерекше Рахымды Аллаһтың атымен.(1)
Ұлы Аршының Рабысы - Аллаһ Тағаладан саған бұл өмірде де, болашақ өмірде де пана болуын сұраймын (2), Ол сені, қайда жүрсең де, игілігіне бөлесін (3).

[1] **Автор** кітапты Аллаһтың атымен бастағанының себептері:

1. Аллаһтың Кітабына, елшілер мен пайғамбарларға (оларға Аллаһтың сәлемі болсын) ілесу

2. Әдетте өздерінің кітаптарын Аллаһтың атымен бастаған ғұламалар мен салиқалы алғашқы буын өкілдерінің (сәләфтардың) үлгісіне ілесу.

3. Аллаһтан Оның Есімі арқылы береке тілеу.

(2) Шейх әл-Ислам ибн Тәймия (Аллаһ оны рахымына бөлесін) былай деген: *"Кім мүмин және тақуа болса, сол Аллаһтың әулиесі болып саналады. Бұған дәлел Аллаһ Тағаланың мына сөздері:*

«Біліңдер! Расында, Аллаһтың әулиелеріне қауіп-қатер жоқ, әрі олар қайғырмайды. Олар – иман келтіргендер және тақуа болғандар» («Юнус» сүресі, 62-аят)".

Баракат (береке): өсіп-өну және көбейіп арту.

Табаррук (береке тілеу): көбейіп артуды тілеу (сұрау).

Мубарак (берекелі): Қай жерде болса да, пайда әкелетін адам.

Табаррук (береке тілеу) екі түрлі болады

Тыйым салынған. Бұл шариғатпен немесе физикалық түйсікпен **бекітілмеген** әдіс арқылы береке тілеу. Бұл кіші көпқұдайшылық (ширк) болып саналады

Шариғатпен заңды деп **бекітілген**

Шариғатпен бекітілген.

Мысалы: намазды әл-Харам мешітінде немесе Пайғамбардың мешітінде оқу

Физикалық түйсікпен бекітілген.
Бұл білім, немесе дұға секілді. Адам берекені білімімен, жақсылыққа шақыруымен тілейді. Осылайша бұл берекеге айналады, өйткені басқа адамдар одан көп пайда алады. Бұл, мысалы, шейх әл-Исламның және Аллаһ Тағала оларды берекелі, ізгі және үммет үшін пайдалы еткен басқа да ғұламалардың кітаптары секілді.

...және сені сый алса, алғыс айтушылардан (етсін) (1)

(1) Аллаһтың бізге берген нығметтері біз үшін сынақ болып табылады, бұған көптеген дәлелдер бар, олардан келесілерді келтіруге болады: **«Сендерді сынап; жаман-жақсы күйге саламыз»** («әл-Әнбия» сүресі, 35-аят), **«Оның (тақтың), өзінің алдына келтіріліп қойылғанын көрген сәтте ол: «Бұл - Раббымның маған жасаған кеңшілігі. Шүкірлік қылам ба, нәшүкірлік қылам ба - мені сынау үшін. Кім шүкірлік етсе, әрине өзі үшін. Ал кім нәшүкірлік етсе, Раббым Бай (оның шүкірлігіне мұқтаж емес) әрі өте Жомарт», - деді»** («ән-Нәмл» сүресі, 40-аят).

Берілген нығметтерге шүкірлік таныту керектігіне дәлел – Аллаһ Тағала сынаған, Исраил ұрпақтарынан болған үш (соқыр, таз және алапес) адам жайлы хадис.

Нығметтер құлшылықтағы және Раббылықтағы бірқұдайшылықпен байланысты.
Нығметтер үшін шүкірлік ету екі түрге бөлінеді:

Игілік (нығмет) берілгеннен кейін жасалатын шүкірлік

Жүрекпен

Шынайы иманда, дұрыс сенімде, Аллаһ Тағала ғана ризық және жақсылық беретіндігін, сондай-ақ пенде ие болған кез-келген жақсылық Аллаһ Тағаладан берілгендігін толық мойындауда көрініс табады.

Тілмен

Аллаһ берген игіліктер жайлы хабарлауда, Оған осы үшін мақтау-мадақ айтуда көрініс табады. Бұл Аллаһтың мына сөздеріне сәйкес: **«Раббыңның нығметі туралы хабарла»** («әд-Духа» сүресі, 11-аят).

Денемен

Аллаһ берген игіліктер мен нығметтерді Ол разы болатын амалдарды жасауда қолдануда, бұдан бөлек Оған бағынуда және Ол тыйым салған нәрселерден аулақ болуда көрініс табады.

Адамға игілік (нығмет) берілуден бұрын оның Аллаһпен байланысы

Бұл байланыс адамнан игілікті беруші тек Аллаһ Тағала екендігіне берік сенуді талап етеді. Сондықтан оның жүрегі Аллаһтан басқа ешкіммен байланбауы керек және ол Аллаһтан басқа ешкімнен игілікті сұрамауы керек. Біз Жәннат бақтарын тек Аллаһтан, Ол оның Иесі болғандықтан, сұрайтынымыздай, ризықты да Аллаһтан басқа ешкімнен сұрамауымыз керек.

«Тірі, еш өлмейтін Аллаһқа тәуекел ет» («әл-Фурқан» сүресі, 58-аят).

«Аллаһтан өзге табынғандарың сендерге ризық бере алмайды. Ендеше ризықты Аллаһтан іздеңдер. Оған құлшылық қылыңдар да, Оған шүкір етіңдер. Соған қайтарыласыңдар» («әл-Анкабут» сүресі, 17-аят).

[1] Өйткені осы үмметтің ғұламаларының бірауызды пікірі бойынша сабырлық міндетті (уәжіп) болып саналады.

...сынақ көрсе, сабыр етушілерден [1], күнә жасаса, кешірім сұраушылардан етсін, өйткені осы үш сипат бақыттың белгісі болып табылады!

Адамдар сынақ және бақытсыздық кезінде төрт түрге бөлінеді:

- Наразы болатындар
- Сабырлық танытатындар
- Разылық танытатындар
- Шүкір етушілер

1. Наразылық тыйым салынған және ол үлкен күнә. Ол келесі нәрселерде көрініс табады.

- Жүректе
- Тілде
- Амалдарда

Жүректегі наразылық: Имам ибн Қайим әл-Жәузи келесі мағынадағы сөздерді айтқан: *«Кейбір адамдардың бұл наразылықты тілдерімен айтуға батылдығы жетпейді, алайда олардың кеуделеріндегі жүректері, олардың Раббылары жайлы ең нашар түрде ойлайтындарына куәлік етеді. Олар жүректерінде «Раббым маған әділетсіз болды», «Ол маған пәлен нәрсені бермеді» деген сияқты сөздерді жасырып жүреді».*

Тілдегі наразылық: адам зарлап айқалағанда, лағнеттегенде, «Қасірет маған!», - деп айқай салғанда және басқа да кейіс білдіру сөздерде орын алады.

Амалдарда болатын наразылық: адам өзін-өзі бетінен ұрғанда, киімінің жағасын жыртып, шашын жұлып, кейбір нәрселерді сындырғанда және басқа да нәрселерде орын алады.

2. Сабырлық: Бақытсыздық кезінде сабырлық таныту осы үмметтің ғұламаларының бірауызды пікірі бойынша міндетті болып табылады. Сабырлық та жүректе, тілде және амалдарда көрініс табады. Имам Ахмад былай деген: *«Сабырлық Құранда тоқсан рет аталған және ол ғұламалардың бірауызды пікірі бойынша уәжіп болып саналады, сондай-ақ ол иманның жартысы. Өйткені иман екі жартыдан тұрады, біріншісі – сабырлық, екіншісі – шүкірлік»* (Қ-з «Мәдәриж әс-саликин»).

3. Разылық: бұл мұстахаб (құпталатын) амал және оның дәрежесі сабырлықтың дәрежесінен жоғары.

4. Шүкірлік: сабырлық пен разылықтан кейін ең жоғары және кемел дәреже болып саналады.

Төрт ереже

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

Аса Мейірімді, ерекеше Рахымды Аллаһтың атымен.

Сені Аллаһ Өзіне бағыну жолына салсын, ендеше Ибраһимнің Аллаһқа шынайы берілгендік («әл-ханифия») жолы – Аллаһтың алдында дінді тазартып, Бір Оған ғана құлшылық ету екенін біл.

Аллаһ Тағала былай деді: **«Мен адамдар мен жындарды тек Өзіме құлшылық қылулары үшін ғана жараттым»** («әз-Зәрият» сүресі, 56-аят). [1]

Ал Аллаһ сені құлшылық қылу үшін жаратқанын білген соң, сен намаздың тазалықсыз (дәретсіз) намаз деп аталмайтыны сияқты, құлшылықтың да таухидсіз (бірқұдайшылықсыз) құлшылық деп аталмайтынын біліп ал. Егер құлшылыққа ширк (Аллаһқа серік қосу, көпқұдайшылық) араласып кетсе, ол бұзылады, сол сияқты дәрет те нәжіспен ластанудан бұзылады.

Ал егер сен ширктің құлшылыққа араласса, оны бұзатынын, амалдарды жоятынын, пендені мәңгілік Отта тұрақтануға душар ететінін білген болсаң, онда сен үшін мұны оқып-үйрену ең маңызды міндетің екені айқын болды, - әрі, бәлкім, Аллаһ сені ширк атты батпақтан құтқаратын шығар. Аллаһ Тағала былай деп айтты: **«Ақиқатында, Аллаһ Өзіне серік қосқанды кешірмей ді, бірақ осыдан кішілеу болғанын қалағанына кешіреді»** («ән-Ниса» сүресі, 48 және 116 - аяттар).

Ал сен ширктен аман қалуың үшін Аллаһ Тағала Өзінің Кітабында атап өткен төрт ережені білуге тиістісің.

Бірінші ереже: Сен Аллаһтың Елшісімен (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) соғысқан кәпірлер Аллаһ Тағаланың Жаратушы, Ризық беруші, Басқарушы екенін мойындағанын білуің керек. Бірақ солай бола тұра, бұл оларды Исламға кіргізбеді. Мұны Аллаһ Тағаланың мына сөздері дәлелдейді: **«(Мухаммад, оларға): «Сендерге аспаннан, жерден кім ризық жібереді? Есту мен көруге ие кім? Өліден тіріні, тіріден өліні кім шығарады? Әр істі кім басқарады?» - де. Олар: «Аллаһ!» - дей ді. «Ендеше, қорықпай сындар ма?» - де»** («Юнус» сүресі, 31-аят). [2]

[1] Автор біз бірқұдайшылықты (таухидті) не себепті оқып үйренуіміз қажет екенін баяндады.

[2] Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) соларға жіберілген кәпірлер Аллаһтың Раббылықтағы Жалғыздығын мойындаған, алайда бұған қарамастан Аллаһтың Елшісі (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) олармен соғысты. Бұл олардың араларындағы келіспеушіліктің Аллаһтың құлшылыққа лайықты жалғыз Құдай екендігінде болғандығына нұсқайды. Әрі Аллаһтан басқа әлде біреуге қандай да бір құлшылықты арнаған әрбір адам көпқұдайшыл кәпір болады.

Екінші ереже: Олар былай дейтін: «Біз оларға тек өзімізді Аллаһқа жақындатуды және Оның алдында бізге шапағатшы болуды сұрап жалбарынамыз және жүгінеміз. Әрі біз (қажеттеріміздің өтелуін) олардан емес, Аллаһтан, алайда солардың шапағат етуі және солар арқылы Аллаһқа жақындау арқылы, сұраймыз».
Көпқұдайшылдардың (мүшриктердің) Аллаһқа жақындау мақсатымен дұға жасайтынын Аллаһ Тағаланың мына сөздері дәлелдейді: **«Сондай Аллаһтан өзгені өздеріне көмекші еткендер: "Біз бұларға Аллаһқа жақындастырсын деп қана табынамыз" (- дейді). Күдіксіз, олардың араларындағы таласқан нәрселеріне Аллаһ үкім береді. Расында, Аллаһ өтірікші, кәпір болғанды тура жолға салмайды!»** («әз-Зүмәр» сүресі, 3-аят). [1]
Олардың шапағатқа ие болу мақсатында дұға жасайтынына Аллаһ Тағаланың мына сөздері нұсқайды: «Олар, Аллаһтан өзге, өздеріне зиян, не пайда бермейтін нәрселерге құлшылық қылып: **«Бұлар - біздің Аллаһтың алдындағы шапағатшыларымыз!» - дейді»** («Юнус» сүресі, 18-аят).
Ал шапағат ету екі түрге бөлінеді: (шариғатпен) қайтарылатын шапағат және (шариғатпен) бекітілген шапағат. [2]
(Шариғатпен) қайтарылатын шапағат – Аллаһ қана беруге құдіретті нәрселерге қатысты Аллаһтан басқа өзгелерден сұралатын шапағат. Аллаһ Тағала былай деді: **«Әй иман келтіргендер! Сендерге берген несібемізден саудаласу да, жақсы көру де, шапағат та болмайтын бір күннің келуінен бұрын Аллаһ жолында жұмсаңдар. Ал кәпірлер - олар залымдар»** («әл-Бақара» сүресі, 254-аят).
(Шариғатпен) бекітілген шапағат – ол Аллаһ қана құдіретті нәрсеге қатысты Аллаһтан сұралатын шапағат, әрі шапағатшы Аллаһ кімді шапағат ету құқығымен құрметтеген болса, сол болып табылады, ал шапағат Аллаһ рұқсат бергеннен кейін сөздері мен амалдарына Аллаһ разы болғандарға ғана жасалады. Бұл жөнінде Аллаһ Тағала: **«Оның құзырында Оның рұқсатынсыз кім шапағат етеді?» -** деді («әл-Бақара» сүресі, 255-аят).

[1] Көпқұдайшылдар өздерінің заңсыз құлшылық ететін объектілеріне, солар арқылы Аллаһқа жақындау үшін және олардан Аллаһтың алдында шапағат етуін сұрау үшін ғана жүгінетіндерімен ақталады. Бұл істерімен олар Аллаһ Елшісінің (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) тарапынан күпірлікте айыпталуға және оған қатысты дұшпан болуға лайық болды.

[2] Шапағаттың «әш-шәфаға» тілдік мағынасында - «қосылу», «бір нәрсенің екеуге айналуы» дегенді білдіреді.

Шариғи мағынасында – басқа біреу үшін, оған жақсылық әкелу немесе одан зиянды алыстату мақсатымен дәнекер ретінде сөз сөйлеу.

Шапағаттың түрлері:

(Шариғатпен) теріске шығарылатын шапағат

Ол Құранмен қайтарылған шапағат. Бұл Аллаһ қана жасай алатын нәрселерде Аллаһтан басқадан сұралатын шапағат. Шапағаттың бұл тірі үлкен көпқұдайшылық (үлкен ширк) болып саналады.

Адамның қабілетінде болған нәрселерде болатын шапағат.

Ол төрт шарт жиналғанда дұрыс болады:

1. Шапағат етуші тірі болуы керек.
2. Ол (сол жерде) болуы керек.
3. Оның шапағат етуге мүмкіндігі болуы керек.
4. Ол тек себеп екендігі жайлы сенім болу керек.

(Шариғатпен) бекітілген шапағат

Бұл Аллаһтан сұралатын және келесі шарттарды қамтитын шапағат:

1. Аллаһтың рұқсат етуі.
2. Аллаһтың шапағат ететін адамға разы болуы.
3. Аллаһтың шапағат етілетін адамға разы болуы.

Пайғамбарлар, періштелер, бірқұдайшылдар, ата-анасынан бұрын қайтыс болған кішкентай балалар жасайтын *жалпы шапағат:*

- Бірқұдай-шылдардың Жәннаттағы дәрежелерін көтеру жайлы (шапағат).
- Тозаққа (лайық болған) бірқұдай-шылдарды оған кіруден құтқару жайлы (шапағат).
- Тозаққа кірген бірқұдай-шылдарды одан шығару жайлы (шапағат).

Пайғамбарға ғана (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) *тән шапағат:*

- Ұлы шапағат
- Өзінің көкесі үшін, оның Тозақтағы жазасын жеңілдету үшін жасалатын шапағат.
- Жәннат қақпасының ашылуы жайлы өтініш.

<u>Үшінші ереже</u> [1]: Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) түрлі құдайларға құлшылық ететін адамдардың үстінен жеңіске жетті. Олардың арасында періштелерге құлшылық ететіндер, пайғамбарлар мен әулиелерге құлшылық ететіндер, ағаштар мен тастарға құлшылық ететіндер және күн мен айға құлшылық ететіндер бар еді. Әрі Аллаһтың Елшісі (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) олардың барлығына қарсы соғысып, олардың арасында айырмашылық жасаған жоқ. Бұған Аллаһ Тағаланың мына сөздері нұсқайды: **«Олармен ешбір бүлік қалмағанға дейін және дін бүтіндей Аллаһқа тән болғанға дейін соғысыңдар»** («әл-Әнфал» сүресі, 39-аят).

Күн мен айға құлшылық қылатын көпқұдайшылар туралы Аллаһ Тағала былай деді: **«Түн мен күндіз және Күн мен Ай - Аллаһтың аят-белгілерінен. Күнге де, айға да сәжде қылмаңдар. Оларды жаратқан Аллаһқа сәжде қылыңдар; егер Оған құлшылық қылатын болсаңдар»** («Фуссиләт» сүресі, 37-аят).

Періштелерге құлшылық қылатындар туралы Аллаһ Тағала былай деп айтты: **«Ол сендерге: «Періштелер мен пайғамбарларды құдай жасап алыңдар!» - деп бұйырмайды»** («Әли Имран» сүресі, 80-аят).

[1] Бұл ережеде "көпқұдайшылық тек пұттарға құлшылық етілгенде ғана болады" деп айтатындарға қарсы анық дәлел бар. Алайда шариғат дәлелдері пұттарға құлшылық ету жайлы да, сол заманда құлшылық етілген басқа да заңсыз құлшылық объектілері жайлы да баяндайды. Аллаһтың Елшісі (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) олардың арасында айырмашылық жасамады, керісінше бұның бәрін «Тағутқа» құлшылық ету деп санады және дін толық Аллаһқа ғана арналуы үшін Аллаһтан басқаға құлшылық еткендердің барлығымен соғысты.

Пайғамбарларға құлшылық қылатын көпқұдайшылар болғанына Аллаһ Тағаланың мына сөздері нұсқайды: **«(Сол уақытта) Аллаһ: «Әй Мәриям ұлы Иса! Адамдарға: «Аллаһтан бөлек мені әрі анамды екі құдай етіп алыңдар!» - деп айттың ба?» - дейді. (Иса): «(Уа Аллаһ!) Сені пәктеймін! Айтуыма қақым болмағанды мен қалай айтамын? Егер айтқан болсам, Сен оны анық білесің. Сондай-ақ сен менің ішімдегіні білесің, ал мен Сендегіні білмеймін. Өйткені Сен - шынайы түрде көместерді толық білушісің», - дейді»** («әл-Мәида» сүресі, 116-аят).

Ізгілерге (әулиелерге) құлшылық қылатын көпқұдайшылар туралы Аллаһ Тағаланың былай деп айтқаны нұсқайды: **«Олардың сиынғандары Раббыларына қайсылары жақын боламыз деп, басқаларды озуға тырысады. Олар Оның рахметінен үміт етіп, азабынан қорқады»** («әл-Исра» сүресі, 57-аят).

Ағаштар мен тастарға құлшылық қылатын көпқұдайшылдарға Аллаһ Тағаланың мына сөздері нұсқайды: **«Ләт пен Уззаны көрмедіңдер ме, және үшінші басқа – Мәнәтты ше?»** («ән-Нәжм» сүресі, 19 – 20-аяттар).

Әбу Уақид әл-Ләйси, оған Аллаһ разы болсын, былай деп баяндайтын: *«Бірде біз Аллаһтың Елшісімен (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) бірге Хунайнға жорыққа шықтық. Сол кезде біз жуырда ғана күпірліктен бас тартқан, енді дінге келген мұсылмандар болатынбыз, ал мушриктерде бір ағаш бар еді. Олар оған өздерінің каруларын іліп қойып, оның алдында өз (діни) рәсімдерін өткізу үшін жиналатын, және оны Зат Әнуат деп атайтын. Міне, сонда біз әлгі ағаштың жанынан өтіп бара жатқан кезімізде: «Уа Аллаһтың Елшісі, бізге де олардағыдай Зат Әнуат жасап бер», - дедік...»* (хадистен үзінді).

Төртінші ереже: Қазіргі замандағы құпқұдайшылық Исламға дейінгі көпқұдайшылықтан қорқыныштырақ. Өйткені ерте замандағы көпқұдайшылдар амане-сен кездерінде Аллаһқа теңдес (серік) қосатын, бірақ бақытсыздық (қайғы) кезінде олар Оның алдында өз діндерін тазартатын. Біздің кезіміздің көпқұдайшылдары үнемі: есендікте де, бақытсыздықта да – Аллаһқа теңдес (серік) қосады. Бұл жөнінде Аллаһ Тағала былай деп айтты: **«Қашан олар кемеге отырса, Аллаһтың алдында дінін тазартып, Оған жалбарынады, ал Ол оларды құтқарып, құрлыққа шығарса, - сол уақытта олар Аллаһқа серік қосады»** («әл-Анкабут» сүресі, 65-аят).[1] Аллаһ Тағала барлық нәрсе жайлы жақсырақ біледі. Пайғамбарымыз Мухаммадқа, оның отбасына және сахабаларына Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын!

[1] Бұл ережеде автор қазіргі замандағы көпқұдайшылар жасайтын көпқұдайшылықтың (ширктін) қауіп-қатерін баяндады. Қазіргі замандағы көпқұдайшылдардың көпқұдайшылығы, олардан бұрын болғандардың көпқұдайшылығынан қорқыныштырақ (жаманырақ). Өйткені бүгінгі көпқұдайшылдар өздерінің көпқұдайшылығын есендікте де, қиын жағдайлар да жасайды. Ал ерте замандардағы көпқұдайшылдарға келсек, олар Аллаһқа тек есендікте ғана теңдес (серік) қосатын, ал қиын жағдайларда Аллаһ Тағаланың Жалғыздығын мойындайтын. Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) соларға жіберілген ерте замандағы көпқұдайшылардың көпқұдайшылығы жеңілірек болса да, олар кәпірлер деп аталған болса, онда Аллаһқа үнемі: есендікте де, қиындықта да - серік қосатындар жайлы не айтуға болады?! Бұндай адамдар кәпірлер деп айтылуға көбірек лайықты.

- «**Төрт ереже**» - бұл «**Күмәндарды алшақтату**» («Кәшф әш-шубухат») кітабының қысқаша мазмұндамасы.
  - **Бақыттың құрамдас бөліктері аталатын кіріспе.**
    - Бақытты құрайтын нәрселер.
      - Ол өзіне ігілік берілгенде шүкірлік етеді:
        - Игіліктер – бұл сынақ: **«Сендерді сынап; жаман-жақсы күйге саламыз»** («әл-Әнбия» сүресі, 35-аят)
          - Берілген игіліктер үшін шүкірлік ету
            - Раббылықтағы бірқұдайшылықпен байланысты
              - Жәннатты тек Аллаһтан ғана сұрауға болады, өй ткені Жәннатқа тек Ол ғана иелік етеді. Дәл осылай молшылықты да тек Аллаһтан ғана сұрауға болады. Аллаһтан басқаға емес, Оған ғана байлану қажет.
            - Құлшылықтағы бірқұдайшылықпен байланысты
              - Жүрекпен жасалатын шүкірлік. Ол барлық игіліктер мен нығметтердің басқалардан емес, тек Аллаһтан ғана келетіндігін жүрекпен мойындаумен көрініс табады.
              - Тілмен жасалатын шүкірлік: **«Бұл Раббымның маған берген кеңшілігі. Шүкірлік кылам ба, нәшүкірлік қылам ба, мені сынау үшін»** («ән-Нәмл» сүресі, 40-аят).
              - Дене мүшелерімен жасалатын шүкірлік. Бұл игіліктерді оларды сыйлаған Аллаһқа шүкірлік білдіру түрінде қолданумен болады. Осы орайда әрбір нығмет өзіне лайық түрде қолданылуы керек. Мысалы, материалдық молшылық Аллаһқа ұнамды мақсаттарға мал-мүлік жұмсау үшін қолданылады; білім үшін шүкіршілік, оны сұраушыларға сөздермен немесе хәлімен сұрағанға беру арқылы көрініс табады.
      - Басына сынақ түскенде сабырлық танытады:
        - Адамдар бақытсыздық тұсында танытатын мінез-құлықтары бойынша төрт топқа бөлінеді.
          - Жүректерімен, тілдерімен және дене мүшелерімен наразылық білдіретіндер. Бұндай мінез-құлық үлкен күнә болып саналады және кіші ширктің дәрежесіні жетуі мүмкін.
          - Сабырлық танытатындар. Ислам ғұламаларының бірауызды пікірі бойынша бұл амал міндетті (уәжіп) болып табылады. Сабырлықтың дәмі ашты, алай да ол тәтті нәтижелерге алып келеді.
          - Разылық танытатындар. Бұндай амал мустахаб (құпталатын) болып саналады. Оның толық көрінісі, біздің басымызға түскен әр нәрсе Аллаһтан келетіндігіне және Оның Өз құлының тағдырына жазған әр нәрсесі жақсылық екендігіне сенуінде көрініс табады.

Шүкірлік танытатындар. Бұндай амал Аллаһтың шүкір етуші құлдарына тән ең жоғарғы дәреже болып табылады.				
Күнә жасағанда кешірім сұрайды (тәубе етеді)				
«Әл-Ханифия» - Жалғыз Аллаһқа ғана құлшылық етуден тұратын Ибраһимнің діні. Ол сені осы үшін жаратты. Құлшылық «құлшылық» деп тек бірқұдайшылық (таухид) бар кезде ғана аталады. Көпқұдайшылық (ширк) құлшылықпен араласса, оны бұзады, ғибаддатарды жоққа шығарады және оны жасаған пендені Тозақта мәңгі қалуға душар етеді. Сондықтан бұны білу - сенің ең маңызды міндетің.	Бірқұдайшылықты оқып үйрену қажеттілігің себебі және көпқұдайшылықтың қауіп-қатері.			
Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) солармен күрескен оның заманындағы кәпірлер Аллаһтың Раббылықта Жалғыз екендігін (таухид әр-рубубия) растайтын, алайда бұл растау оларды мұсылман етпеді, өйткені олар Аллаһтың құлшылыққа лайықты жалғыз Құдай *екендігін (таухид әл-улуһия)* жоққа шығаратын.			**Төрт ереже**	
Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) солармен күрескен кәпірлер пұттарға, солар оларды Аллаһқа жақындатулары және олар үшін Аллаһтың алдында шапағат етулері үшін құлшылық ететін.				
Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) түрлі нәрселерге құлшылық еткен адамдарға келді, алайда ол көпқұдайшылықтың барлық көріністерімен, олардың араларында айырмашылық жасамай күрескен.				
Қазіргі мүшриктердің көпқұдайшылығы, ерте мүшриктердің көпқұдайшылығана қарағанда қорқынышты.				

Емтихан сұрақтары

Аты-жөні ………….

«Біркұдайшылық (таухид) кітабынан» жатталған тараулардың саны……………..
Сіз «Төрт ереже» жолдауын толық жаттадыңыз ба? ……………

	Құран және Сүннеттен дәлелдер
Берілген игіліктер - сынақ	
Кәпірлер Раббылықтағы біркұдайшылықты мойындайтын	
Аллаһтан басқаға құлшылық ету арқылы Аллаһқа жақындауды қалау	
Қайтарылатын шапағат	
Көпқұдайшылдардың бір бөлігі күн және айға құлшылық еткендеріне дәлел	
Көпқұдайшылдардың бір бөлігі періштелерге құлшылық еткендеріне дәлел	
Көпқұдайшылдардың бір бөлігі пайғамбарларға құлшылық еткендеріне дәлел	
Көпқұдайшылдардың бір бөлігі әулиелерге құлшылық еткендеріне дәлел	
Көпқұдайшылдардың бір бөлігі тастар мен талдарға құлшылық еткендеріне дәлел	
Көпқұдайшылдар Аллаһқа бақытсыздықта шынайы құлшылық етіп, ал есендікте оған серік қосқан	
Көпқұдайшылық жайлы дәлел	

Келесі сұрақтарға жауап бер:

Біз не үшін Біркұдайшылықты *«Таухид»* оқып үйренеміз?	1	2	3	4
5	6	7	8	9
Біз не үшін **«Төрт ережені»**? оқып үйренеміз	1	2		
3	4			
«Төрт ереже» кітабы келесі бөліктерге бөлінеді:	1	2	3	
«Төрт ереже» - қай кітабының қысқаша мазмұндамасы.				
Біз не себепті **«Күмәндарды алшақтату»** кітабынан бастамаймыз?				
Бақыттың құрамдас бөліктері	1	2	3	

<table>
<tr><td colspan="3">«Әл-Ханифия» - бұл ...</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td colspan="3">«Төрт ереже» еңбегін оқып үйренудің жемістері:</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td colspan="3">Аллаһтың әулиелері деген –</td><td colspan="3">Шейх әл-Ислам былай деген:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Бұған дәлел:</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td colspan="3">Берілген Игіліктерге шүкір етудің түрлері (мысалдармен) –</td><td colspan="3">1</td></tr>
<tr><td colspan="6">2</td></tr>
<tr><td colspan="6">3</td></tr>
<tr><td colspan="3">Пенденің Аллаһпен байланысы қандай болу керек?</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td colspan="3" rowspan="2">Адамдардың бақытсыздық тұсында көрсететін мінез-құлықтары және Исламның бұл жайлы үкімі</td><td colspan="3">1</td></tr>
<tr><td colspan="3">2</td></tr>
<tr><td colspan="3">3</td><td colspan="3">4</td></tr>
<tr><td colspan="3">Шапағаттың («әш-шәфаға») шариғи мағынасы</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td colspan="3">Шапағат («әш-шәфаға») мына түрлерге бөлінеді:</td><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr>
<tr><td colspan="3">Бекітілген шапағаттың шарттары</td><td colspan="3">1
2
3</td></tr>
<tr><td colspan="6">Бекітілген шапағат мына түрлерге бөлінеді:</td></tr>
<tr><td colspan="3">1
Ол мына түрлерге бөлінеді:</td><td colspan="3">2
Ол мына түрлерге бөлінеді:</td></tr>
<tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr>
<tr><td colspan="6">Бірінші ереже:</td></tr>
<tr><td colspan="6">Екінші ереже:</td></tr>
<tr><td colspan="6">Үшінші ереже:</td></tr>
<tr><td colspan="6">Төртінші ереже:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Көпқұдайшылық (ширк) араласқан амалдың үкімі:</td><td colspan="3">Бұған дәлел:</td></tr>
</table>

«Мұсылмандарды Исламнан шығаратын амалдардан сақтандыру» жолдауының түсіндірмесі

Исламнан шығаратын амалдар

Аса Мейірімді, ерекше Рахымды Аллаһтың атымен!
Исламды бұзатын амалдар он екендігін біл:

Біріншіден: Аллаһқа құлшылықта серік қосу (ширк). Аллаһ Тағала былай деген: **«Расында, Аллаһ Өзіне серік қосылуды жарылқамайды да, бұдан өзге қалаған кісісін жарылқайды»** («ән-Ниса» сүресі, 48-аят). Сондай-ақ Аллаһ Тағала былай деген: **«Кім Аллаһқа ортақ қосса, расында, Аллаһ оған Жәннатты харам етеді. Оның орны - От (Тозақ). Сондай-ақ залымдар үшін жәрдемші жоқ!»** («әл-Мәида» сүресі, 72-аят). Бұған мысал ретінде Аллаһтан басқаға, мысалы, жынға немесе қабірге (өліге) арнап құрбан шалуды келтіруге болады.

Екіншіден: Ғұламалардың бірауызды пікірі бойынша өзі мен Аллаһтың арасында біреуді дәнекер қылатын, оларға жалбарынатын, олардан шапағат сұрайтан, тәуекел ететін адам күпірлікке түседі.

Үшіншіден: Көпқұдайшылдарды кәпір деп санамайтын, олардың күпірлігіне күмәнданатын немесе олардың жолын дұрыс санайтын адам кәпір болады.

Төртіншіден: Пайғамбардың (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) басшылығынан басқа әлдебір басшылықты кәмілдеу деп санайтын, немесе тағуттың үкімдерін Аллаһ Елшісінің үкімдерінен артық көретіндер секілді, басқа үкімдерді Аллаһ Елшісінің (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) үкімдерінен жақсырақ деп сенетін адам кәпір болады.

Бесіншіден: Аллаһтың Елшісі (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) әкелген қандай да бір нәрсені жек көретін адам, тіпті өзі соған сәйкес амал жасаса да, кәпір болады.

Алтыншыдан: Кім Аллаһ Елшісінің (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) дінінен болған әлдебір нәрсені немесе Аллаһтың беретін сауабы мен Оның жазасын келемеждеп, қорлап, кемсітсе, сол күпірлікке түседі. Бұған Аллаһ Тағаланың мына сөздері нұсқайды: **«Оларға: «Сендер Аллаһты, Оның аяттарын әрі Оның Елшісін мазақ еттіңдер ме? Сылтауратпаңдар! Иман келтіргеннен кейін кәпір болдыңдар», - деп айт»** («әт-Тәуба» сүресі, 65-66-аят).

Жетіншіден: Сиқыр, әрі бұған дуалап ажырастыру немесе тарту да жатады. Бұны жасайтын немесе бұған разы болатын адам күпірлікке түседі. Бұған Аллаһ Тағаланың мына сөздері нұсқайды: **«Сонда ол екеуі (Харут пен Марут): «Біз – бар болғаны сынақпыз, ендеше, сиқырды үйреніп, шайтандарға бойсұнып кәпір болма!», - деп ескертпейінше, оған ешкімді үйретпейтін»** («әл-Бақара» сүресі, 102-аят).

Сегізіншіден: Мұсылмандарға қарсы көпқұдайшылдарға көмек пен қолдау көрсету. Бұған Аллаһ Тағаланың мына сөздері дәлел болады: **«Сендерден кім оларды дос тұтса, сонда, күдіксіз, ол солардан. Расында, Аллаһ залым елді тура жолға салмайды»** («әл-Мәида» сүресі, 51-аят).

Тоғызыншыдан: Хызыр Мусаның (оған Аллаһтың сәлемі болсын) шариғатының шегінен шыққандай, кейбір адамдар да Мухаммадтың (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) шариғатының шегінен шыға алады деген сенімге ие болған адам кәпір болады.

Оныншыдан: Аллаһтың дінінен, оны үйренуден және соған сәйкес амал жасаудан бас тарту. Бұған Аллаһ Тағаланың мына сөздері нұсқайды: **«Раббыңның аяттары арқылы үгіт берілгеннен кейін олардан бет бұрғаннан кім залымырақ? Әрине күнәхарлардың лайықты жазасын береміз»** («әс-Сәждә» сүресі, 22-аят).

Бұл амалдардың барлығында, мейлі олар қалжың ретінде жасалса да, немесе шынымен жасалса да, немесе қорқу себебімен жасалса да - айырмашылық жоқ. Тек егер адам мұны істеуге мәжбүрленген жағдай дан бөлек. Бұл амалдардың барлығы ең қауіпті және жиі жасалатындар болып табылады. Сондықтан мұсылман адам олардан аулақ болып, оларды жасаудан өзі үшін қауіптенуі керек. Аллаһтан, Оның ашуы мен азапты жазасына алып әкелетін нәрселерден қорғаныш сұраймыз. Аллаһтың жаратылыстарының ең жақсысы болған Мухаммадқа, оған ергендерге және сахабаларына Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын.

ТҮСІНДІРМЕ

Автордың алғысөзі

Аса Мейірімді, ерекше Рахымды Аллаһтың атымен!
Исламды бұзатын амалдар он екендігін біл.

Ғалымдар не себепті өз еңбектерін «бәсмәләмен» бастайды?

- Аллаһтың Кітабына, сондай-ақ пайғамбарлар мен елшілерге (оларға Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) ілесу үшін.
- Сондай-ақ сәләфтардан болған ғұламаларға ілесу үшін.
- Бұл сөздер арқылы Аллаһ Тағаладан береке тілеу үшін.
- «***Аллаһтың атымен басталмаған әр маңызды іс ...***» деген хадиске ілесу үшін, алайда бұл хадис сенімді емес.

Құран мен Сүннеттегі амалдар белгілі аталған санмен шектеледі ме?

- Егер Құран мен Сүннеттің басқа жерлерінде бұл санның шегінен шыққан амалдар келсе (яғни бар санды толықтырса), бұндай жағдайда бұл амалдар осы бірінші аталған санмен шектелмейді, мысалы, Аллаһ Елшісінің (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) мына сөздері: ***«Жеті опат етуші күнәлардан сақтаныңдар...».***
- Егер Құран мен Сүннеттің басқа жерлерінде бұл санның шегінен шыққан амалдар аталмаса, бұл жағдайда амалдар осы бар санмен шектеледі, мысалы, Жәбірейілдің хадисінде келген Ислам мен Иманның тіректерінің саны.

Не себепті кейде амалдар шектелмеген санмен келеді?

Бұда Аллаһ Елшісінің (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) өз сахабаларын ең жақсы үлгіде оқып үйрету қабілеті көрініс табады. Өйткені бұндай сандарды атау сахабалардың оларды жаттап алуына әрі уақыт өте келе естеріне түсіруіне тиімді ықпал ететін. Бұл Аллаһ Елшісінің (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) мына сөздеріндей: ***«Мен қазір сендерге үш нәрсеге қатысты ант беремін және сендерге бірдеңе айтамын, ал сендер бұны естеріңде сақтаңдар! Садақа пенденің мүлкін азайтпайды...».*** Жолдаудың авторы да осылайша жасады.

Біз не себепті Исламды бұзатын амалдарды оқып үйренуіміз қажет?

Олардан сақтанып, оларға түспеу үшін. Сондықтан оларды оқып-үйренуде үлкен пайда бар. Бұған қоса, оның пайдасы ең маңызды пайдалардың бірі болып табылады. Өйткені біз дәреттің қай жағдайда бұзылатынын білуіміз үшін, дәретті бұзатын амалдарды оқып үйренеміз, сондай-ақ намазды бұзатын амалдарды да, оны бұзып алмауымыз үшін оқып үйренеміз. Хузайфа (Аллаһ оған разы болсын) былай деген: *«Адамдар Аллаһ Елшісінен (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) жақсы нәрселер жайлы сұрайтын, ал мен одан жамандық жайлы, ол менің басыма түсетінінен сақтанып сұрайтынмын».*

«Науақид әл-Ислам» деген не?

Бұл Исламды бұзып, адамды Исламнан үлкен күпірлікке шығаратын істер. Ислам – өзіңді Аллаһқа таухид арқылы тапсыру, оған бағыну арқылы бойсұну және көпқұдайшылық пен оны ұстанатындардан бас тарту.

Оның мағынасы:

Мұсылман адамды Исламнан үлкен күпірлікке шығаратын амалдар.

Аллаһтан бұдан есендік тілейміз.

Ғұламалардың бұл амалдарға сәйкес пікірі бірауызды ма?

Иә.

Ғұламалар не себепті кейде «...бұзатын амалдар», ал басқа уақытта «... жарамсыз ететін амалдар» деп айтады?

Ғұламалар бұны білім үйреніп жатқан адамның зерікпеуі үшін жасайды, ал, шын мәнісінде, бұл сөздердің мағынасы бір.

Бұл амалдар белгілі санмен шектеледі ме?

Жоқ.

Ендеше не себепті автор олардың саны он деп айтты?

Ол олардың ең қорқыныштыларына нұсқағысы келді; сондай-ақ оларды жаттау жеңіл болу үшін осылай етті.

Ислам дінінен шығыратын амалдарды белгілі бір түрлерге бөлуге болады ма?

Сөз	Іс-әрекет	Сенім	Күмән
Мысалы, Аллаһты немесе Оның Елшісінін (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын), немесе дінді сөгу (тіл тигізу, келемеждеу).	Мысалы, сиқыр жасау	Мысалы, Аллаһтан басқа біреу пайда не зиян әкеле алады деген сенім.	Мысалы, оларға Елшінің дағуаты жетсе де, оған иман келтірмегендердің күпірлігіне күмәндану.

Пайғамбар (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) бұл он амалды атаған ба? Бұған қандай дәлел бар?

Иә, Аллаһтың Елшісі олларды атаған. Сондай-ақ әр амалға Құран мен Сүннеттен дәлел бар. Аллаһ Тағала былай деген: **«Осылайша күнәхарлардың жолы анықталуы үшін, аяттарымызды ашық баян етеміз»** («әл-Әнғам», 55).

Бұл амалдардың әлдебірін жасаған адамның күпірлігі жайлы үкімді кез-келген адам шығара алады ма?

Жоқ, керісінше жеке адамның (тұлғаның) күпірлігі жайлы шешім шығаруда діндар ғұламалар мен шариғи соттарға жүгіну керек. Аллаһтың Елшісі (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) былай деген: ***«Қайсыбір адам өз бауырына: «Әй кәпір!», - десе, бұл (сөз) олардың біріне қайтады».***

Исламнан шығаратын амалдар жайлы еңбектерді кім жазған?

Фиқһ мәселесінде еңбектерді жазғандардың барлығы бұл амалдарды діннен шығу («әр-ридда») жайлы тарауда атап айтқан. Алайда бұл жолдаудың авторы бұл амалдар жайлы бөлек еңбек жазған алғашқы адам.

Біз амал мен амалды жасаған адамның арасын бөлуіміз керек пе?

Иә, бұл лазым. Өйткені күпірлік амалын жасағанның әрбірі оған түсе бермейді (яғни кәпір бола бермейді). Белгілі бір адамды күпірлікте айыптау үшін дәлелді жеткізу және күмәнді (шүбәні) жою қажет. Автордың (Аллаһ оны рахымына бөлесін) мақсаты белгілі бір адамдарды күпірлікте айыптау емес, оның мақсаты – адамдарды Исламнан шығаратын амалдардан сақтандыру еді, және осыда үммет үшін өсиет қамтылған.

Бұл амалдарды білген мұсылманның міндеті қандай?

Мұсылман адам олардан аулақ болып, бұл амалдарды жасаудан қорқып, өзгелерді де олардан сақтандыруы керек. Ал белгілі бір адамдардың күпірлігіне байланысты үкімге келсек, бұнда үлкен ғұламалар мен шариғи соттарға оралу керек. Аллаһ Тағала былай деген: **«Расында, сендерге іштеріңнен ардақты бір Пайғамбар келді. Оған қиналуларың ауыр тиеді. Сендерге өте ынтық, мүминдерге өте жұмсақ, ерекше мейірімді. (Мухаммад) сонда, егер олар сенен жалтайса: «Маған Аллаһ жетіп асады, Одан басқа ешбір құдай жоқ, Оған тәуекел еттім. Сондай-ақ Ол ұлы Аршының Раббысы», - де»** («әт-Тәуба» сүресі, 128 – 129 – аяттар).

Бірінші амал

Аллаһқа құлшылықта серік қосу (ширк). Аллаһ Тағала былай деген: **«Расында, Аллаһ Өзіне серік қосылуды жарылқамайды да, бұдан өзге қалаған кісісін жарылқайды»** («ән-Ниса» сүресі, 48-аят). Сондай-ақ Аллаһ Тағала былай деген: **«Кім Аллаһқа серік қосса, онда Аллаһ оған Жәннатты анық харам етеді. Оның барар орны Тозақ»** («әл-Мәида» сүресі, 72-аят). Бұған мысал ретінде Аллаһтан басқаға құрбан шалуды келтіруге болады, бұл біреудің жынға немесе қабірге арнап құрбан шалғаны секілді.

Көпқұдайшылықтың түрлері

Үлкен (ширк) – автор ширктің дәл осы түрін меңзеген болатын.	Кіші
Оның мәні - Аллаһтан басқа біреу әлемді жасырын басқара алады, немесе пайда әкелу мен зиянды болдырмау оның қолында деген сенім.	Оның мәні Аллаһ Тағала себеп етпеген нәрсені себеп деп санауда. Үлкен ширкке келтіруі мүмкін болған кез келген нәрсе – кіші ширк болып табылады.
• Адамды діннен шығарады; • Оның амалдарының барлығын жарамсыз етеді; • Оның қаны мен мал-мүлкін билеушіге хәлал қылады; • Адамды Отқа мәңгілікке кіргізеді; • Шариғи мәтіндерде «үлкен» деп аталуы мүмкін; • Егер шариғатта «ширк» немесе «куфр» сөздері «әл» деген белгілілік артиклімен келсе, бұл оның үлкен ширк не үлкен күпірлік екеніне нұсқайды.	• Адамды діннен шығармайды; • Ол қай амалға қосылса, соны жарамсыз қылады; • Оның қаны мен мал-мүлкін хәлал қылмайды; • Адамды Тозаққа мәңгілікке кіргізбейді; • Шариғи мәтіндерді «кіші» деп аталуы мүмкін. • Егер шариғатта «ширк» немесе «куфр» деген сөздері «әл» деген белгілілік артиклісіз келсе, бұл оның кіші ширк немесе кіші күпір екеніне нұсқайды.

Үлкен көпқұдайшылық (ширк) кешіріледі ме?

Егер адам оны жасап, тәубесіз қайтыс болса, онда кешерілмейді. Бұған дәлел Аллаһ Тағаланың мына сөздері**: «Расында, Аллаһ Өзіне серік қосылуды жарылқамайды да, бұдан өзге қалаған кісісін жарылқайды»** («ән-Ниса» сүресі, 48-аят). Егер адам өмір барысында тәубе етсе, онда бұл оған кешіріледі, өйткені Аллаһ Тағала былай деген: **««Әй өздеріне зиян қылған құлдарым! Аллаһтың рахметінен күдер үзбеңдер. Аллаһ біртұтас күнәларды жарылқайды. Өйткені Ол тым Жарылқаушы, аса Мейірімді» - де»** («әз-Зүмәр» сүресі, 53-аят). Алайда бұл адамның Күн батыстан шығуынан бұрын тәубе етуі керек шартымен ғана орын алады. Бұл Аллаһ Елшісінің (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) мына сөздеріне сәйкес: ***«Хижра (көшу) тәубенің уақыты аяқталмағанша тоқтамайды; әрі тәубенің уақыты Күн батыстан шыққанша бітпейді».*** Сондай-ақ тәубе өлім алды қырылдан бұрын жасалуы керек, өйткені Аллаһ Тағала былай деген: **«Ал жамандықты өздеріне өлім келгенге дейін істеп: «Енді шынайы тәубе қылдым», - деген және кәпір болған күйде өлгендердің тәубесі қабыл емес»** («ән-Ниса» сүресі, 18-аят).

Тыйым салынған іс-амалдардың түрлері

Кіші күнәлар

Бұл Аллаһ Тағала тыйым салған, бірақ олар үшін жаза белгілемеген барлық амалдар.

Үлкен күнәлар.

Бұл белгілі жаза уәде етілген кез-келген амал. Мысалы, қарғыс немесе осы күнәні жасаған адамға деген қатыссыздық. Немесе бұл әрекетті жасаған адамның кәпірлерден немесе көпқұдайшылдардан деп, немесе муминдерден емес деп сипатталуы, немесе оны жаман хайуанға теңеу.

Кіші ширк

Бұның күнәсі үлкен ширктен жеңіл, алайда үлкен күнәлардан ауыр.

Үлкен ширк

Ең қатаң тыйыммен тыйым салынған.

Үлкен күнәларға қатысты үкім

Олардың кешірілуі үшін тәубе ету міндетті, өй ткені Аллаһтың Елшісі (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) былай деген: ***«Жоқтаушы әйел өліміне дейін тәубе етпесе...»,*** - сондай -ақ басқа хадисте: «..егер үлкен күнәлардан аулақ болса...».

Олардың дәрежелері бар ма?

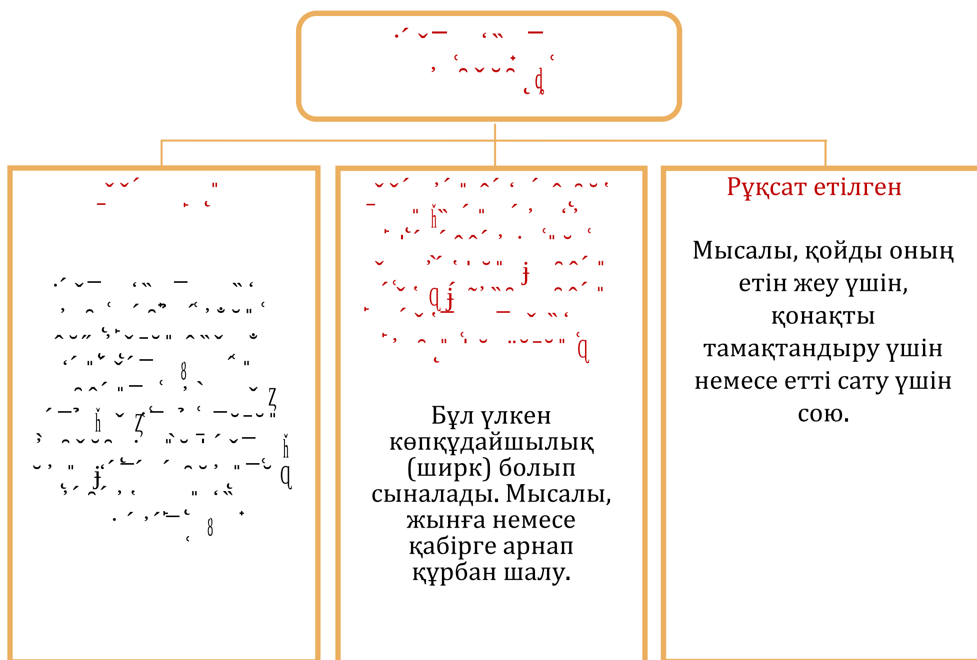
Иә, олар бір-бірінен дәрежелерімен ерекшеленеді. Бұл Пайғамбардың мына сөздеріне сәйкес: ***«Үлкен күнәлардың ең ұлылары...».***

Үлкен күнәларды жасайтын адам жайлы үкім

- Ол - иманы толыққанды емес мумин. Яғни иманы бойынша мумин, күнәсі бойынша пасық;
- Оны иманына сәйкес жақсы көру көру, ал күнәсына сәйкес жек көру керек;
- Ол үлкен күнә жасап жатқанда, онымен бірге болмау керек.

Үлкен күнәлардың саны:

Олар белгілі санмен шектелмеген, бірақ жоғарыда айтылған сипаттамамен шектелген.

Рұқсат етілген
Бұл үлкен көпқұдайшылық (ширк) болып сыналады. Мысалы, жынға немесе қабірге арнап құрбан шалу.
Мысалы, қойды оның етін жеу үшін, қонақты тамақтандыру үшін немесе етті сату үшін сою.

Екінші амал

Ғұламалардың бірауызды пікірі бойынша өзі мен Аллаһтың арасында біреуді дәнекер қылатын, оларға жалбарынатын, олардан шапағат сұрайтын, оларға тәуекел ететін адам күпірлікке түседі.

Шапағаттың түрлері:

Аллаһтан басқа ешкім жасай алмайтын істердегі шапағат:

Қайтарылатын шапағат (автор шапағаттың осы түрін меңзеген).

Бұл Құранмен қайтарылған шапағат; бұл Аллаһ қана жасай алатын нәрседе, Аллаһтан басқадан сұралатын шапағат және (шапағаттың) дәл осы түрі үлкен көпқұдайшылық болып саналады.

Бекітілген шапағат

Бұл Аллаһ Өзіне ғана қатысты бекіткен шапағат және оны Одан басқа ешкімнен сұрауға болмайды. Оның үш шарты бар:

- Аллаһтың рұқсаты;
- Оның шапағат етушіге разылығы;
- Оның шапағат етіліп жатқанға разылығы.

Елшілерге, пайғамбарларға, періштелерге және бірқұдайшылдарға тән жалпы шапағат:

- Бірқұдайшылдардың Жәннаттағы дәрежесінің көтерілуі үшін жасалатын шапағат.
- Тозаққа лай ық болған бірқұдай шылдарды оған кіруден құтқару үшін жасалатын шапағат.
- Тозаққа түскен бірқұдайшылдарды одан шығару үшін жасалатын шапағат.

Пайғамбарға (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) ғана тән жеке шапағат:

- Ұлы шапағат;
- Аллаһ Елшісінің (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) көкесі (Абу Талиб) үшін, оның Тозақтағы жазасын жеңілдету үшін жасалатын шапағат.
- Жәннат қақпасының ашылуы жайлы өтініш.

Жаратылыстардан олар жасай алатын нәрселерде шапағат сұрау.

Ол төрт шарт жиналғанда рұқсат етіледі:

- Шапағат етуші тірі болуы керек;
- Ол (сол жерде) бар болуы керек.
- Оның сұралған нәрсені жасауға мүмкіндігі болуы керек.
- Ол тек себеп екендігі жайлы сенім болу керек.

Адам бауырына: «Мен үшін Аллаһқа дұға етші!», - деп айтуына болады ма?

Егер ол бұны тірі, сол жерде болған, бұны жасай алатын адамнан сұраса және ол жай ғана себеп екендігіне сенсе, бұл рұқсат етілген, алайда бұны жасамаған жақсырақ. Ал егер бұл өтініште оның осы адамға деген мұқтаждығы көрінсе, онда бұл кіші көпқұдайшылықтың түрлерінің бірі болады.

Тәуекел (тәуәккул)

Адамның Аллаһқа шынайы сенім артуы, Оған өзін-өзі тапсыруы, әрі сонымен бірге шариғи тұрғыдан рұқсат етілген шараларды жасауы.

Рұқсат етілген түрі

Бұл адамның басқа бір тірі адамға өзі оған басқаруға өкілет етіп берген нәрсесінде оған мұқтаждық сезінусіз сенім артуы. Бұл адамның басқа біреуге өзінің әлдебір нәрсесін сатуға өкілдік бергені секілді.

Тәуекел етудегі кіші көпқұдайшылық

Бұл адамның тірі жанға мұқтаждық танытып әрі оған деген қажеттілік сезініп сенім артуы. Бұл, мысалы, адамның басқа бір тірі адамға өзіне ризық беруде жай ғана себеп деп қарамай, оған сенім артуы сияқты.

Аллаһтан басқаға арналса, үлкен көпқұдайшылық (ширк) болатын тәуекелдің түрі (автор тәуекелдің осы түрін меңзеген)

Бұл – оның мәні құлшылық пен бойұсыну болған тәуекел. Бұл адамның тәуекел етіп жатқан нысанына сөзсіз сенім артып, пайда келтіру мен зиянды болдырмау тек соның қолында екендігіне сенуі. Бұл, мысалы, адамның қайтыс болған адамдарға (әруақтарға) тәуекел етуі секілді.

«Мен пәленге тәуекел етемін» немесе «мен Аллаһқа, кейін пәленге тәуекел етемін» , - деп айтуға рұқсат етілген бе, әрі бұл мәселеде не нәрсе ақиқат болып саналады?

«Мен пәленге тәуекел етемін», - деп айтуға рұқсат етілмейді, дәл сол сияқты: «мен Аллаһқа, кейін пәленге тәуекел етемін», - деп айтуға да рұқсат етілмейді, өйткені тәуекел ету – оны Аллаһтан басқаға арнауға болмайтын жүректің іс-амалы. Алайда: «Мен пәлен адамды уәкіл еттім», - деп айтуға болады. Өйткені Аллаһтың Елшісі (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) кейбір сахабаларға жеке және қоғамдық амалдарды жасауды міндеттеп тапсырған болатын.

Үшінші амал

Көпқұдайшылдарды кәпір деп санамайтын, олардың күпірлігіне күмәнданатын, немесе олардың жолын дұрыс деп санайтын адам кәпір болады.

Көпқұдайшылдардың Исламдағы үкімі

Аллаһ Елшісінің (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) шақыруы жеткеннен кейін, оған иман келтірмеген әрбір адам үлкен күпірлікпен кәпір болады. Өйткені Аллаһ Тағала былай деді: **«Исламнан басқа дінді іздеген адамнан, бұл ешқашан қабыл болмайды және Соңғы өмірде ол зиянға ұшырағандардың қатарында болады».**

«Кітап иелері» көпқұдайшылдарға жатады ма?

Иә, Аллаһ Елшісіне (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) иман келтірмеген Кітап иелері көпқұдайшылдарға жатады, бұл Аллаһ Тағаланың Құрандағы мына сөздеріне сәйкес: **«Кітап берілгендерден, Аллаһқа, Ақырет күніне иман келтірмеген және Аллаһтың әрі Елшісінің арам еткен нәрселерін арам деп санамаған және де хақ дінді (Исламды) дін деп мойындамағандармен, олар сүмірейіп, өз қолдарынан жизия бергенге дейін соғысыңдар»** («әт-Тәуба» сүресі, 29-аят). Сондай-ақ Аллаһтың Елшісі (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) былай деген: ***«Жаным қолында болған (Аллаһпен) ант етемін, мен жайлы естіген осы үмметтегі кез-келген яһуди немесе христиан мен жіберілген нәрсеге иман келтірмей өлсе, Отты (Тозақты) мекендеушілерден болады!»***

Бұл біздің олармен жасасқан арамыздағы келісімшарттарды орындамуымыз керек дегенді білдіре ме?

Жоқ, біз Аллаһтың махаббатына қол жеткізуіміз үшін, бізбен келісімшартта болған кәпірлермен жасасқан келісімшарттарымызды орындауымыз қажет, өйткені Аллаһ Тағала былай деген: «**Олар сендермен (жасасқан келісімдерін) орындаса, сендер де оны орындаңдар. Аллаһ тақуаларды жақсы көреді»** («әт-Тәуба» сүресі, 7-аят). Адамдар кәпірлерге қатысты қарым-қатынастарында мынадай түрлерге бөлінеді:

Мұсылман еместермен бірге олардың мейрам-мерекелері мен рәсімдеріне қатысатындар.	Мұсылман еместермен қарым-қатынаста қантөгіс, ұрлық, алаяқтық және басқа нәрселер арқылы шектен шығатындар.	Орта жолды ұстанатындар. Сүннетке ілескендер осыда. Бұл олардың рәсімдері мен мейрамдарына қатыспауды, бірақ олармен жасасқан келісімшарттарды орындап, оларға қатысты шектен шықпауды меңзейді. Сондай-ақ бізге олармен сауда-саттықта ынтымақтасуға рұқсат етілген, және оларды таухидке (бірқұдайшылыққа) шақыру керек.

Төртінші амал

Пайғамбардың (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) басшылығынан басқа әлдебір басшылықты кәмілдеу деп санайтын, немесе тағуттың үкімдерін Аллаһ Елшісінің үкімдерінен артық көретіндер секілді, басқа үкімдерді Аллаһ Елшісінің (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) үкімдерінен жақсырақ деп сенетін адам кәпір болады.

Аллаһтың түсіргенімен (шариғатпен) үкім етпеудің түрлері:

Тағуттардың үкімдерін және ойдан шығарылған заңдарды Аллаһтың үкімдері мен заңдарынан артық немесе тең көретін, немесе Аллаһтың заңдары мен үкімдері жарамсыз деп санайтын адам, діннен шығаратын үлкен күпірлік жасаған болады. Аллаһ Тағала былай деген: **«Олар (яһуди, христиандар) ғалымдары мен машайыхтарын Аллаһтан өзге раббылар қылып алды»** («әт-Тәуба» сүресі, 31-аят).

Егер де ол Аллаһтың заңдарымен үкім ету міндетті екендігіне және олар мемлекет пен Аллаһтың құлдары үшін жақсырақ деп сенсе, алайда өзі осы орайда құштарлығына еріп, немесе басқарушы орнында қалуды қалап, тағуттың заңдарымен үкім етсе, бұл кіші күпірлік (куфр дуна куфр) және пасықтық болады. Егер ол осы жасанды заңдарды негізге алып, мұсылмандардың құқықтарын бұзса, онда ол кіші күпірлігі мен пасықтығына қоса залым болады. Әрі бұндай адам діннен шығаратын үлкен күпірліктің ернеуінде тұрады.

Бесінші амал

Аллаһтың Елшісі (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) әкелген қандай да бір нәрсені жек көретін адам, тіпті ол соған сәйкес амал жасаса да, кәпір болады.

Бұл іс адамды Исламнан шығаратындығына дәлел:
Аллаһ Тағала былай деген: **««Өйткені олар Аллаһтың түсірген дінін жек көрді. Сондықтан Аллаһ олардың амалдарын жойып жіберді»** («Мухаммад» сүресі, 9-аят). Ол сондай-ақ былай деген: **«Жоқ, Раббыңа ант! Олар өз араларында туындаған нәрседе сені төреші етпейінше, кейін сенің шығарған шешіміңнен нәпсілерін күмәнсіз күйде таппайынша және анық бағынған күйде бойсұнбайынша, иман келтірмейді»** («ән-Ниса» сүресі, 65-аят). Және де: **«Сонда Аллаһ кімді тура жолға салуды қаласа, Ислам үшін оның көкірегін кең етеді. Және біреуді адастырғысы келсе, оның көкірегін көкке шығарып бара жатқандай өте тарайтады. Өстіп Аллаһ, иман келтірмегендерді қорлайды»** («әл-Әнғам» сүресі, 125-аят).

Аллаһ үшін жақсы көру және жек көру
Аллаһ үшін жақсы көру және жек көру міндетті болып табылады, оның үстіне бұл иманның берік тұтқаларынан.

Аллаһ үшін нені жақсы көру керек?

Аллаһ Тағала разы болған амалдарды. Бұған шариғатта келген барлық амалдар жатады, мысалы, Таухид (бірқұдайшылық).

Осы амалдарды жасайтын адамдарды. Мысалы, пайғамбарларды, елшілерді, періштелерді, сахабаларды және барлық бірқұдайшылдарды.

Аллаһ жақсы көретін белгілі уақыттарды. Мысалы, Қадір түнін немесе түннің соңғы үштен бір бөлігін.

Аллаһ жақсы көретін белгілі мекендерді. Мысалы, Меккені, Мәдинаны және басқа да осы сияқты жерлерді.

Аллаһ үшін нені жек көру керек?

Аллаһ разы болмайтын және Оны ашуландыратын амалдарды. Бұған шариғатта тыйым салынған барлық амалдар жатады, мысалы, ширк (көпқұдайшы-лық)	Бұл амалдарды жасайтын адамдарды. Мысалы, көпқұдайшыл-дарды, екіжүзділерді және шайтандарды.	Аллаһ жек көретін белгілі уақыттарды. Мысалы, Күнге құлшылық жасалатын уақытты.	Аллаһ жек көретін белгілі мекендерді. Мысалы, ширк (көпқұдайшы-лық) жасалатын жерлерді.

Әйел көп некелілікті жақтырмағаны үшін күпірлікке түседі ме?

Шындығында, егер әйел көп әйел алу туралы шариғат үкімін жоққа шығармаса, бірақ (сүйгендігінен немесе қызғанышпен) күйеуінің өзінен басқа ешкімге үйленгенін қаламаса, онда бұл оны бұл үшін айыптауға болмайтын (табиғи) әрекет.

Алтыншы амал

Кім Аллаһ Елшісінің (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) дінінен болған әлдебір нәрсені немесе Аллаһтың беретін сауабы мен Оның жазасын масқаралап кемсітсе, келемеждесе, сол күпірлікке түседі. Бұған Аллаһ Тағаланың мына сөздері нұсқайды: **«Оларға: «Сендер Аллаһты, Оның аяттарын әрі Оның Елшісін мазақ еттіңдер ме? Сылтауратпаңдар! Иман келтіргеннен кейін кәпір болдыңдар», - деп айт»** («әт-Тәуба» сүресі, 65-66-аят).

Масқаралап-кемсіту (қорлау)

Оның мағынасы, әрі дінді масқаралап-кемсітуші адамға қатысты үкім:

Аталған жағдайдағы масқаралаудың мағынасы – кемсітіп келемеждеу. (Діннен болған бірдеңені) масқарлайтын немесе сөгетін адамға қатысты үкім – ол өзінің құрамына (Исламға қарсы) күресуді қамтитың және оны діннен шығаратын үлкен күпірлікпен кәпір болатындығы. Бұндай адам Тозақ тұрғындарының бірі болады, әрі онда мәңгі қалады. Аллаһтан бұндай хәлден пана сұраймыз. Ал дінді қорлайтын сөздерді естіген адамға келсек, ол бұған сөгіс білдіруге немесе сол жерден кетуге міндетті. Бұндай үкімге сондай-ақ дінге тіл тигізуді көріп тұрып, немесе ол туралы басқаларға айтып жатып, бірақ осы орайды мұндайға сөгіс білдірмейтін адам да жатады. Аллаһ Тағала былай деген: **«Расында, Ол сендерге Кітапта: «Аллаһтың аяттарына қарсы келіп, келеке еткенін естігенде; олар бұдан басқа сөзге ауыспайынша, олармен бірге отырмаңдар; әйтпесе сендер де солар сияқты боласыңдар», - деп үкім түсірді. Шәксіз Аллаһ мунафиқтар мен кәпірлерді біртұтас Тозаққа жинаушы»** («ән-Ниса» сүресі, 140-аят).

(Дінді) масқаралаған адамның тәубесі келесі шарттармен ғана қабылданады:

- Ол Аллаһты Оның Ұлылығына сәйкес мақтап-мадақтауы керек.
- Ол келемеждеу кезінде айтқан сөздерінен бас тартуы керек.
- Ол адамда тәубе белгілері көрінуі керек және біз оның шыншылдығы жайлы білуіміз керек.

Аллаһ Елшісіне (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) тіл тигізген адамға келсек, оның тәубесі шыншыл болса, онда Аллаһтың алдында қабыл болады, алайда билеуші оны бұл әрекеті үшін өлім жазасымен жазалауға міндетті.

Егер адамның сөздері қорлауды білдіретін сияқты болса (яғни басқаша да түсінетіндей түсініксіз болса), бұл адам күпірлікке түседі ме?

Бұндай адамға (бұл сөздердің харам екендігін) жеткізу және түсіндіру керек, егер ол бұл сөздері үшін тәубе етсе, оған күнә жоқ; ал егер олай жасамаса, онда шариғи соттар мен үлкен ғалымдарға жүгіну керек.

Жетінші амал

Сиқыр, әрі оған әйел мен еркекті бір-бірінен алыстату немесе оларды бір-біріне дуалап жақындату сиқырлары да жатады. Бұны жасайтын немесе бұған разы болатын адам күпірлікке түседі. Бұған Аллаһ Тағаланың мына сөздері нұсқайды: **«Сонда ол екеуі (Харут пен Марут): «Біз – бар болғаны сынақпыз, ендеше, сиқырды үйреніп, шайтандарға бойсұнып кәпір болма!» - деп ескертпейінше, оған ешкімді үйретпейтін»** («әл-Бақара» сүресі, 102-аят).

Сиқыр

Сиқыршының белгілері:

- Шариғат рұқсат еткен дұғаның (руқияның) шарттарын бұзады, яғни оларға қайшы келеді;
- Бөлек-бөлек әріптерді жазады және түсініксіз сөздерді айтады;
- Астрологиямен айналысады, адамның алақандары мен кофе қоюы арқылы жорамалдайды;
- Түйіндерді байлайды, оларға түкіреді;
- Дуалау арқылы жақындату және алыстату сиқырларын жасайды;
- Науқасқа шариғатқа қайшы келетін нәрселерді жасауды, мысалы, харам нәрсені істеуді, намазды тастауды, малды құрбандық ретінде шалғанда Аллаһтың атын атамауды бұйырады;
- Ананың атын сұрайды;
- Өзіне ғайыпты білуді телиді.

Сиқырдың үкімі

Сиқыр Аллаһтың келесі сөздеріне сәйкес үлкен күпірлік болып саналады: **«Сонда ол екеуі (Харут пен Марут): «Біз – бар болғаны сынақпыз, ендеше, сиқырды үйреніп, шайтандарға бойсұнып кәпір болма!» - деп ескертпейінше, оған ешкімді үйретпейтін»** («әл-Бақара» сүресі, 102-аят).

Сиқыршыға баратын адамның үкімі

Бұл жерде онымен бірге отыратын, оған әлдебіреуді жіберетін, оған хабар жолдайтын, жұлдызнама немесе алақан, немесе кофе қоюуы арқылы жорамалдау жасалатын телехабарларды, сайттар мен журналдарды оқып, қарайтын адам меңзеледі. Ондай адамның үкімі, хадисте келгендей: оның намазы қырық күн қабыл болмайды. Ал сиқыршының айтқанына сенетін адамға келсек, бұндай адам жайлы Аллаһтың Елшісі (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) былай деген: ***«Кім көріпкелге келіп, оған сенсе, Мухаммадқа түсірілгенге қатысты күпірлік етті».*** Бұған тыс бір-ақ жағдай – адамның сиқыршыға, оған сөгіс білдіру үшін келуі, егер ол осыған құзыретті болса.

Нушра
Бұл сиқырланған адамнан сиқырды (дуалауды) кетіру. Нушра екі түрге бөлінеді:

Шариғат тарапынан бекітілген

Бұл дуалауды (сиқырды) шариғи дем салу (руқия), рұқсат етілген дәрілер және дұғалар арқылы кетіру.

Тыйым салынған.
Дуалауды (сиқырды) кетіруде басқа сиқырды қолдану. Нушраның бұл түрі жайлы Аллаһтың Елшісі (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) былай деген: ***«Расында, ол шайтанның амалдарынан».***

Дуалауды (сиқырды) басқа сиқырмен кетіруге рұқсат етіледі дейтін адамды теріске шығару.

• Дуалауды сиқырмен кетіру Құранға, Сүннетке, сондай-ақ сахабалар мен бұл үмметтің сәләфтары ұстанған жолға қайшы келеді;
• Сондай-ақ осыда Құран мен Сүннетте жеткізілген дұғалармен емделуді тастау бар;
• Бұған қоса, бұда сиқыр мен сиқыршыларға қолдау жасау және олардың мұсылмандардың арасында тарауына көмек бар;
• Бұда сенімді түрде белгілі нәрселерді, атап айтқанда Құран мен Сүннетте жеткізілген дұғалар арқылы емделуді тастап, оның орнына күмәнді нәрселерге, атап айтқанда, сиқыр арқылы емделуге артықшылық беру бар;
• Дуалауды сиқырмен кетіру үшін, оны кетіретін адам да, дуаланған адам да шайтан жақсы көретін іс-әрекеттерді жасау арқылы оған жақындаулары керек болады;
• Егер сиқырланған адам сабырлық танытса, ол Пайғамбардан (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) жеткізілгендей, Жәннатпен сыйланады;
• Дуалауды сиқырмен кетіру сиқырланған адамның бойындағы сиқырды көбейте түседі;
• Аллаһтың Елшісі (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) өмір сүру барысында сиқырланған болатын, алайда ол сол сиқырдан басқа сиқырмен емделмеді, керісінше шариғи дұғалармен ем жасады.

Сегізінші амал

Мұсылмандарға қарсы көпқұдайшылдарға көмек пен қолдау көрсету. Бұған Аллаһ Тағаланың мына сөздері дәлел болады: **«Сендерден кім оларды дос тұтса, сонда, күдіксіз, ол солардан. Расында, Аллаһ залым елді тура жолға салмайды»** («әл-Мәида» сүресі, 51-аят).

Мұсылмандарға қарсы көпқұдайшылдарға көмек көрсету:

Мұсылман адам көпқұдайшылдар мен олардың дініне қатыссыздық пен күпірлік танытуға және бірқұдайшылықты (таухидті) ұстанушылармен достық қарым-қатынаста болып, олардың дініне сүйіспеншілік танытуға міндетті. Кімде-кім күпірлікті жақсы көрсе немесе оған разы болса, немесе күпірлік пен кәпірлерге (көпқұдайшылдарға) көмектессе, мұндай адам діннен шығаратын күпірлікке түскен кәпір болады.

Көпқұдайшылдарға көмек көрсету екі түрге бөлінеді:

Күпірлік пен діннен шығу

Бұл көпқұдайшылдарға сүйіспеншілік әрі мұсылмандарға жек көрушілік танытып, кәпірлердің мұсылмандардың үстінен жеңіске жетуін қалап оларға көмектесу.

Діннен шығаратын күпірлік болып саналмайтын көмектесу.

Егер де кәпірлерге мұсылмандарға қарсы көмектесу көпқұдайшылдарға деген сүйіспеншілік пен мұсылмандарға қатысты жек көрушіліктен емес, дүниелік пайда үшін жасалса (бұл діннен шығаратын күпірлік болып саналмай ды, бірақ үлкен күнә болып табылады).

Тоғызыншы амал

Кім кейбір адамдардың Мухаммадтың (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) шариғатынан, Хыдыр Мусаның (оған Аллаһтың сәлемі болсын) шариғатының шегінен шыққандай, шыға алатындығына сенсе, сол кәпір болады.

Кейбір адамдар Мухаммадтың (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) шариғаты мен дінінің шегінен шыға алатындығына сенген адам білім иелерінің біраузызды пікіріне сәйкес, адамды Исламнан шығаратын үлкен күпірлікке түскен кәпір болады.

Бұндай адамға дәлелдерді түсіндіріп, оны тәубеге шақыру керек. Егер ол тәубе етпесе, билеуші оны өлім жазасына тартады. Аллаһ Тағала былай деген: **««Әй адам баласы! Мен барлығыңға Аллаһтың Елшісімін...», - деп айт»** («әл-Әғраф» сүресі, 158-аят).

Аллаһтың Елшісі (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) былай деген: ***«Егер менің бауырым Муса тірі болғанда, оған маған ілесуден басқа ешнәрсе қалмас еді».***

Бұл үкімге Ислам дағуаты жеткен Кітап иелері де кіреді, өйткені олар, бұл туралы жоғарыда айтылғандай, көпқұдайшылдар болып табылады. Хыдыр Мусаның (оған Аллаһтың сәлемі болсын) шариғатының шегінен шықты ма? Хыдырдың Мусаның шариғатының шегінен шыққандығына нұсқайтын ешбір сенімді хабар жоқ, болса да, ол Мусаның (оған Аллаһтың сәлемі болсын) үмметінен болмаған. Өйткені бұрын әр пайғамбар тек өз халқына ғана жіберілген еді, ал біздің пайғамбарымыз Мухаммад (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) барлық адамдарға жіберілді және оның шариғатының шегінен шығуға ешкімнің құқығы жоқ.

Оныншы амал

Аллаһтың дінінен, оны оқып-үйренуден және оған сәйкес амал жасаудан бас тарту. Бұған Аллаһ Тағаланың мына сөздері нұсқайды: **«Раббыңның аяттары арқылы үгіт берілгеннен кейін олардан бет бұрғаннан кім залымырақ? Әрине күнәхарлардың лайықты жазасын береміз»** («әс-Сәждә» сүресі, 22-аят).

Аллаһ Тағаланың дінінен бас тарту:

Аллаһтың Елшісі (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) былай деген: ***«Аллаһ кімге жақсылықты қаласа, оған дінде дұрыс түсінік береді»,*** - ал Аллаһ кімге жақсылықты қаламаса, оны Аллаһтың дінін оқып-үйренуден бет бұрғызады. Аллаһ Тағала былай деген: **««Раббыңның аяттары арқылы үгіт берілгеннен кейін олардан бет бұрғаннан кім залымырақ? Әрине күнәхарлардың лайықты жазасын береміз»** («әс-Сәждә» сүресі, 22-аят). Күнәхарлар – От (Тозақ) тұрғындары, Аллаһ бізді бұдан сақтасын.

Діннен бас тартатын адамның үкімі

Егер адам естуі мен жүрегін Аллаһ Елшісінен (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) бұрып, оған иман да келтірмей, оны жалған деп те санамай, оны жақсы да, жаман да көрмей , ол алып келген (шариғат пен діннен) әлдебір нәрселерге үзілді-кесілді иілмесе, онда бұндай адам діннен шығаратын үлкен күпірлікке түсті. Аллаһ Тағала былай деген: **«Ал қашан оларға: «Аллаһ түсірген Құранға және Пайғамбарға келіңдер», - делінсе, екіжүзділердің сенен жылдам бет бұрғандарын көресің»** («ән-Ниса» сүресі, 61-аят). Сондай-ақ Ол былай деді: **«Кім Раббының зікірінен жалтарса, Раббы оны барған сайын арта түсетін азапқа ұшыратады»** («әл-Жин» сүресі, 17-аят).

Автордың қорытындысы

Бұл амалдардың барлығында, мейлі олар қалжың ретінде жасалса да, немесе шынымен жасалса да, немесе қорқу себебімен жасалса да - айырмашылық жоқ. Тек егер адам мұны істеуге мәжбүрленген жағдайдан бөлек. Бұл амалдардың барлығы ең қауіпті және жиі жасалатындар болып табылады. Сондықтан мұсылман адам олардан аулақ болып, оларды жасаудан өзі үшін қауіптенуі керек. Аллаһтан, Оның ашуы мен азапты жазасына алып әкелетін нәрселерден қорғаныш сұраймыз. Аллаһтың жаратылыстарының ең жақсысы болған Мухаммадқа, оған ергендерге және сахабаларына Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын.

Бұл амалдарды келесі жағдайларда жасаудың арасында айырмашылық жоқ:

Корқу

Яғни, біреу өзінің мал-мүлкіне немесе лауазымына нұқсан келуінен қауіптен қорқып, осы әрекеттерді жасадым деп жалған мәлімдесе, бірақ, шын мәнісінде, ол осы әрекеттердің ешқайсысын жасауға мәжбүрленбеген болса. Аллаһ Тағала былай деген: **«Адамдардың кейбірі: «Аллаһқа иман келтірдік», - дейді, бірақ Аллаһ жолында жапа тартса, адамдардың кесірін, Аллаһтың азабындай көреді. Ал егер Раббыңнан бір жеңіс келетін болса: «Әрине, біз сендермен бірге едік», - дейді. Аллаһ әлемдегілердің іштеріндегіні жақсы біледі емес пе?»** («әл-Анкабут» сүресі, 10-аят).

Шынымен

Яғни, егер адам бұл амалдардың бірін ниеттеніп жасаса, әрі осы орайда ода ешқандай ақтауы жоқ болса.

Қалжың ретінде

Егер адам бұл амалдардың бірін жасап, кейін өзінің бұны қалжың ретінде жасағанын айтса.

Мәжбүрлену:

Діннен шығаратын амалдардың бірін жасауға мәжбүрленген адам күпірлікке түспейді. Адам мәжбүрленгенімен ақтала алатын келесі шарттар бар:

- Адам шынымен де осыған мәжбүрленген болуы керек. Сондықтан мәжбүрленген адамнан басқа, бұл амалдарды, мысалы, қауіптенгенінен немесе сыпайылық танытып жасаған адам ақталмайды;
- Ол қажеттілік шегінен шықпауы керек. Мысалы, егер адам сөгуі күпірлік болып табылатын нәрсені сөгуге мәжбүрленсе, ал ол осыны сылтауратып бір реттен көп тіл тигізсе, онда бұл күпірлік болады, өйткені ол бір-ақ рет тіл тигізуге мәжбүрленген болатын;
- Ол айқын күпірлік болатын нәрсені айтудан шамасы жеткенше аулақ болуы керек;
- Оның жүрегінде берік сенім шайқалмай тұруы керек, яғни, ол тілімен күпір сөздерін айтуға мәжбүр болса да, алайда оның жүрегіндегі иманы берік болады;
- Оның істеуге мәжбүрленген ісі басқаларға зиян тигізбеуі немесе адамдардың адасуларына себеп болмауы керек.

Маңызды ескертулер

Біріншіден: Бұл кітапты жазу барысында, автор үметті күпірлікте айыптауды мақсат етпеді, алайда оның мақсаты адамдарды, олар бұл амалдарды оқып-біліп, олардан сақтанып, оларға түсуден қорқулары үшін, үйрету еді. Егер олар бұл амалдардан сақтанса, онда имандары жарамды болады және олар ауыр азаптан құтылады. Мұсылмандар басқаларды бұл амалдарды жасаудан сақтандырулары қажет, өйткені олар аса қауіпті, сондықтан оларды біліп, олардан сақтану керек.

Екіншіден: Мұсылман адам көпқұдайшылықтан лайықты түрде қорқу үшін, діни білімді меңгеруі керек. Аллаһтың Елшісі (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын): ***«Аллаһ кімге жақсылық қаласа, оған дінде дұрыс түсінік береді»,*** - деген, ал дінді дұрыс түсіну – ең маңызды әрі ұлы парыздардың бірі, өйткені бұл түсіну арқылы адам өзін көпқұдайшылықтан, бидғаттардан және күнәлардан сақтап қорғайды. Адам Раббысын қаншалықты жақсы білсе, соншалықты оның іс-әрекеттері мен күйлерінде мурақаба (яғни Аллаһ Тағаланың оны бақылап тұрғанын сезу) соғұрлым күштірек сезіледі. Адамның білімі қаншалықты жоғары болса, соғұрлым оның Аллаһтың алдындағы ықыластылығы артып, иманы кемел болады. Кейбір білім иелері былай деген: *«(Кезінде) біз білімді Аллаһ разылығы үшін алған жоқ едік, алайда ол бізге (біз оны) тек Аллаһтың разылығы үшін (алғанымызда) берілді».*

Үшіншіден: Белгілі бір адамның діннен шығаратын іс-әрекетті шынымен де жасағаны расталып, сондай-ақ оған дәлел келтіріп, оның діннен шығатынына бөгет болатын кедергілерді жой ылған жағдай дан басқа, оған қатысты кәпір деп үкім шығаруға болмай ды. Бұндай үкім шығаруға құқығы бар адам – мұсылмандар арасындағы билік иелері, сондай -ақ олардың орнын басатын шариғи соттар, және олардың дәрежесіне жеткендер. Ал қарапайым мұсылмандарға келетін болсақ, олар мұндай мәселелерді талқылауға кіріспеуі керек.

Төртіншіден: Автордың өз еңбегін "Аллаһтан, Оның ашуы мен азапты жазасына алып әкелетін нәрселерден қорғаныш сұраймыз» деген сөздермен аяқтауы оның ізгі ниеті мен оқырманға игілік тілейтініне нұсқайды. Әрі бұл автордың барлық еңбектеріндегі әдеті, Аллаһ оны рахымына алсын, оны кешіріп, мол сауабын нәсіп етсін.

Өзіңді тексер

Келесі сұрақтардың барлығына арнайы белгіленген орындарда жауап жаз.

1. Автор еңбектерін не себепті «бәсмәләмен» бастайды?

1) ……
2) ……
3) ……
4) ……

2. «Исламнан шығаратын амалдар» деген не?

……
……

3. Ғұламалар не себепті кейде: «Исламды бұзатын амалдар», - ал кейде: «Исламның күшін жоятын амалдар» деп айтады?

……
……

4. Бұл амалдарға қатысты ғұламалардың пікірлері бірауызды ма?

……
……

5. Бұл істер шектеулі ме?

- шектеулі
- шектеусіз
- белгілі санмен шектелмейді, алайда жалпы белгілі түрлерге бөлінеді

6. Автор не себепті олар он деп айтқан?

……
……

7. **Егер Құран мен Сүннетте амал белгілі санмен шектеліп айтылса, бұл амалдар шын мәнісінде де сол санмен шектеледі ме, әлде ол одан көбірек болуы мүмкін бе?**

....

....

8. **Не себепті кейде амалдар белгілі санмен айтылса да, бірақ сол санмен шектелмейді**

....

....

9. **Белгілі санмен айтылып әрі сонымен шектелген амалдарға мысал келтір.**

....

....

10. **Белгілі санмен айтылған, алайда сол санмен шеткелмейтін амалдарға мысал келтір.**

....

....

11. **Автор Исламнан шығаратын амалдардың саны оннан көп деп санайды ма?**

....

....

12. **Бұндай қорытындыны автордың қандай сөздерінен шығаруға болады?**

....

....

13. **Бұл амалдарды қандай да бір жолмен шектеу мүмкін бе?**

....

....

14. Жалпы бұл амалдарды қандай түрлерге бөлуге болады?

1) ....
2) ....
3) ....
4) ....

15. Біз «Исламнан шығаратын амалдарды» не себепті оқып-үйренуіміз қажет?

....
....

16. Автордан басқа біреу бұл тақырыпқа байланысты еңбектер жазған ба?

....
....

17. Біз амал мен сол амалды жасаған адамның арасын ажыратуымыз керек пе?

....
....

18. Бұндай ажыратудың себебі неде?

....
....

19. Автордың мақсаты үмметті күпірлікте айыптау болды ма?

....
....

20. Бұл амалдар жайлы білген мұсылманның міндеті қандай?

....
....

21. Автор бұл жолдауда көпқұдайшылықтың қандай түрін меңзеген?

……

……

22. Үлкен және кіші көпқұшалықтың арасында қандай айырмашылықтар бар?

……

……

……

……

……

……

23. Үлкен көпқұдайшылық жасаған адамның тәубесі қабыл алынады ма? (Және де) ол қай кезде қабыл болмайды?

……

……

24. Қандай күнә ауырырақ: кіші көпқұдайшылық па, әлде үлкен күнәлар ма?

……

……

25. Белгілі амал үлкен күнә екендігіне нұсқайтын қандай белгілер бар?

……

……

26. Үлкен күнәлар белгілі бір санмен шектеледі ме?

……

……

27. Үлкен күнә жасаған адамға қатысты үкім қандай? Оны жақсы көру немесе жек көру керек пе?

……
……
……
……

28. Үлкен күнә жасап жатқан адамның қасында отыруға болады ма?

……
……

29. Үлкен күнәлардың әртүрлі дәрежелері бар ма? Бұған қандай дәлел бар?

……
……

30. Үлкен күнәлар жақсы амалдар жасалғанда кешіріледі ме, әлде олардың кешірілуі үшін тәубе міндетті ме?

……
……

31. Тыйым салынған амалдардың қанша түрі бар?

……
……

32. Мал союдың түрлерін атап шық.

1) ……
2) ……
3) ……

33. Малды шалу қай жағдайда үлкен көпқұдайшылық болады?

……
……

34. Шапағаттың түрлерін атап шық.

1) ....
2) ....
3) ....

35. Тәуекел (тәуәккул) деген не?

....
....

36. Тәукелдің түрлерін атап шық.

1) ....
2) ....
3) ....

37. «Мен пәленге тәуекел етемін» немесе «Мен Аллаһқа, кейін пәленге тәуекел етемін» деп айту рұқсат етілген бе?

- рұқсат етілген

- рұқсат етілмеген

38. Бұл жағдайда қалай айтуға болады?

....
....

39. Көпқұдайшылдардың күпірлігіне нұсқайтын дәлел келтір. Кітап иелері олардың қатарларына жатады ма?

....
....

40. Бұл біздің олармен жасаған келісімшарттар мен міндеттемелерді орындауға міндетті емес екендігімізді меңзейді ме?

....
....

41. Адамдар келісімшартта болған кәпірлермен қарым-қатынастарында үш түрге бөлінеді:

1) ....
2) ....
3) ....

42. Аллаһ түсірмеген нәрсемен үкім шығарудың қандай түрлері бар?

....
....

43. Аллаһ үшін нені жақсы көріп, нені жек көру керек?

....
....

44. Аллаһ үшін жақсы көрудің үкімі қандай?

....
....

45. (Аллаһтың дінінен бірдеңені) келемеждеген адам күпірліктің қандай түрін жасаған болады?

....
....

46. (Дінді) мазақ қылып, қорлайтын адамның тәубесі қабыл алынады ма? (Жауап) иә болса, қандай шарттармен?

1) ....
2) ....
3) ....

47. Аллаһ Елшісіне (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) тіл тигізген адамға қатысты үкім қандай?

....
....

48. Осындай қорлау сөздерін естіген адамның жағдайы қандай?

....

....

49. Сиқыршылардың күпірлігіне нұсқайтын дәлел қандай?

....

....

50. Сиқыршының қандай белгілері бар?

....

....

51. Сиқыршыға баратын адамның жағдайы қандай?

....

....

52. «Сиқыршыға баратын» деген сөздерге тағы не нәрселерді жатқызуға болады?

....

....

53. Нушраның (дуалауды, сиқырды кетірудің) түрлері қандай

1) ....
2) ....

54. Дуалауды (сиқырды) басқа сиқыр арқылы кетіруді рұқсат ететін адамды қалай теріске шығаруға болады?

1) ....
2) ....
3) ....
4) ....
5) ....
6) ....
7) ....
8) ....

55. Көпқұдайшылдарға мұсылмандарға қарсы көмек көрсетуге қатысты үкім қандай?

………

………

56. Әлдебір адам Мухаммадтың (оған Аллаһтың игілігі мен сәлемі болсын) шариғатының шегінен шыға алады ма?

………

………

57. Хыдыр Мусаның (оған Аллаһтың сәлемі болсын) шариғатының шегінен шыққан еді ме?

………

………

58. Діннен бет бұрудың үкімі қандай?

………

………

59. Автор «қорыққанын» деген сөздерімен нені меңзеген? Ол оны «мәжбүр болған» мағынасында меңзеді ме?

………

………

60. Адам мәжбүрлену себебімен ақтала алатын шарттарды келтір.

1) ………
2) ………
3) ………
4) ………
5) ………

61. Автор не себепті еңбегін дұғамен аяқтады?

………

………

62. Мұсылман адам көпқұдайшылықтан қалай қорқуы және сақтануы керек?

……
……

СІЛТЕМЕЛЕР

- http://ALSARHAAN.COM – шейх Хайсам Сарханның ресми сайты
- http://MAHADSUNNAH.COM - шейх Хайсам Сархан басшылығындағы "Сунна" институты
- facebook.com/hsarhan – «Facebook» желісіндегі қауымдастық
- vk.com/haytham_sarhan – «ВКонтакте»-дегі қазақ тілді қауымдастық
- https://t.me/sarhan98 – «Telegram»-дағы қазақ тіліндегі арна.
- https://youtube.com/playlist?list=PLBFEt29we81TJNd5C2HL_3XuOOC_Rp7r4 шейх Хайсам Сарханның Ютуб желісіндегі қазақ тіліндегі ресми арнасы

Қателер тапқан жағдай да, бізге қатеге нұсқап, электрондық поштаға жазуыңызды сұраймыз:
islamtorrent@gmail.com

Кітаптың мазмұны:

Бұл шағын кітап өзінің құрамына Пайғамбар Мешіті жанындағы институттың бұрыңғы ұстазы, қазіргі кезде "Сүннет" институтының жетекшісі, шейх Хайсам Сарханның (Аллаһ оған есендік берсін) мұсылман қауымдастығына танымалы "Қабірдегі сұрақтар", "Исламдағы төрт ереже", "Мұсылмандарды Исламнан шығаратын амалдардан сақтандыру" жолдауларына жасаған түсіндірмелерін қамтыған. Кітап қалың мұсылман ортасына арналғандықтан өте жеңіл және түсінікті тәсілмен жазылған. Бұған қоса кітап онда қарастырылған мәселелерді түсінуді жеңілдететін кестелер мен схемаларға бай.

ALSARHAAN.COM
MAHADSUNNAH.COM